

**TEXT LITE
WITHIN THE
BOOK ONLY**

brown

book

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200325

UNIVERSAL
LIBRARY

ಅನುಗ್ರಹ.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ.

ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನನಗೆ
ತಿಲನಾತ್ರಾ ತಾಯ್ತನದ ಕೊರತೆ
ಕಾಣಗೊಡದೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ

ನನ್ನ

ಪರಮ ಸ್ವಾಧ್ಯ

ತಂದೆಯವರ

ಅಡಿಪಾವತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ.

— ಅನುವಾದಕ.

ಗೋಕರ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ಪ್ರಕಟಣೆ.

ಕಾಂಚನಮೃಗ

(ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ)

ಭಾಗ ೨.

ಅನುವಾದಕರು:

ಪಾಂ. ದಾ. ಶಹಾಣೆ.

೧೯೪೭.

ಬೆಲೆ ೧-೪-೦

ವರ್ಣರೂಪಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ
ಗೋಕರ್ಣ.

ಸಂವಾದಕ ಗುಂಡಲ:

ಎನ್. ಡಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಎಂ ಎ
ವಿ. ಜಿ. ಭಟ್ಟ, ಬಿ. ಎ
ಕೆ. ಜಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಬಿ. ಎ.
ಗೌರೀಶಂಕರ ಕಾಯಕಿಣಿ
ಸು. ರಂ ಯಕ್ಕಂದಿ, ಬಿ ಎ, ಬಿ ಎ

CHECKED. 1951

953

CHECKED 1956

9567

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಮ. ಗ. ಶೆಟ್ಟಿ,

ಗೌರವ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಗೋಕರ್ಣ.

ಇದು ಶ್ರೀ|| ಗಣಪತ ರಾಮರಾವ ಮೂಕೂರ ಇವರಿಂದ
ಕೊಮಟಾ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ವರ್ಕ್ಸ್, ಲಿಮಿಟೆಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ
ಶ್ರೀ|| ಮ. ಗ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಗೌರವಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಇವರಿಂದ
ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಕರಣ ೧೫.

ಈಗ ಸುಧಾಕರನ ಮುಂದಿದ್ದುದು ಎರಡೇ ಕೆಲಸ ಸುಧೆಗೆ ಕಲಿಸುವುದೊಂದೆ, ಗಂಗಧರನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕೊಡಿಸುವದಿನ್ನೊಂದೆ. ೧ ತ್ರಿಯ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ನರವಾಮನಕ್ಕಾಗಿ ಸುಧಾಕರನ ಮೂಲೆ ಸುಧಯ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕೋಸ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತಾದರೂ ಸುಧೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಆನನ ಮಾಡಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿವಾಯಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ. ಆದರೆ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಪರಿಚಿತನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ಕೆಲಸವಂತಹ ಕೆಲಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಸಿದ್ಧಯ್ಯನುವಿಗೆ ನಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುವದು ಕಷ್ಟವಾಗತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಮುಸುರಿ ತಿಕ್ಕುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಕೆಲಸವಾಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸವೂ ಅವಳಿಗೇ ಹೊರೆಯಿತು.

ಸಾಲೆ ಮರುವಾಗಿ ಐದಾರು ದಿನ ಸಂದಿತೆ. ಸುಧಾಕರನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾದ ವಾರವ ರೆಯಾಯ ನಡಿಸಿದ್ದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಸುಧೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕಂಡು ಬಂದು 'ಜಾನಕಿಯ ಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆ' ಅಂದರು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಬಂದು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತಳು.

"ನೋಡಿ, ನಿಮ್ಮ ಕಡೆ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಒಂದಿದ್ದೇನು ಹೆಂಗಸರು ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೋಗ ಗುಣಮಾಡುವ ಔಷಧದ ಜಾರೀರಾತು ಓದಿದ್ದೇನೆ ಆದರೆ ಜನರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮದ್ದಿ. ಇರಲಿ. ಮಾಲಾ ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದಳಂತೆ. ಅವಳಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯವಳು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ರಾಮಾಯಣ ರಚಿಸಿಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸುಧ ಸುಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಳಂತೆ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ

ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೂಂ! ಅದಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಬಿಡಿ ನಾನು ಸುಧಾಕರ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಸಾಲೆಯೇ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಊರು. ಅವರ ಸೇವೆಗೋಸ್ಕರವೇ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕಷ್ಟ ಪಡುವವರಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚವೇ? ಸುಧೆಯು ನನ್ನ ಕಿಂಗಿಯಾಗಿರಲೂ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳಂತೆ ತಿಳಿಯಲಿ. ಸುಧಾಕರಾ, ಈಕೆ ರಾತ್ರಿ-ಅಪರಾತ್ರಿ ಯಾವಾಗ ಬಂದರೂ ನನಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಕೆಡುಕೆನಿಸದು. ಅಮ್ಮನವರೂ ಒಬ್ಬರೇ ಇದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲವೆ ವಯಸ್ಸು ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.”

ಸಾಧಾ ಸಾಹೇಬರ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ರುಚಿಸದಿದ್ದರೂ ಕುರೂಪಿಯ ಕೋಮಲ ಹೃದಯದಂತೆ ಅವರ ಮಾತು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿಡೆಯೆಂದು ಅನಿಸಿತು.

“ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಮಧುಕರನುಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.”

“ಎಷ್ಟೆಂದರೂ ಅವರು ಕವಿಯಲ್ಲವೇ?” ಕವಿತೆ ಬರೆಯುವದಕ್ಕೆಂದು ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿ ಎಂಟು ಘಂಟೆಗೆ ಎಳುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಬರುವಾಗ ಅಷ್ಟೇ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಿದ್ದರು. ಈ ಕವಿತಾ ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಬಹಳ ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.”

ಸುಧಾಕರ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಲಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೆತ್ತಿ ಇನ್ನು ಎಂಟು ದಿನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಧುಕರನು “ವನ ಬರೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಗುಂಗಾಗಿರುವನೇ?” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ತನ್ನ ಮಾತು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ರುಚಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಹಾಸಾಹೇಬರು “ನೀವು ಯಾರಿಗೋ ಒಂದು ಕೇಸ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಿರಲ್ಲ.” ಎಂದರು.

“ಅಹುದು, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಿಗುವಂತಿದೆಯೇ?”

“ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆ ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಆಳು ಬೇಕಾಗಿರಬೇಕು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳಿ ನೋಡಿ.”

“ಓಹೋ, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಇನ್ನೊಂದು ಕಲಿಸ-ಅವರ ಹುಡುಗಿಗೆ ಓದಿಸುವದು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಆಗಬೇಕು.

“ಸುಧಾಕರನಿಂದ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ?”

“ಸುಧಾಕರನಂತೂ ಸಿದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ ಆದರೆ ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಎನ್ನಿ ನೂಸ್ತರನು ಬೇಕಂತೆ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ತಿಂಗಳಾ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳಲಿ.”

“ನೋಡಿ, ಹುಚ್ಚನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನಡೆದರೆ ಅವರಂತಹ ಜನರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲ. ಸಾಲೆ ನಡೆದೇಬೇಕು ಅಂತ ಇದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಹಣವಂತರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಲೆ ಬಗ್ಗೆ ಓಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ದೂರತಿದೆ. ನೀವು ಅವರ ಹುಡುಗಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಇನ್ನರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸಾಲೆಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ವ್ಯಾಯಾಮಸಾಲೆ ಕಟ್ಟಿಸೋಣ ”

ಸಾಲೆಯ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದೊಡನೆ ವಾರುಣಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದ. ಆಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸೆಳೆತವು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಬಿಡು. ವಾರುಣಿಯು “ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿರ”ಂದು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

+

×

×

×

×

ಸುಧಾಕರನು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಧೆಯು ಬಂದುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಸಮಾಧಿಸ್ಥ ಸಾಧುವಿನೆಡೆಗೆ ಆದರದಿಂದ ನೋಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ

ಸುಧಾಕರನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು. “ಹ! ಮುಗಿಯಿತವು” ಎಂದು ಸುಧಾಕರನು ಕೊನೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಮೈಮುರಿದುಕೊಂಡ

“ಬರೆದು ಮುಗಿಯಿತೇ ಗ್ರಂಥ?” ಎಂದು ಸುಧೆಯು ಕೇಳಿದಳು. “ಹೊಂ, ಬೇಕಾದರೆ ಓದಿನೋಡಿ. ಒಮ್ಮೆ ಗುರುವಿನ ಅಕ್ಷರದ ಪಂಚಯ ವಾದರೂ ಆದೀತು.” ಎಂದು ಸುಧಾಕರನು ಮೊದಲೊಮ್ಮೆ ಚಕ್ರಿತ ನಾದರೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತ.

ಸುಧೆಯು ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಹತ್ತಿದಳು—

ಜಯಗಾಂವ

೧೭ ಜೂನ್ ೧೯೨೭

ನಿನಗೆ ಬರುವ ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಸತ್ಯಹಾಕಬಾರವೆಂದು ಬಯಸಿದ ಆದರೆ ಇಂದು ನನಗಾದ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾಲು ಕೊಡವಿದ್ದರೆ ಅರ್ಜೀರ್ಣ ವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಸಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದೂಡನೆಯೇ ಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವೆ.

“ನಮ್ಮ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಅಗರಕರ ಸ್ಮಾರಕದಿನವನ್ನು ಆಚ ರಿಸಿದ್ದೆವು. ನನ್ನದೇ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿತ್ತು ಇನ್ನೂರು ಐವತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅತ್ಯದೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ಸಂಧಿ ಇಂದು ನನಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಯ ಎರಡೂವರೆ ನೂರು ವಿಕಾಸೋನ್ಮುಖ ಹೃದಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಚು ನಾನು ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಆ ಬಾಲ ಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಗರಕರರು ತಾಯಿಗೆ ಬರೆದ “ಎಂ. ಎ. ಅದರೂ ಹಣದ ಬಿಸಿಲುಗು ದುರೆಯನ್ನು ಬಯಸದೆ ಬಡವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಕಳೆಯುವನಿದ್ದೇನೆ.” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕುತ್ತಿಗೆ ಗದ್ಗದವಾಯಿತು. ಆಗ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ಟರರು ಕರ ತಾಡನ ಮಾಡಿದರು ಇನ್ನೂರು ಐವತ್ತು ಹುಡುಗರ ಚಪ್ಪಾಳೆಯಿಂದ ಕಿವಿ ಗಡಚಕ್ಕಿವ ವು. ನಾಳೆ ಈ ಕೈಗಳು ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಂಕಜಿಂದೆತ್ತಲು

ಎತ್ತಲು ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದು. ಆ ಮೂರು ವರುಷದ ಬುದ್ಧಿ ನೂರು ವರುಷವಲ್ಲವೇ?

ಮುಂದಿನ ಕೆಲವು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲಂತೂ ನನಗೆ ರೋಮಾಂಚನವಾಯಿತು. ಶಬ್ದಶಃ ಅದರ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರ ಭಾವ ಎಷ್ಟು "ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ. ಅಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನು ಸುಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿಸಿರಿ. ಹಸಿದವರಿಗೆ ಅನ್ನ ಇಕ್ಕಿ. ಅಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನವಾದೀತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಸ್ವರ್ಗ. ನೀವು ಯಾರ ಗುಲಾಮರೂ ಆಗಬೇಡಿರಿ. ಇದೇ ಅಗರಕರರು ಹೇಳಿದ ಶಿಕ್ಷಣವಿದೆ "

ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನಿತರ ಮಹಾವುರುಷರ ಸ್ಮಾರಕ ದಿನವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಗಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಕಿರಣ ಬೀಳಲು ನಜ್ರದಂತೆ ಮಿಂಚಹತ್ತುತ್ತದೆ ಅಂದಬಳಿಕ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಗುಣಕಧನದ ಪಂಚಾಮ ಹುಡುಗರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಆಗದೆ ಹೋದೀತೇ?

ಕಷ್ಟಂ ಖಾತೆಯ ಪೆನ್ಸನರ್ ಕಾತ್ರೆ ರಾವಸಾಹೇಬರೊಬ್ಬರು ಆಸ್ಥಾಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಪಾಪ! ಆತ ಅಗರಕರರ ಒಂದು ನಿಬಂಧವನ್ನಾದರೂ ಓದಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ! ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಓಲ್ಡ್‌ಫೋಕ್ಸ್ ಸಾಹೇಬರ ಕತೆಗಳನ್ನಷ್ಟು ಹೇಳಿದ. ಅದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಷ್ಟು ಮನೋರಂಜನವಾಯಿತು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಪೊನ್ನುಳ್ಳವನೆ ಕುಲೀನಂ ಆಲ್ಲವೇ?

ಇದೀಗ ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಕಲಿಸಹತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದಿನ ಪತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದಿರುವೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಕಾತ್ರೆಯವರ ವ.ಗಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ತಂಗಿ. ಇದನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ನಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾತ್ರೆಯವರ ಮಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಾಲೆಗೊಂದು ವ್ಯಾಯಾಮಸಾಲೆಯಾಗಲಿದೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ತಂಗಿ ಬಾಲವಿಧವೆ ಸುಧಾ."

ಹುಡುಗರ ಪೇಪರು ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟು ವಿನೋದ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗದು. ಈಗಲೇ ಪತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬರೆಯುವೆ.

ಸರದಾರ ಗೃಹ ರಮಣಿಯ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಚ್ಚು ವೇಳೆ ಕಳೆಯಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಅಮ್ಮನ ಆಶೀರ್ವಾದ.

ನಿನ್ನವನೇ!

ಸುಧಾಕರ

ಸುಧೆಯು ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ಸುಧಾಕರನ ಕೈಗಿತ್ತುಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಇಂಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುಧೆಯ ಅಶ್ರುಬಿಂದು ಕಂಡಿತು. "ಈ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯ ಸರ್ವಹೃದಯವಿದೆ." ಎಂದೆನಿಸಿತು. ಆ ಬಿಂದುವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲು ಆತನ ಕೈ ಮುಂದಾಯಿತು. ಅವನ ಕೈಗೆ ಎನೂ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಅಶ್ರುಬಿಂದುವು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಹೋಗಿ ನಿಂತಿದೆಯೆಂದು ಆತ ಭಾವಿಸಿದ.

ಪ್ರಕರಣ ೧೯.

ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಮನೆಯಲು ಒಬ್ಬ ನೌಕರ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆ ಊರಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜನವಸತಿಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಹಣವಿವಿಧವಾಗಿ ಭಯವಿವಿಧವಾಗಿ ವಾರುಣೆಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟರೆಂದರೆ ಹೊಲ ಸು ಚಿಂದಿಯುಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾರುವ ಹೆಂಗಸರು ಅವಳಿಡೆಗೆ ಚಕಿತರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚೀಲದ ಭಾರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೋಡಲಾಗದಿದ್ದ ಕೂಲಿಯೂ ರಾವಸಾಹೇಬರ ದರ್ಶನದ ಸುಧೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಮತ್ಸರ, ಮಿದಾದರೋಮ್ಮತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಲು ಹಿಂಜರಿಯಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲೆಂಬ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಸಂಶಯ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಬರಹತ್ತಿತು. ರಾವಸಾಹೇಬರ ಸಂಶಯ ನಿರಾಧಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಣವಿವಿಧವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಠಿಣವೇ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು

ಗಂಟ್ರಿಬಿಷ್ಟವೇ ತಡ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದ ತಳವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದನು. ಕುಬೇರನು ಹಿಮಾಲಯದ ಉತ್ತಂಗ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿ ತನ್ನ ಅಲಕಾನ ಗರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಗಂಗಾಧರನ ಒಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುವದೆಂದರೂ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಜೀನವ ಸುತ್ತು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲೆಯಾದರೂ ಹೆಂಡಕೂಡಿದು ರಾಯರಿಗೇ ಬಯ್ಯಹತ್ತಿದನಂದರೆ ಅತನ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲ ನಿರರ್ಥಕವಾಗು ಅತ್ತು.

ಆದರ ಯಮುವಿನ ದೀನಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಪ್ಪಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ಜೀವನೋವಾಯ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡ ಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ರಾವಸಾಹೇಬರೂ ಕೂಡುಕರೆಂಬುದು ಸುಧಾ ಕರನಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇತ್ತು. ರಾವಸಾಹೇಬರು ಅನೀತಿವಂತರಾದರೂ ಅವ ರ ಸುಖ ಸಂತೋಷ, ಮಾನ ಸನ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿ ಪಾರದಿರುವಾಗ ಗಂಗಾಧರನ ಅದೇ ಚಟಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಅನ್ನಾನ್ನಗತಿ ಕ ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ವಾಸಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನದ ಮೆರುಗುಕೊಟ್ಟ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದೇನು ಪುಣ್ಯವಾಗಲಾರದು ರಾವಸಾಹೇ ಬರು ಒಡೆಯ, ಗಂಗಾಧರ ಸೇವಕ. ರಾವಸಾಹೇಬರು ಕೂಡಿದು ನಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರೆ ಗಂಗಾಧರನು ಅಮಲೇರಿ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬಹುದು

ಸಾಲೆಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಸುಧಾಕರ ಗಂಗಾಧರನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ ಸಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಮೈಲು ಜೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಜ್ರದಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿದಂತೆ ಹಚ್ಚುಹಸುರಾಗಿ ತೋರುವ ಹೊಲ, ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿನ ಹಸಿಹುಲ್ಲನ್ನು ಅಡಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಗಿಡ್ಡತಂಗಿನ ಮರವು ತನ್ನ ಗರಿ ಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಮುಂಬೆ ಮಾಡಿದ ಕೈ, ಗುಂಜಾರವದಂತೆ ಭಾಸಿಸುವ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೆ ಹೆಂಗಸರ ಹಾಡು, ಪಕ್ಷಿಗಳ ವಿವಿಧ ಹಾಗೂ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಸ್ವರ, ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮುನಿದವನಂತೆ ಕಂಡು ಈವಾಗ ಸೌಮ್ಯ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಅಂಬರ-ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು

ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನು ಗಂಗಾಧರನ ಕೇರಿಯ ಬಳಿ
ಆತ್ಯಲ್ಪ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದಂತೆ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು

ಗಂಗಾಧರನ ಮನೆಯಿದ್ದ ಕೇರಿಯಿಂದರೆ ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಬಡತನದ
ಮಕ್ಕಳೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. "ಕಲ್ಲು ಹೃದಯದಂತೆ ಕಲ್ಲು ಮನೆಯ
ಹಕ್ಕು ಸಹ ಶ್ರೀಮಂತರದೇ ಎ೦ದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ
ಎನೋ ಆ ಕೂಲಿಕಂಬಳಿಯವರ ಮನೆಗಳೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಹುಲ್ಲಿನ
ದಿವ್ಯವು. ಒಂದು ಮನೆಯ ನೆಲಕ್ಕೆ ತೇವು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದರ
ಮಗ್ಗಲು ಗೋಡೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಾ
ಳುತ್ತಿತ್ತು, ಒಂದೆಡೆ ಹುಡುಗರು ಬರಿವೈಯಿಂದ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಂ
ದೆಡೆ ಕಸಬರಿಗೆಗೋಸ್ಕರ ಒಬ್ಬ ಹಸಿಮಡಲಿನಕಡ್ಡಿ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಮ
ಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯೇ ನೀರು ಕಾಸುವ ಹಂಡೆ" ಹರಕುಚಾಸೆಯೇ ರತ್ನಗಂ
ಬಳಿ. ದುಪ್ಪಟ್ಟಿಯೇ ಉಣ್ಣೆಯ ಶಾಲು. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಮಣಿಯೇ ಅವರ ಗ್ಯಾಸ್.
ಟೊಂಕದಲ್ಲಿಯ ಗಡುತರ ಉಡದಾರದ ಆಧಾರದಿಂದ ಬಿಗಿದ ಲಂಗೋ
ಟಿಯೇ ಅವರ ಉಡುಪು, ಹೆಂಗಸರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಬಳಿ. ಮೂ
ಗಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಿಯೂ ಬೀಳದ ಮೂಗಬಟ್ಟು ಈ ಜನರು
ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕಾದು, ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದು, ಹೊಲವಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವದ
ರಿಂದಲೇ ದಾದಾಸಾಹೇಬರಂಧನರು ಆರಾಮಖುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು
ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೋದಲು ಅನುವಾಗುತ್ತಿದೆ ಮಧುಕರನಿಗೆ ಸಿಗರೇಟು ಸೇ
ದುತ್ತ ಕಾವ್ಯರಚಿಸಲು ಬರುತ್ತಿದೆ. ವಾರುಣಿಯ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಆಭರಣ,
ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಎರಡಂತಸ್ತಿನ ಮನೆ—ಮಧುಕರನ ಎರಡನೇ ವ
ರ್ಗದ ರೈಲು ಪ್ರವಾಸ ಇವೆಲ್ಲ ನಿಂತುದು ಯಾತರ ಮೇಲೆ? ಈ ಬಡವರ
ಜೀವನ ಮೇಲೆ ದುಡಿಯದವರಿಗೆ ಉದ್ಯಾನ, ದುಡಿದವರಿಗೆ ಸ್ತಾನ.
ಹೀಗೇಕೆ ಆಗಬೇಕು" ಅಜ್ಜಾನ ಜನರ ಅಜ್ಜಾನವೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೆ
ಕಾರಣ.

ನನ್ನ ಶ್ರಮದಿಂದ ಈ ಬಡಹುಡುಗರು ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಬಹುದು
ಒಂದೇ ತಲೆಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಲು ಹೋಗಿ ಮಂಗಳೂರ ಹಂಚಿ

ನ ಮನೆಗಳು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ಗಂಜಿಗೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ಜನರ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಳಿಗೆ ತುಪ್ಪ..... ಬೀಳದಿದ್ದರೂ ಚಟ್ಟಿ ಭಕ್ತಿಯಾದರೂ ಬೀಳಬಹುದು. ಇದೇ ವಿಚಾರದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದ ಗಂಗಾಧರನ ಮನೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು.

ಗಂಗಾಧರನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರೊಕ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದ. ಆತನಿಗೆ ಗಡಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹಣಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸುಧಾಕರನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಯಮುಳ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ರೊಕ್ಕವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಗಂಗಾಧರನು ಓಡಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ. ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾಧೀತೆಂದು ಅನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಕೂಡ್ರಲಿ ಯಮಯು ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹರಕು ಚಾಸೆ ಹಾಸಿದಳು. ಆಕೆ ಕಣ್ಣೊರಸುತ್ತ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ಮನೆ ಹೊದಿಸುವದರಿಂದ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ರೊಕ್ಕ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಗೆ, ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆತನ ರೀತಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಆತನಿಗೆ ಅತೀನ ವೃಥೆಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಗಂಡನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಹೇಳಿ ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂಗವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸದಿರಲು ಸೂಚಿಸಿದನು.

ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗಿದ್ದ ಯಮಯ ಮಾವ ಬಂದ. ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಅರವತ್ತು ಇತ್ತು. ಒಂದು ಲಂಗೋಟಿಯ ಹೊರೆತು ಇನ್ನು ವ ವಸ್ತ್ರವೂ ಆತನ ಮೈಮೇಲಿರಲಿಲ್ಲ. “ ಇಂದಿಗೆ ಐವತ್ತುವರ್ಷ ಕಾಯಕಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬೆವರಿಳಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಬಟ್ಟೆಗೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲ, ವಿಲಾಸದ ಒಡವೆಗಳಂತೂ ದೂರ ಉಳಿಯಿತು. ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳು ದೊರೆವುದಕ್ಕೂ ಆತ ಯಾತನೆ ಪಡಬೇಕು ರಾವಸಾಹೇಬನಂತೆ ಅನೀತಿವಂತನಾಗಲಿ, ಆಲಸಿಯಾಗಲಿ ಆಗಿರಲಾರ. ಹಾಗಾದರೆ ಆತನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ವೆಂತಹದು” ಎಂದು ಸುಧಾಕರನು ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದ.

ಮುಡುಕನು ತನ್ನ ಕತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿಕೊಂಡ. “ಹತ್ತು ವರ್ಷ ದ ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಬೆಳೆಯುಳ್ಳ ಹೊಲದ ಮೂಲಕ ಇದ್ದ ಸುಸ್ಥಿತಿ, ಗಂಗಾ ಧರನು ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಮಲಗಿದಾಗ ಕರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೈದ್ಯ, ತಾನು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ವಂಚಿಸಿ ಹೊಲ ಎತ್ತಿಹಾಕಿದುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಇಂದಿನ ದೈನ್ಯಜೀವನ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಮುಡುಕನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಗಳಗಳನೆ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜಗನ್ನಾಥನೂ ಬಂದ ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಸ್ಪೀಟಿನ ದಸ್ತು ಇತ್ತು. ಸುಧಾಕರನನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಡಲು ಮಾಡಿದ ಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಸುಧಾಕರನು ಇಸ್ಪೀಟಿನ ದಸ್ತನ್ನು ಗಂಗಾಧರನ ಕಡೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಇಸ್ಪೀಟು ನೋಡಿ ದೊಡನೆಯೇ ಜಗನ್ನಾಥನ ನಡತಿ ಕಣ್ಣು ದುರು ಕಟ್ಟಿತು.

ಏಳನೇಯತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನವಾಸು ಆದುದರಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ. ಆತನ ಬಸುರಿ ಸಹೋದರಿ ಮುಸುರಿ ತಿಕ್ಕುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಇತರರು ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ವೇಳೆಕಳೆಯುವದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ನಿಷ್ಸಹಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಇಸ್ಪೀಟಿನ ರಾಜಾರಾಣೆಯರು ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ನೆರವಾದರು. ಫೀಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಜಗನ್ನಾಥನು ಸಾಲಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾದೊಡನೆ “ನಾನು ಫೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಸಾಲಿಗೆ ಬಾ” ಎಂದು ಸುಧಾಕರನು ಅಶ್ವಾಸವನ್ನಿತ್ತು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ರಾವಸಾಹೇಬರ ನೌಕರಿಯ ವಿಷಯ ನನಪು ಮಾಡಲು ಹೇಳಿ ಮನೆಯ ದೂರಹಿಡಿದ.

ಈಗ ಮೊದಲು ಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಗರದಂದೆಯಿಂದ ಮಳಲಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ. ಸಮುದ್ರದ ತಂಪು ಹವೆಯಿಂದ ವಿಚಾರದಿಂದ ಕಾದ ತಲೆಯು ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ಸಾವಿರಾರು ಮಗ್ಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಗಿರಣಿಯ ಸಪ್ಪ

ಇದಂತೆ ಸಪ್ತಕ ಕೇಳಿಸಹತ್ತಿತು. ರೇವೆಯ ಕಣಗಳು ವಾಯು ಲಹರಿ ಯೊಡನೆ ಸರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ದೂರದಿಂದ ತೋರುವ ಧಡದಮೇಲಿನ ನೋರೆ ಯ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಕಡೆಯಲು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಬೆಳ್ಳಿಯಂತೆ ಭಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಧಾಕರನು ಎದುರಿಗೆ ನೋಡಿದ ಅಡೊಂದು ನೀರಿನ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಯಿಯ ಸ್ತೋಮದಂತೆ ಅಧವಾ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಅವರ ಕೊನೆಯನ್ನರಿಯಲು ಆಶಕ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಬಹಳ ದಿನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಿಯನು ಭಟ್ಟಿಯಾಗಲು ಪೃಥವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಲಹರಿಯು ಉಕ್ಕೇರುವಂತೆ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಿನ ವಿಶಾಲ ಅಲೆಗಳು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದ್ದನ್ನೂ ಬಹು ಹುಡುಗ ನೋಡಿದರೆ, ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸಾಗರದ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಗೆರೆಯಾದ ಸಂ ಬರದಿರಲು ಅವನ್ನು ಒರಿಸಿ ಸಂಗೆರೆ ತೆಗೆಯುವ ಯತ್ನ ದಲ್ಲಿದ್ದೆಯೆಂದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹರೆಯದವನಿಗೆ ಜಲದೇವಿಯು ಅಕಾರಬದ್ಧವ ಸತ್ತಲವನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ನರಿಗೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಕಲ್ಪನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಿಲಯಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಪಂಚದ ನೆನಪು ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಸುಧಾಕರನು ತರಗಳ ಜಿನ್ನಮುಟ್ಟುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಅನುಮಿಷ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿದ. ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ತೃಪ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಗರ ಲತೆಗೆ ಸಾಪಿರಾರ. ಹೊಗಳು ಅರಳಿ ವ. ರ. ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಉದುರಿಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ತಿರುತಿರುಗಿ ಎಳುವ ತರಗಳು ಮೊವಲು ಬಿದ್ದುಪೋದವುಗಳೇ ಇದ್ದರ ತೆರೆಗಳ ಪುನರ್ಜನ್ಮವರಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಿತ್ರ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿತು. ಸುಧಾಕರನು ಹೀಗೆಯೇ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವಾಗ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಸುಧಾ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಸುಧಾಕರನು ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡ.

“ ಇಂದು ಸೋಮವಾರವಿತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಶಿವ ಮಂದಿರವಿದೆಯೆಂದು ಸುಧೆ ಹೇಳಿದಳು. ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ” ಎಂದು ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನವರೆಂದಳು.

" ಇಲ್ಲಿ ನಾನೆಷ್ಟೋ ಸಲ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದರೂ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸ್ಥಳವು ಹತ್ತಿರವಿಲ್ಲವಲ್ಲ! "

" ಈಗಿನ ಹುಡುಗರಿಗೆ ದೇವರಾವರೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆಲ್ಲ! "

" ಅವರಿಗೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಮುಷ್ಕರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. "

ಸುಧಾಕರನ ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸುಧಿಗೆ ಮುಗುಳುವಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅವಳು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಬಾರುಬಾರನೆ ಹಾರುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಕೂವಲನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಧಾಕರನು ಉಸುಕಿವಲ್ಲ ಕೂತು ಅನ್ನನಿಗೆ ಗಂಗಾಧರನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಹತ್ತಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅರೇಶದಿಂದ ನುಡಿದ. " ಇಂತಹ ಗಂಡನಿಂದೇನು ಸ್ವಯೋಜನ? ಕುಂಕುಮಕ್ಕೊಂದು ಅಧಾರ. ಕೂಳಿಗೊಂದು ಭಾರ. "

" ಮಗೂ, ಹೀಗೆಲ್ಲ ಅನ್ನ ಬಾರದು ಖಾರಿಗೊಂದು ನೀರಿನ ಹೊಂಡ. ಹೆಂಗಸಿಗೊಂದು ಗಂಡ " ಎಂದು ಗಾಜೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲ.

ತಾನು ಹೇಳಬಾರದ್ದನ್ನು ಹೇಳದೆನೆಂದು ಅನಿಸಿ ಸುದೆಯ = ಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಆಕೆ ರೇನೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಯೋ ಬರೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮ " ದೇವರ ದರ್ಶನ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬೇಗನೇ ಹೋಗೋಣ. ತಡವಾದರೆ ಅತ್ತಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೆಂಡು ತಂದು ಬಿಟ್ಟಾರು " ಎಂದಳು.

ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದರು. ಸುಧಾಕರನು ಮಾತ್ರ ಸುಧೆಯ ಎನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ರೇನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ತ ಸೂಂದರ ಅಕ್ಷರಗಳು. ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. " ಸುಧಾಕರ "

ಪ್ರಕರಣ. ೨೦.

ಸೋಮವಾರ ರಾತ್ರಿ ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಶಿವಲೀಲಾಮೃತದ ಹೆನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಸುಧಾಕರನು ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಓದು ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಕವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ತಾಯಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟ. ಭೂಮಾತೆಯ ಪರ್ವತರೂಪಿ ಹಸ್ತದ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗಲು ಮೋಡಗಳ ಭಾರವಾಗಿರುವ ಹೃದಯ ಹಗುರಾಗುವಂತೆ ಅಮ್ಮನ ಪ್ರೇಮಳ ಹಸ್ತವು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಅದಹತ್ತಿದೂಡನೆ ಸುಧಾಕರನ ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಸು ನೆಮ್ಮದಿಯೆನಿಸಹತ್ತಿತು. ತುರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಗನದ ಹಂದರವುಳ್ಳ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಭವ್ಯ ಮಂದಿರಕ್ಕಿಂತ ಗಡದಲ್ಲಿಯ ಗೂಡೇ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಹರುಷದಾಯಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕಿಂತ ತಾಯಿಬಳಿಯಲ್ಲೆಯೇ ಅಧಿಕ ಸುಖವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ತಾಯಿಯ ಮೇಲಿನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಅಪಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕಾಗೆಲ್ಲ ಬಾಯಿಂದ ತಾಯಿಯ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತೇ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ' ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾಣುವ ಪಂಚ ಮುಖ ಪರಮೇಶ್ವರ ತಾಯಿಯ ಪಂಚ ಬಿರಳಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಒಮ್ಮೆಯೊಂದರೆ ತಾಯಿಯಿದ್ದ ಜನರು ಕಾಶಿಗೆಲೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೋ ' ಎಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನುಡಿಯುವ ' ದೇವ ದಾನವರು ಹುಚ್ಚರಾದುವರಿಂದಲೇ ಅವ್ಯಯ ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರಮಂಥನ ಮಾಡಿದರು ಅವರು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಅಮ್ಮನ ಅನಂದಾಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರ ಸಾಕಾಗಿತ್ತೆ ' ಎಂದು ಮಗದೊಮ್ಮೆ ನುಡಿಯುವ.

ಈಗಲೂ ತಾಯಿಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು " ಅಮ್ಮಾ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಮತೆ ಮಾಡಲು ನಿನಗಾರು ಕಲಿಸಿದರಮ್ಮಾ?" ಎಂದ.

" ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಸುರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಲಿಸಿದವನೇ ನನಗೆ ಇದನ್ನು ಕಲಿಸಿದನು " "ಛೇ, ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಮಳೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ

ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಒಂಪೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸಲಧಾರಿಯಾಗಿ ಮಳೆ ಸುಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚುಲಿಕ್ಕೂ ನೀರು ಸಿಗದು.

“ಹಾಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕೊಡಲು ಖಾನೇನು ನಿನ್ನಂತೆ ಪ್ರೌಢಸರಳಾಗಿಲ್ಲ. ಕೋಳಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಮರಿಗಳಿಗಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೀಡುಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೇ?”

“ಕೋಳಿಯ ಮಮತೆ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮಮತೆಯಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಅಂತರವಿರುವದಮ್ಮ! ಮರೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಲು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಪ್ರೇಮ ಕೊನೆ ಗಾಣುತ್ತಿದೆ ಅದರೆ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನೀನು ವಾಲಾವರಿಯ ಮನೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿಯಲ್ಲವೇ?”

“ಹೂಂ, ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ” ಬಾವಿಯದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತೃಷಿತನು ಓಡಿಯೇ ಓಡುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ನಡೆವಾಡುವ-ಮಾತಾಡುವ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ಮಣ್ಣಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರಲು ನನಗೇನು ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿಲ್ಲ.”

ತಾಯಿ ಮಗನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಕೈಯ್ಯಾಡಿಸಿ ಸ್ನಿಗ್ಧ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನವಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಭು ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕಡೆ ನೋಡುವ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆತ್ತಿಬಂದಿತ್ತೋ ಎನೋ, ಯಾರು ಬಲ್ಲ? ಪೂರ್ವಜರು ಕಟ್ಟಿಸಿಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪಹಚ್ಚುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಧಾಕರನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದಲೇ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಸುಧಾಕರನ ಜೊತೆಗೆ ಜಯಗಾಂವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಳು.

ಸುಧಾಕರನು ಹಸು ಮಗುವಿನಂತೆ ದೀಪದೆಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಮಲಗಿದ್ದ. “ಅಮ್ಮಾ, ನೀನು ಏನೇ ಹೇಳು. ನಿನ್ನಂತಹ ತಾಯಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಿಂದಿನ ಪುಣ್ಯವೇ ಬೇಕು.”

“ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂಬುದೊಂದು ಸುಲಭ ಉಪಾಯವಾಗಿದೆ ನಿನಗೆ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಮಾಡುವದು ಬೇಡವೇ?”

“ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನಂತಹ ಖಾಯಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪುಣ್ಯಮಾಡಬೇಕು.”

“ಹೆಂಡತಿ ಬರುವತನಕ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಹೀಗೇ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ.”

“ಆಮ್ಮಾ, ನನ್ನ ಬಗ್ಗೂ ನಿನಗೆ ಸಂದೇಹವೇ?”

ಇಲ್ಲವಪ್ಪಾ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಜನ್ಮ ಹಾಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ನಿನ್ನಂತಹ ಮಗನು ಲಭಿಸುವದಾದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮವೇ ಇರಲಪ್ಪಾ.”

“ಆಮ್ಮಾ, ಇನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವರಿಚ್ಛೆ. ನಾವು ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆತ ಕೇಳುವ. ನೀನಂತೂ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿರುವೆ ಆದರೆ ನಾನೋ? ...”

ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಒಳಿತನ್ನೇ ನೀನೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಷ್ಟೇ?”

“ಎಲ್ಲಿಯ ಒಳಿತಮ್ಮಾ? ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವವನಿಗೆ ತುಸು ತಡೆ, ಈಸುಗಾಯಿ ತರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸರಿಯೇ? ಈಗ ಸುಧೆಯನ್ನೇ ನೋಡು.”

“ಅಹುದು, ಮಗೂ. ಆ ಅನಾಥ ಹುಡುಗಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದಾರಿತೋರಿಸಬೇಕು ಅತ್ತ ಆತ್ತೆಯ ಕಾಟ, ಇತ್ತ ಬಂದಲ್ಲಿ ಆತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಟ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕೆ ಹೇಗೆ ತಾಳಬೇಕು?”

“ಆಮ್ಮಾ, ಇಷ್ಟರಂದೇ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ದಾಹಾಸಾಹೇಬರು ಆಕೆಯ ಅಣ್ಣ. ಅವರಿಗೆ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯ ಸುದ್ದಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸುಕತೆಯೇ ಹೊರತು ತಂಗಿಗೆ ಜ್ವರಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಮಧುಕರನು ಆಕೆಯ ಮೈದುನನಾದರೂ ಅವಳ ಸುಖ ದುಃಖದ ಕಡೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವದಿಲ್ಲ.”

“ನೀಜ ಮಗೂ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೈದುನನೆಲ್ಲಿ? ಸಹೋದರನೆಲ್ಲಿ? ಸುಧೆಯಂತಹ ಅನಾಥಳಿಗೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ.”

“ಇಂದು ಇರದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆಯಾದರೂ ದೊರೆತರೇನು ಅಡ್ಡಿ?”

“ದೈವವೇ ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದರೆ, ಮಳೆಯೇ ಸಿಡಿಲಾದರೆ, ಯಾರಿಗೆ ಮೋರೆಹೋಗಬೇಕು. ಹೇಳು.”

“ದೇವರಿಗೆ.”

“ಅವನ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನಂತಹ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬರವಸೆಯಾದರೂ ಎಲ್ಲಿದೆ?”

“ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೇವರ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಅಮ್ಮಾ, ಸಜ್ಜನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವರ ದರಬಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದಯೆಯೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ. ಸಮತೆಯೇ ಕಾನೂನು. ಬರೇ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನೇ ಕಂಡ ವೈದಿಕರ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ರಕ್ತಹೀರಿ ಟೊಣಪರಾಗಿ ಬಿಳಿದ ಪರಮ ಸ್ವಾರ್ಥಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ದರಬಾರವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಲಶಾಲಿಗಳ ದವಡೆಯಿಂದ ಬಲಹೀನರು ಪಾರಾಗುವ ದೇ ಅಸಂಭವವಾಗಿತ್ತು.”

“ಮಗೂ, ನೀನು ಋಣಿಗಳಿದ್ದು ನನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ. ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿಲ್ಲ.”

ಅತನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾತು ಅಪ್ರಾಸಂಗಿಕವೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ತುಂಬಿ ಬಂದ ಗಗನಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕಿ ಹೊರಸೂಸುವ ಜಲಧಾರೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ತಾಯಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದಳು. “ಅತ್ತಿಗೆಯ ಬಾಣಂತಿತನ ಮುಗಿಯುವ ವರೆಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಯಬಹುದು. ಮುಂದೆ ಸಾವಂತವಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ಎಲ್ಲವೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಮವಲ್ಲವೇ?”

"ಸಂವರಾಚಾರ್ಯರು ಬಯ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವಕ್ಕಿಂತಲೇ ಸುಧೆಯನ್ನು ವಿಧಾತನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರಬಹುದೆ?" ವಿನಯ ಮನುಷ್ಯರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲಿ ಹೆಗ್ಗಣಗಳಿಗಾಗಿಯೇ?"

"ಸುಧೆಯ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಇಲಿ ಹೆಗ್ಗಣಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆಯಾ? ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನುಡಿದರ ರೂಪ ನಡತೆ, ಬುದ್ಧಿ ಇದ್ದೂ ಸುಧೆಯ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಕೋಗುವುದು ಖಂಡಿತ."

"ಎಂಜಲು ತಿನ್ನೆಮಲ್ಲ ಬಿಡ್ಡ ಮುತ್ತನ್ನು ರತ್ನ ಪರಿಕ್ಷಕನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೆಕ್ಕಿತಿಗೆಯ ದಿವ್ಯರ ಕೋಳಿಯ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಚೂರುಚೂರಾಗತಕ್ಕದ್ದೇ."

"ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಆಕೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಆಕೆ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸೂಲಗತ್ತಿಯಾಗಿ ಬದುಕಬಹುದಿತ್ತು "

"ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವದೇ ನುಬ್ಬುವಾಗಿದ್ದರೆ ಈಗ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೇ, ಅವ್ಯಾ? ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಗೆ ನೂರು ಎಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದು ಹೂವಿನಂಥ ಬರುವ ಶೋಭೆಯೇ ಬೀರಿಯಲ್ಲವೇ?" ನಿಸರ್ಗೇನು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಸಾಕೆ? ನನ್ನ ಆಗಪ್ಯವಿಲ್ಲವೇ?"

ಸುಧೆಯ ಪುನರ್ನಿವಾಹದ ಸೂಚನೆ ಜಾನಕಿಯ ಮ್ಮನಿಗೆ ಸೇರಿತೇನೋ ನಿಜ ಆದರೆ ಮಾತ್ರ ಅರಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ವಿಚಾರಶೀಲಳಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ನೋಡಹತ್ತಿದಳು

ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಾಗ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ದಂದೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಘಟನೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ಉಸುಕನಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಬರೆದ "ಸುಧಾಕರ" ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗಿಳಿದು ಕಣ್ಣಿನ ತೊಡಗಿತು. ಆ ಬರೆಹವೆಂದರೆ ಸುಧೆಯ ಚಟವೋ? ಅಥವಾ ತನ್ನ ಗೌಪ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಿಡಲು ರತ್ನಾಕರನ ಹೃದಯವಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಳವಡ ಹೃದಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವುದೂ ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾಗರತೀರದ ರೇವೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಬಹುದೋ? ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಹೂವಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಅದರ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ

ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಉದಯಗಿರಿಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಸುಳಿವು ಅರುಣಕಿರಣಗಳಿಂದ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹವಾಮಾನ ತನ್ನ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಷ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಿತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದು ಗಂಗೆಯ ನೆಗಸಿನಿಂದ ಎಳದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಅದಗಸಲು ಒರುವಂತಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆವೃತಿಯು ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲಿನ ರೂಪವಿರುವ ಹೊರಬರುವಂತೆ ಸ್ಥಿತ, ಕಟಾಕ್ಷ, ಶಬ್ದ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದಲೇ ಹೃದ್ಗತ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ರೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಬರೆದಿರುವದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ಒಗೆಯಲೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಇದನ್ನು ಕುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಡಿದೊಗೆಯುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೇ?

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ನಿಜವೆತ್ತು. ಅರ್ಥನಿವೃತ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ದೃಶ್ಯ ಬಿಟ್ಟಿತು. "ಸುಧೆಯು ಸಮುದ್ರದ ದಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ 'ಸುಧಾಕರ' ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅಪಳು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಮುದ್ರದ ತೀರಗಳು ಅವನ್ನು ಒರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಕ್ರಮ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ನಡೆಯಿತು. ಸಾಗರ ಗರ್ಜಿಸಿತು. "ಎ ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗೇ, ನೀನು ಯಾರೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವಿ?" ನನ್ನ ಒಂದೊಂದು ತೀರಗಳು ಇಂತಹ ಸಾವಿರಾರು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಬಿಡಬಹುದು. ನನ್ನ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಗಗನಚುರಿ ಬಿಡುಬಿಡುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಅರಣಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಮವಾದುವೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಬೆರಳಿನ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯಿಂದ ಉಸುಕಿನ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಈ ನಾಲ್ಕುಕ್ಷರಗಳ ಗತಿಯೇನು?"

ಸುಧೆಯು ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತಳು.

"ನನ್ನ ಬೆರಳಿನಿಂದ ರೇವೆಯಲ್ಲಿ ಒರೆದ ಹೆಸರನ್ನು ನೀನು ಹೇಳಿ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರೀತಿದೇವತೆಯು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕೊರೆದ "ಸುಧಾಕರ" ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸಪ್ತ

ಸಾಗರಗಳು ದುಯ್ಯರೂ ಅದು ಅಳಿಸಲಾರದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿದೇವತೆಯು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅಪ್ಪುತವ್ವಸ್ವಿ ಮಾಡಿರುವಳು.

ಸಾಗರವು ಗರ್ಜಿಸಿತ. "ನಿನ್ನಂತಹ ಅಹಂಕಾರವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡುವೆನು "

"ಸುಧಯ್ಯ ತನ್ನ ಹೃದಯ ತೆರೆದಳು. ಆಕಾರವು ಇಬ್ಬಾಗವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಿಂಚು ಹೊಳೆಯುವಂತೆ " ಸುಧಾಕರ " ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಂಡಿತು. ಸಾಸಿರಾರು ತೆರೆಗಳ ತುರಗಗಳುಳ್ಳ ರಥವನ್ನೇರಿ ಸಾಗರವು ಆ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಂದಿತು. ರಥವು ನೇಗವಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟು ತಿಷ್ಟುದರಿಂದ ಕುದುರೆಗಳ ಮುಖದಿಂದ ನೂರ ಇಳಿಯಹತ್ತಿತು. ರಥವು ಸುಧಮ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಏರಿಯೇ ಒಪ್ಪಿತು. ಅದರ ಅದರಿಂದ ಎನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ ಸುಧಯ್ಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೆ ಆ ಹೆಸರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. ಅಷ್ಟೇಅಲ್ಲದೆ ಸಮುದ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತೆರೆಯನ್ನೇ ಆ ಹೆಸರು ನರ್ತಿಸಹತ್ತಿತು "

ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಾಯಿತು " ಮನಸ್ಸೆಂದರೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲ್ಪಕ ಕವಿ " ಎಂದು ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡ. ನಿಜಬರಲೆಂದು ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಮಗ್ನಲಾದ. ಅದರ ಶರೀರದ ಚಲನವಲನದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳಲಾರದು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸುಧಾಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಹತ್ತಿತು. ಸುಧಯ್ಯ ಈಗ ಸ್ವೇ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಾರುಣಿಯು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಎಳನೇ ಇಯತ್ತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಭಾರತಾ ಪ್ರಧಾನ ಮನುಷ್ಯನ ಕಡುವೈರಿಯು ಕೂಡ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಷ್ಟು ಕಠೋರ ಟೀಕಾಕಾರನಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಟೀಕಾಕಾರ ಮನಸ್ಸು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ತಿವಿಯಹತ್ತಿತು. "ಸುಧೆಯು ಬಾಲವಿಧವೆಯಾದುದರಿಂದ ಮರುಕವೆನಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದೂ, ವಾರುಣಿಗೆ ಕಲಿಸಿದರೆ ಸಾಲಿಗೆ ಅವಳ ತಂದೆಯಿಂದ ಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ನೀನು ಹೆರವಿಗೆ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ. ಅದರ ಮನುಷ್ಯನ ನಾಲಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ

ರೂ, ಹೃದಯ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ ಈ ಹೃದಯ
ಗಿಯರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸುಖವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ರೂಪ ನೋಡಿ
ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪೃ
ಮೋಹಿಸಿಹೋದಂತೆ ನಿನಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಈ
ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ್ದು ಸದಾಸಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರ
ಉಪದೇಶವನ್ನು ನೀನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲವೇ? ಸ್ತ್ರೀ
ಯಸಹವಾಸವೆಂದರೆ ವದ್ಯ, ಔಷಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಂಡಕುಡಿಯಹತ್ತಿದರೂ
ಹೆಂಡಕುಡುಕತನದಲ್ಲಿಯೇ ಆದರ ಸರ್ಯವಸಾನವಾಗುವಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯ
ರ ಸಲಿಗೆ ಮೋಹಕ್ಕೆಳೆಯದಿರದು. ಭರ್ತವು ಉಷ್ಣತೆ ಶಾಕುವಸರಿಗೇ
ಜಿನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕುಸುಉಷ್ಣವವೆ ತಗಲಿದರೂ ಸಾಕು.
ನೀರಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿರ. ಅದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ಮೋಸಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರ
ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ "

ಈ ವಿಚಾರದಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಉಕ್ಕಿಬಂದಿತು
ಸುಧೆ ಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಾಸನೆಯು ನನ್ನನ್ನು
ವಂಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೇ? ನಾನೂ ತರಣಾಸಿಧ್ಧನೇ ಅವರೂ ಹಾಗೆಯೇ!
ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಪ್ರೇಮವೆನಿಸುತ್ತಿದೆಯೇ? ಅಥವಾ
ಅವರ ಭಾವೀ ಜೀವನವು ಸುಖಮಯವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯು ನನ್ನ
ಕೃತಿಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿದೆಯೇ? ಅಮ್ಮನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಆನಂದ
ವಾಗುವದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದು ಸಂಜೆಯ ಮೊಬಗಿನಂತೆ ಸೌಮ್ಯ
ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿದಾಯಕವಿರುತ್ತದೆ. ವಾರುಣಿ ಅಥವಾ ಸುಧೆಯರ ಸಹ
ವಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಉಜ್ವಲ ಹಾಗೂ ಸ್ತೋತ್ರಾಹಕ ಸೌಂದರ್ಯ
ವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇಕೆ? ಅಮ್ಮನ ಮಾತು ಭೂಸಾಳಿಯಂತಿದ್ದರೆ
ಈ ಹುಡುಗಿಯರ ಮಾತು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೋಹಕಗೀತೆದಂತೆ. ಅಮ್ಮ
ನ ಕೈ ಹರಸಲು ಎತ್ತಿದ ದೇವತೆಯ ಹಸ್ತದಂತಿದ್ದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಕೈ
ಒಳ್ಳೇ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೆನ್ನ ಬಡಿಯುವ ಗೆಳೆಯರ ಕೈಗ
ಳಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಯಂತೆ ಕಲಕಲ

ನನಾದದಿಂದೂವು ವ ನಿರ್ಭಯದಿಂದಲೂ ಆಕರ್ಷಕ ಶಕ್ತಿಯಿರುತ್ತ
ದೆ. ಸುಧಾ ಮತ್ತು ಮಾರುಣಿಯರ ಕಡೆಗೆ ನನಗಿರುವ ಒಲವೂ ಇದೇ
ಪ್ರಕಾರದ್ದು.

ಈ ಆಕರ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪಾಪವೆನ್ನಲಾಗುವದೆ? ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾ
ರೊಡನೆಯೂ ನನ್ನ ಲಗ್ನವಾಗದೆ ಬೇರೊಂದು ಹುಡುಗಿಯೊಡನೆ ಲಗ್ನ
ವಾದರೆ ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದಂತಾದೀತೇ? ಲಗ್ನಕ್ಕೆ
ಬಂದ ಹುಡುಗಿಯು ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ತೋರಿ
ಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವೆ? ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಭಾವೀ ಪತಿಯೆಂದೇ
ಅನಿಸುತ್ತದಲ್ಲವೇ? ಅಂದಬಳಿಕ ಹುಡುಗಿಯ ಈ ವೃತ್ತಿಗೆ ಪಾಪವೆಂದು
ಕರೆಯಬಹುದೇ? ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಪವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವಾದರೆ ಜಗ
ತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಂಥ ಕುರುಡನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳು
ಬರತೊಡಗಿದವು. ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಜವಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ
ಕಂತಹ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮುಳಿದುಬೋಗಿರಬೇಕು.

+ X > > +

ರಾತ್ರಿ ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಬೊಗಸೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿದ ನಂತರ
ಸುಧಾಕರನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಮನೆಯ ಕಾರ್ಯ
ಕ್ರಮ. ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಬೇಗ ಎದ್ದುಘಂಟೆಗೇ ಎದ್ದು ಮನೆಯ
ಕೆಲಸ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಳ ಕೆಲ
ಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ಮಮಾರು ಒಂದುತಾಸು ಸುಧಾಕರ
ನಿಂದ ಪಾಠ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದನಂತರ ಚಹಾ ತಯಾ
ರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾಕಂದರೆ ವಾದಾಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಪ
ತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ, ಸುಧಾಕರನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ, ಅತ್ತಿಗೆ
ಬಾಣಂತಿತನದ ಮೂಲಕ ಎಂದೂ ಏಳು ಘಂಟೆಗಿಂತ ಮೊದಲು
ಎಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ದಿನದಂತೆ ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಸುಧೆಯು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಸುಧಾಕರನು “ ಇಂದಿನ ಅಕ್ಷರ ನೆಟ್ಟು ಗಾಗಿಲ್ಲ.” ಎಂದನು.

“ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಬೆರಳು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಯಿತು.”

“ ಬೆರಳು ! ಹೇಗೆ ? ”

“ ನಿನ್ನೆ ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಾವನ ಸಾಲ್ಕು ಕವಿಮಿತ್ರರು ಬಂದು ದಾರೀಕಾಯುತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗಾಗಿ ತಡಮಾಡದೆ ಅವಲಕ್ಕಿ ಹಚ್ಚಿತ್ತೊಡಗಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವನನವರು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಗಡಿಬಡಿನಾಡಹತ್ತಿದರು. ಆ ಗಡಬಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬರ ಹೆರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಬೆರಳಿಗೆ ಈಳಿಗೆ ತಾಕಿತು.”

ಸುಧಾಕರನು ಆಕೆಯ ಬೆರಳಿಗೆ ಬೋರಿಕ್ ಪೌಡರ ಹಚ್ಚಿಸಿ ದಿನದಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಪಾರವಾದೊಡನೆಯೇ ಸುಧೆಯು ಮನೆಗೆ ನಡೆದಳು.

ವಾರುನೆಗೆ ಬೇಗನೇ ಏಳುವ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಏಳರಿಂದ ಎಂಟರವರೆಗೆ ಕಲಿಸುವದೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದನು. ದಿನದಂತೆ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದ ಮೇಲಿಂದ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಅಂದು ವಾರುಡೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಧುಕರ, ಅಣ್ಣಪ್ಪತನಯ, ರಾವಸಾಹೇಬರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸುಧೆಯ ಕೈಬೆರಳು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣಪ್ಪತನಯರೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ರೀತಿಯಂತೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಾಗಿ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾದವು.

ಅಣ್ಣಪ್ಪತನಯರ ಹೆಂಡತಿ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರೊಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಬರೆದು ಮುದ್ರಿಸಿ ಅದರ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು ಅಲ್ಲವೆ ಕಾವ್ಯವಿಲಾಸ ಮಂಡಳದವರು ಮಧುಕರನ ಎಲ್ಲ ಕವನಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಲಿದ್ದಾರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ತಂದಿದ್ದರು.

ಅಣ್ಣಪ್ಪ ತನಯರು ತಮ್ಮ ಕವನದ ಕೆಲ ಭಾಗವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಓದಹತ್ತಿದರು. ತಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಅವರು ಎಲ್ಲ ಉಪಮೆಗಳನ್ನೂ ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ಬಳಸಿದರು. ಭಾಷಾಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆಯೆಂದು ಮಧುಕರನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟ. ಆದರೆ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬೇಸರಕ್ಕೆಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ಆ ರಾಣಿಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡ. ಅಣ್ಣಪ್ಪ ತನಯರು ಮಾತ್ರ ವಾರುಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಪ್ರೇಮಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಅಣ್ಣಪ್ಪ ತನಯರು ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಾವಂತವಾಡಿಯ ಸರದಾರರಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವವರಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸೈಲಲ್ ಕಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ವಾರುಣಿಯೂ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನು ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದ.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸುಧಾ - ವಾರುಣಿಯರ ನಿಬಂಧ ನೋಡಿದ. ಅವರಿಗೆ "ರಾಣಿಯರಾದರೆ ಏನು ಮಾಡುವಿರಿ?" ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದ್ದ. "ರಾಣಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಲು ಅನ್ನ ಪೂರೈಸುವದು, ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವದು, ಅನಾಥರನ್ನು ಆರಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧಾತನದ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಬೇಕೆಂಜು ತಾನೂ ಸಾಧಾರೀತಿಯಿಂದ ಇರುವದು" ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸುಧೆಯು ಮನೋರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ವಾರುಣಿಯು "ಎತ್ತರದ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂಗಲೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ವಜ್ರ ವೈಘರ್ಯದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಮೋಟರ ಮೇಲೆ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದು-ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅರಿಸಿಣ ಕುಂಕುಮದ ಸಮಾರಂಭವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸೀರೆಕುಪ್ಪು ಸ ಹೆಂಚುವದು" ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಳು.

ಪ್ರಕರಣ. ೨೧.

ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗರ ಪಟ್ಟಿ ನೋಡುವನು, ವೇಪರು ತಪಾಸಿಸುವನು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಮೊದಲು ವೇಪರು ನೋಡಹತ್ತಿದ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮನಬಂದಂತೆ ಉತ್ತರ ಬರೆದಿದ್ದರು ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಮೊದಲು ನಗು ಬರುತ್ತಿತ್ತಾದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಕನಿಕರವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ವೇಪರನ ಕಡೆ ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವೇ ಎದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸಿಗುವ ಶಿಕ್ಷಣವು ಈ ರೀತಿ ಹುರಳಿಲ್ಲದುದಾದರೆ ಆ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ದೇಶದ ಹಿತವೇನು ಸಾಧಿಸುವಂತಿದೆ? ಉಸುಕಿನ ನೆಲಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಮೂಗಲಮುಟ್ಟುವ ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಶಿಲ್ಪಿಗನ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ನಿರುಪಯೋಗಿಯಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕನ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೂರಾರು ಜೀವಮಣ್ಣುವಾಲಾಗುತ್ತಿವೆ. ಸಿಕ್ಕ ದಂಭೆಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ತನಗಾವ ಹಾನಿಯೂ ತಟ್ಟದಂತೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಅದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಣ ಗಳಿಸುವನು, ಗಳಿಸಿದ ಹಣದಿಂದ ಮನೆಕಟ್ಟುವನು, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಂಗಾರದಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸುವನು—ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕಲಿಯುವದಕ್ಕೆ ಶಾಲೆಯೇ ಏಕೆ ಬೇಕು? ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರೂ ಇವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು. ಜ್ಞಾನಗಿರಿಯ ಶಿಖರವನ್ನೇರುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಕುಚಿತ ದೃಷ್ಟಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೂಸು ಮಂಡೂಕವೃತ್ತಿ ಆಳಿದುಯೋಗುತ್ತದೆ. ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ಕ್ಷಿತಿಜ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ನೆಲದ ಮೇಲಿರುವಾಗ ಗಗನಚುಂಬಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಗಿಡಗಳು ಹುಲ್ಲಿನಂತೆ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಕಾಣಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಉಪಭೋಗದ ವೃತ್ತಿಯು ಲಯವಾಗಿ ತಪಶ್ಚರ್ಯದ ಕಡೆ ಮನಸ್ಸು ಹೊರಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಲಭಿಸುವದು ದುರ್ಗಮಜ್ಞಾನ ಪರ್ವತವನ್ನೇರುವ ಸಾಹಸಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಪರ್ವತದ ಅಡಿಯ ಕಲ್ಲಿಗೇ ಎಡವಿ ಕೆಳಕ್ಕುರುಳುತ್ತ ಬರುವವರಿಗೆ ಅವುಗಳ

ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೊದಲಿನ ಕಲ್ಲಿಗೇ ಎಕೆ ಎಡವಿಳುತಾರೆ? ಅವರ ಈ ಪತನಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಯಾರು? ಸ್ವತಃ ಅವರೋ, ಪಾಲಕರೋ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕರೋ?

ದಾದಾಸಾಹೇಬರಿಂದ ಕರೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನು ಪೇಪರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಗೆದು ಹೋದ. ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷಕ ಸಮ್ಮೇಲನವೇ ನೆರೆದಿತ್ತು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಟೆನ್ನಿಸ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಆಡುವವಳುವಾಗಿ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ ಹಣವನ್ನೂ ವಿನಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕರಾರಿನಿಂದ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ೫೦೦ ರೂಪಾಯಿ ದೇಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಕುಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಅರುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಸುಧಾಕರನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದ್ದರು.

"ಮುಂಬಯಿಯ ಹಣ ವ್ಯಾಯಾಮ ಸಾಲೆಗೋಸ್ಕರ ಕೂಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೇ?" ಸುಧಾಕರನು ಕೇಳಿದ.

"ಹೂಂ, ಟೆನ್ನಿಸ್ ಕೂಡ ಒಂದು ವ್ಯಾಯಾಮವೇ." ಸುಧಾಕರನು ನುಡಿದ.

"ಆದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಯಾರಿಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಡವೇ? ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕುವದೂ ಒಂದು ವ್ಯಾಯಾಮವೇ ಎಂದು ಸಾಲೆಯ ಹತ್ತಿರವೇ ಮಾರುತಿಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸುವರಾ?"

"ಸದ್ಯೆ ಟೆನ್ನಿಸ್ ಆಡುತ್ತಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷರೇ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ."

"ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಆಡುತ್ತಾರೆಯೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಡುವವನಿಗೆ ಗವನ್ದರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದು."

ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಬಡ ಹುಡುಗರ ವ್ಯಾಯಾಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಟೆನ್ನಿಸ್, ಕ್ರಿಕೆಟ್ ನಿರುಪಯೋಗಿಯೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಸಾಲೆಯ ಫೀ ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಇಂತಹ ದುಡ್ಡಿನ ಅಟಿ ಆಡುವ ಚಟ

ಹೆಚ್ಚುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದನು. ಹುಡುಗರ ವ್ಯಾಯಾಮಸಾಲೆಗೋಸ್ಕರ ಕೂಡಿಸಿದ ಹದಾದಿಂದ ಟೆನ್ನಿಸ್‌ಕೋರ್ಟ್ ಕಟ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಕರು ಇಲ್ಲವೆ ಉರೂಳಗಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಗೃಹಸ್ಥರು ಅಡುವದೆಂದರೆ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಚಿಕ್ಕಸುಕ್ಕುಳನ್ನು ಬತ್ತಲೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಅಜ್ಜನು ತನಗೋಸ್ಕರ ರೇಶಿಮೆ ಬಟ್ಟೆ ಹೊಲಿಸಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ ಎಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬುಡಮೇಲಾಗಿಟ್ಟ ಕೊಡವ ಮೇಲೆ ಕಡಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ನೀರು ತಂದು ಸುರುವದರೂ ಅದು ತುಂಬಬಲ್ಲದೇ?

ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಹತ್ತಿದರು. "ಸುಧಾಕರರಾಯರೇ, ನಿಜವಾವ ಜಗತ್ತು ಕಾಲೇಜಿನ ವಾತಾವರಣಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದರೆಷ್ಟಿಮುಂದೆ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಲಾಭವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ."

"ಇರಿವೆಯ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದರೆ ಆನೆಯ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಮ ಈ ಟೆನ್ನಿಸ್‌ಕೋರ್ಟ್‌ಗೆ 'ಓಲ್ಡ್‌ಫಾಕ್ಸ್ ಟೆನ್ನಿಸ್‌ಕೋರ್ಟ್' ಎಂಬ ಹೆಸರಡತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಅದು ಸಹಜವಾಗಿ ಡಾಯರೆಕ್ಟರ ಸಾಹೇಬರ ಕಿವಿಗೆ ಹೋಗಿಯೇ ತೀರುವದು. ಈ ಸಾಲೆಯು ಒಬ್ಬ ಸಾಹೇಬನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಗೌರವವನ್ನು ನೋಡಿ ಗ್ರಾಂಟಾ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಿಗಬಹುದು" ಎಂದು ಮಧುಕರನು ಅನುಮೋದಿಸಿದ.

ಉಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಸಕ್ಷನನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಾದಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಹುರುಳು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹೊರಟರು. ಸುಧಾಕರನು ಕೆಲಸವಿದೆಯೆಂದು ತನ್ನ ಮನೆಯ ದಾರಿಹಿಡಿದ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಉಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ ಕೆಲೆಯುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದರು. ತನ್ನ ದಾರಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಭಿನ್ನವಾದೀತೇ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿತು.

ಆ ದಿನ ಸುಧಾಕರ ಊಟದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇನೋ ಮುಗಿಸಿದ, ನಿರ್ಮಲ ಮೇಘಜಲವು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಬರಲು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗಟಾರಿ

ನಿಂದ ಸಹ ಹರಿದು ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಭೈಯವೂ ಹಾಗೇ ಆಗಬಹುದೇ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಆತನನ್ನು ಕೊರೆಯಹತ್ತಿತು.

ಮಾರನೇ ದಿನವೂ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಆತನಿಗಾಗಿ ಕಟು ಅನುಭವವು ಕಾದಿತ್ತು. ಏಳನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಯಾರೋ ತನ್ನ ಬೇಂಟಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಸತ್ಯವನ್ನು 'ವಾರುಣಿಯು' ಕೊಟ್ಟಳು. ಅದು ಪ್ರೇಮ ಸತ್ಯವಿರಬೇಕೆಂದು ಸಂಶಯಬಂದರೂ ಓದಿದ. ಅವನ ಸಂಶಯ ನಿಜವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರಲ್ಲಿ ಕಾಮುಕನು ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೈಗಡತಂದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದನು. 'ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮವಿದೆ. ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರರಿಗಿಂತ ನಿನ್ನ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೇ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಹರಿದು ಒಗೆದುಬಿಟ್ಟ. ಆದರೆ ಸತ್ಯ ಹೋದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯ ವಿಷಯ ಮರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. 'ಆಗರಕರರ ದಿನಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಠ ಶೋಷ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಹದಿನೇಳು, ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳು ಅಭ್ಯಾಸ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಣಯಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕೇ? ವಿದ್ಯಾದೇವಿಗಿಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಒಲವಿರಬೇಕೇ?' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದ.

ಇಡೀ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದು, ಬಡೆದು, ಅಪರಾಧಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಬಹುವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಒಂದು ಮುಳ್ಳುತೆಗೆಯಲು ಇಡೀ ಕಾಲು ತೂತುಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವ ಆತನದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಮೂರೇ ಮಂದಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಈ ಸಂಗತಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದು ತೊಂದರೆಯಾಗುವಂತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಠ ಆರಂಭಿಸಿದ.

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಜಗನ್ನಾಧನಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಅವನ ಆ ಜಿನುಗಾದ ವಸ್ತ್ರದಕೋಟು, ಶರ್ಟಿನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗುಂಡಿ, ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯ ಹೊರಗೆ ತಲೆಹಾಕಿ ನೋಡುವ ಕೂದಲಿನ ಬೈತಲು- ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ಅನಾಥ ಹುಡುಗನೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರೂ ಉತ್ತರ ಬಾರದ್ದು

ರಂದ ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದ. ಅವನು ಹತ್ತಿರ ಬರಹತ್ತಲು ಆತ್ತರಿಸಿ ವಾಸನೆ ಇಡುಗಹತ್ತಿತು. ಇದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. "ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಮುಸುರಿ ತಿಕ್ಕಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀನು ಯಾವುದಾದರೂ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುವುದು ಲೇಸು. ನಾಳೆ ಗದ್ದೆಹೂಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಕೈಕಾಲಿಗೆ ಕೆಸರೇ ಹತ್ತಬಹುದು. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಆತ್ತರು ಬೆಳೆಯುವದಿಲ್ಲ." ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಭೀ ಹಾಕಿದನು. ಜಗನ್ನಾಥನು ಹೆಲ್ಲುಕಡಿಯುತ್ತ ಜಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೋರೆಯ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು ವಾರುಣಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಇತರ ಹುಡುಗರಂತೆ ಅವಳೂ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು.

ಸುಧಾಕರನ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಇನ್ನೆರಡು ಸಂಗತಿ ಕಾರಣವಾದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಳಿಯ ಪತ್ರ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಾವಂತವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ. ಕಾಳಿಯು ತನ್ನ ಪತ್ರದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಸರದಾರ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಹುಡುಗಿಯ ಹುಚ್ಚು ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಳಿಯು ಹೀಗೆ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿಯೇ ಗುಂಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಬಂದು ಸೇರುವುದು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ತೋರಿದ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನು ಅಗರಕರರ ಸ್ತೃತಿದಿನಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಅಸಂಬದ್ಧ ಟೀಕೆಯಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಲೇಖಕನ ಮೂರ್ಖತನದ ಬಗ್ಗೆ ನಗುಲೊಂದಿತು. ಅದರ ತನ್ನ ಭಾಷಣವು ಇಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿನಯಾಸ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಾಲೆ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಜೂನ ತಿಂಗಳ ಪಗಾರವೆಂದು ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಜಗನ್ನಾಥನಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಬಡ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮಾಫಿ, ಅರ್ಧಮಾಫಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

“ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಾಯಿಗೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಂ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ವೇಚಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು. ಅಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಮೊದಲೇ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ನೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅವನ್ನು ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಚಾರ ಬಂದಿತೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲ? ತಾನಿರಿಸಿದ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅತ್ತ ಸಂಸಿ ಆ ಮೊಗ್ಗುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲವನ್ನೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡನು.

“ಮಗೂ, ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಇದೆ?”

“ಏವತ್ತು.”

“ಮುಂದೆ ಯಾವ ಮಾತುಕತೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಯ ಕೆಲವು ಬಿಟ್ಟು ಹಂ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ತಾಯಿಗೆ ಸೇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದ. ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಹಣದ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತಿದೆ. ಕಾಳು ಒಗೆದು ಕೋಳಿಯ ಕಾದಾಟ ನೋಡುವಂತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತನ್ನ ತಾಪಿನೊಳಗಿನ ಎಂಜಲುಗಳನ್ನು ಒಗೆದು ಒಬ್ಬನನ್ನೊಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ನಾನು ಹಣವು ಹೀನವೆಂದು ಉಚ್ಚ ಧೈಯದಡೆಗೆ ಸಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಧೈಯವೆಲ್ಲಿದೆ?

ಸಾಕಿದ ಚಿಗರೆಯು ಚಿನ್ನದ ಸಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೃಗಜಲದಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದಂತೆ ನನ್ನ ಗತಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ನಕ್ಷತ್ರವು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರಂತೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಧೈಯದ ತೇಜೋವಧೆಯಾಗುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಸುಧಾಕರನ ಉದಾಸೀನ ಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಇಂದು ವಿಶೇಷ ವೇನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಕಾದ ನೀರು ಆರಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಡಿಯಲು ಬರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನರಿತು ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಒಂದು ಅಕ್ಷರವನ್ನೂ ಓದದೆ ಸುಧಾಕರನು ಇಂದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತಾಯಿಯು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಗನ ತಲೆ ನೇವಂಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ತಾಯೊಡನೆ ಮನದಳಲನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು

ಸುಧಾಕರನು ಬಯಸಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಶರೀರದ ನೋವು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ದುಃಖ ಶೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅತ್ತದ ದುಃಖ ಅವರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತುಗುತ್ತದೆ.

ತನ್ನಿಂದ ತಾಯಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ನಟಿಸಿದನು ಇನ್ನು ನಿದ್ರಿತಬಹುದೆಂದು ತಾಯಿಯೂ ದೀವ ಆರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು ಸುಮಾರು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿದ. ಆ ಕತ್ತಲೆಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುಹುಳವೊಂದು ಮನುಗುತ್ತಿತ್ತು. "ನನ್ನ ಧೈಯವೂ ಇದರಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲವೇ?" ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಈ ಕುಳದ ಪ್ರಕಾರ ದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ನಡೆಯುವದಾಗಲಿ ಒಂದು ಸುಲು ಓಡುವದಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರ ಅಕರ್ಷಕ ಪ್ರಕಾರದಡೆಗೆ ನೋಡಿದಷ್ಟು ಸಾಲದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಉಚ್ಚ ಧೈಯಗಳು ಈ ಮಿಂಚು ಹುಳದಂತೆ ಬರೇ ಮಿಂಚಿ ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿ ಮಾಯವಾಗುವವಕ್ಕೇ ಜನ್ಮಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಸುಧಾಕರನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಆದರೆ ತೆರೆದ ಕಣ್ಣಿಗಿಂತ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣಿಗೇ ಹಲವು ಸಾರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಹೃದಯ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಅಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ಅವಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದೊಳಗಿನ ಚಂದ್ರ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಆದರೆ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ದಣಿದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಸದಾ ಆಟಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಡಹುತ್ತಿರುವ ಒಮ್ಮಂದೊಮ್ಮಲೇ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿದ. ಮಿಂಚುಹುಳ ಹೊರಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಧೈಯವಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಮಿಂಚಿ ಮಾಯವಾಗಬಹುದೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಸುಳಿದಿತು.

ಜಿಳಿಗೆ ಸುಧೆಯು ಬಂದಳು. ದಿನದಂತೆ ಸುಧಾಕರನು ಎಚ್ಚತ್ತರೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಉತ್ಸಾಹ ಆತನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಬಳಲಿದ ಕಮಲದ ನೊಗ್ಗೆಯಂತೆ ಅವನ ಮುಖ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

" ಇಂದು ಮೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲವೇ?"

"ಯಾವುದು ನೆಟ್ಟಿಗೆ, ಯಾವುದು ಕೆಡುಕೆಂಬುದೇ ತಿಳಿಯದಾಗಿವೆ."

ಸುಧಾಕರನಿಂದ ಇಂತಹ ನಿರಾಶೆಯ ಮಾತನ್ನೆಂದೂ ಆಕೆ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಅಂಜುಂಜುತ್ತ "ನಾನು ಕೇಳಿದರೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?" ಎಂದಳು.

" ನನ್ನಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು ಜಗತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ತನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತು."

" ನಿನ್ನೆ ಅಣ್ಣನೇನಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಅವನ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಒಲೆಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೈ ಸುಡತಕ್ಕದ್ದೇ."

" ಹೆರವರ ಮಾತಿಗೆ ನಾನೆಂದೂ ಸರಿವೆ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ನನಗಿಲ್ಲವಾಯಿತು."

" ಹೆರವರ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲದ ಹೆಸರಿಡುವ ಜನರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನಾದರೂ ಅರಿಯಬಾರದೆ?"

ತಾನು ಏನೇನೋ ಮಾತನ್ನಾಡಿದನೆಂದು ಅಸಿಸಿದ್ಧರಿಂದ ಸುಧೆಯು ಆಲೆಕೆಳಗೆ ಹಾರಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮಗಚಹತ್ತಿದಳು. ಸುಧಾಕರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದ "ಚಳಿಯಿಂದ ನಡುಗುವವನಿಗೆ ಕಂಬಳಿಯ ಬೆಲೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?" ತನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರದಿರಲು, ಸುಧೆಯು—

" ಸಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರವಿದೆಯೇ?" ಎಂದಳು.

" ಹೋಗಲೇ ಬೇಕು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಔಷಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

ಸುಧೆಯು ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೋರೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ತಿರುವಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತಿನ ಒಲವು ಈಗ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತಾನು ಸಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ಅವಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಸಂಪುಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಖಂಡಿತವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಸುಧೆಯ ಕಷ್ಟನಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ನೀರಿಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಸದಾಕಾಲವೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಈಗ ಅದೇ ಸುಧೆಯ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಅವನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಪ್ರೀತಿದೇವತೆಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರಸಲು ತತ್ಪರಳಿರುವಳಾದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಅಶ್ರುವಿನ ಸೈವೇದ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿತ್ತು.

“ನಾನು ಈಹೊತ್ತೇ ಸಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಡ ಬಗ್ಗಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೇ ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ” ಸುಧೆಯ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸುಧಾಕರನು ನುಡಿದ.

“ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನೂ ಕಲಿತವಳಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬರೇ ಮಾತಿನಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಹಸಿಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಊದಿದರೂ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾದೀತೇ?”

“ಈಗ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೇನು ಅಡ್ಡ?”

“ನನಗಂತೂ ತುಂಬ ಉತ್ಸಾಹವಿದೆ. ನಾನು ಬಹಳ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಯಮೂಳಂತಹ ಬಡವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಹೆಂಗಸರ ಆಸೆಯೆಂದರೆ ಕಾಗದದ ನಾವೆ.”

“ಈ ಕಾಗದದ ನಾವೆಯೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ಉಗಿಹಡಗವಾಗಬಹುದು.”

ಸುಧೆಯು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಕಾಗದದ ನಾವೆಯನ್ನು ಉಗಿಹಡಗನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಜಾಡು ನಿಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಆಕೆ ಸೂಚಿಸಿದಳೋ ಏನೋ!

ಸುಧಾಕರನು ಬರುವ ವೇಳೆಯಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾರುಣಿಯು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೂದಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಣೆಗೆಯನ್ನೆಳೆದು ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತಳು. ಎಡಬದಿಯ ಕೂದಲು ಕೂತದ್ದು ಚನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಎತ್ತುಗಡೆ ಮಾಡಿದಳು. ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿದ ಹೆಳಲು ಸರಿಯಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲಗೈಯಿಂದ ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ನೋಡಿದಳು. ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಯಿತೆಂದು ಭಾಸವಾದೊಡನೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಕುಶಾಗ್ರ ಬದ್ಧಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಸಣ್ಣದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ಅಭ್ರಾಚ್ಛಾದಿತ ಆಕಾರದ ಒಂದು ಬದಿಯ ಮೋಡವು ತುಸು ಸರಿದು ಅಲ್ಲಿ ತರಣಿಯ ಕಿರಣ ಚಕಚಕಿಸುವಂತೆ ಅವಳ ಬಲ ಹೆಗಲಿನ ಕೆಳಗಿನ ಶುಭ್ರ ಭಾಗವು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಪತ್ತಲದ ಸೆರಗು, ಕುವ್ವುಸ, ಹಾಗೂ ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಬೋರಿಸರಗೊಡನೆ ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಯ ಅದುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಆದರೆ ಹೊರಗೆ ಯಾರದೋ ಕಾಲ ಸವ್ವಳವಾದುದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನೇ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವಳು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಜಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಪುಸ್ತಕ ಮುಗುಚಹತ್ತಿದಳು.

ಗಂಗಾಧರನು ಬಂದು ದೇಸಾಯಿ ಮಾಸ್ತರರು ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದನು. ಅವಳು ಅದನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು ಕೆಂಪು ಮಸಿಯಿಂದ ಗುರ್ತುಮಾಡಿದ ಮಜಕೊರನ ಕಡೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅವಳ ಲಕ್ಷ್ಯಹೋಯಿತು. ಅದು ಅಗರಕರಸ್ಮೃತಿದಿನದ ಸುಧಾಕರನ ಭಾಷಣದ ಟೀಕೆಯಿತ್ತು. ವಾರುಣಿಯು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ದೂರ ಎಸೆದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದಳು.

ಸುಧಾಕರನ ಆ ದಿನದ ಮೂರ್ತಿಯು ಅವಳ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯ ಮೇಲೆ ಪಟಪಟ ಎಂದು ತಾಲಬದ್ಧವಾಗಿ ಸವ್ವಳ ಮಾಡುತ್ತ ಬರುವ ಮಳೆಯ ಧಾರೆಯಂತೆ ಭಾಸಿಸುವ ಅವನ ಅಸ್ಥಲಿತ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ವಾಣಿ, ಹೃದಯ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಲಹರಿಯ ನೋರೆಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಹಣೆಯ

ಮೇಲಿನ ಬೆವರ ಹನಿ, ಅಜ್ಞಾನರೂಪಿ ಅಂಧಃಕಾರವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೊರಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಸಾತ್ವಿಕ ಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಕೆಂಬಣ್ಣ-ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಅವಳು ಇನ್ನೂ ತನಕ ಮರೆತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುವ ನಾವೆಯಂತೆ ಅವನು ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ನಾವೆಯ ವೇಗ ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂತಲೋ ಏನೋ ಅವನು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿನಂತೆ ನಡುನಡುವೆ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲ್ಲವಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ಆವೇಶ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ವಾರುಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಸ್ತ್ರೀತಿಯ ಭಾಷಣದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಟೀಕೆ ಆಕೆಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇಅಲ್ಲ, ಈಗೀಗಂತೂ ಸುಧಾಕರನ ವಿರುದ್ಧ ಯಾರಾದರೂ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ರಾವಸಾಹೇಬ, ಮಧುಕರರ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ ಅವಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂದೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಆಕೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಧುಕರನು ಸುಧಾಕರನನ್ನು ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಬಯ್ಯುತ್ತ, ಇಲ್ಲದ ಅವನಾದ ಹೊರಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದ. ತಾನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಧುಕರನು ಇಲ್ಲದ ಕ್ಷಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಆಕೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ಸಾವಂತವಾಡಿಯಿಂದ ಮರಳುವಾಗ ಮಧುಕರನು "ಬದಿಗೆ ಕೂತರೆ ಗಾಳಿಹತ್ತುತ್ತಿದೆ. ವಾರುಣಿ ನಡುವೆಯೇ ಕೂತರೆ ಒಳಿತೆ" ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ ಆಕೆ ತನ್ನ ಜಾಗೆಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗೀಗ ಮಧುಕರನು ಸಾಯಕಾಲ ವಾರುಣಿ, ರಾವಸಾಹೇಬರ ಜೊತೆಗೆ ನೇಮದಿಂದ ತಿರುಗಾಡುವದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಇಳಿಯುವಾಗ "ಕಾಲು ಜಾರಿಬಿಟ್ಟಿತು." ಎಂದುಹೇಳಿ ಮಧುಕರನು ವಾರುಣಿಗೆ ಕೈಕೊಡಲು ಕೈ ಮುಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಒಂದೆರಡುಸಾರೆ ಜೋಲಿಹೋಗಬಹುದೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಅವಳು ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ಬಲುಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ "ಬಿಡುವೆಟ್ಟುವರೂ ಪರವಾಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ಸಹಾಯಬೇಡ" ಎಂದೆನಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಮಳೆಯ ಫಾರೆಯು ಸುರಿದು ಹೋದವೇಳೆ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳು ಸರಾವರ್ತನ ಹೊಂದಿ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಇಂದ್ರಧನುಸ್ಸು ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ ಈ ವಿವಿಧ ಅನುಭವದ ನಂತರ ಇಂದು ವಾರುಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪನಾಚಿತ್ರವು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಬಂದವರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಯಾವ ಕೊರತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಮತ್ತು ರಾವಸಾಹೇಬರ ಅನಿಷ್ಟ ಆಕರ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಅವಳ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹತ್ತುಬಿಟ್ಟಿತು. ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ “ಪಿಲ್ವಫೊಕ್ಸ್” ಸಾಹೇಬರ ಮಾತು ವೇದವಾಕ್ಯವೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಮದುವೆಯನ್ನು ಬೇಗ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಕಸ್ತೂರದಲ್ಲಿಯ ನೌಕರಿಯ ಮೂಲಕ ಹಲವು ಸಾರೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ವಾರುಣಿಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬೇಕಾದಂತೆ ಸಾಗದಿದ್ದರೂ ರಾವಸಾಹೇಬರು ಅವಳ ಕಡೆ ಮರ್ಲಕ್ಕು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲು ಒರುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬೇಗಾದರೂ ಹಣಗಳಿಸುವದು - ತಿಂದುಂಡು ಚೈನಿ ಹೊಡೆಯುವುದು- ಆ ಹಣದಿಂದ ಬೆರಿಷ್ಟರ ಇಲ್ಲವೆ ಆಯ್ಕಾ. ಸಿಎಸ್. ಅಳಿಯನನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದು- ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನಾವ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆ ಆ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಹಗಲಿರುಳು ಬೆಳೆದ ವಾರುಣಿಗೆ ಬರೇ ಪುಸ್ತಕೇ ಶಿಕ್ಷಣದೊರೆತರೂ ಅವಳ ಮಾನಸಿಕ ಗುಣಗಳ ವಿಕಾಸ ಹೇಗಾಗಬೇಕು? ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ- ಕೇಶ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ- ಒನವು ಒಯ್ಯಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವೆನಿಸಹತ್ತಿದ ಹುಡುಗಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಭಾವನೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದೆಂತು? ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯ ಹೊಗೆಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹತ್ತುವವಲ್ಲದೆ ಅದು ಕಣ್ಣಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಹೃದಯದ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ತನ್ನ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ತನ್ನ ವಿಲಾಸದ ಹೊರತು ಧೈಯವಿಲ್ಲ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನಾವ ಗುಣಕ್ಕೂ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸುಸ್ವಾರಸದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದುದರಿಂದ ಸರಳವೃತ್ತಿಯ, ಪರೋಪಕಾರದ, ಹಾಗೂ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಗುಣಕ್ಕೇ ಮಾನಕೊಡುವ ಕಲ್ಪನೆ ವಾರುಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ

ತೀವ್ರವಾಗಿ ಎಂದೂ ಉದ್ಭವಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದೊಡನೆ ರಾವಸಾಹೇಬರು 'ಇಂದು ಈ ಪಲ್ಯಾನಾಡಬೇಕು. ಆ ಪದಾರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕು.' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಫೀಸಿನಿಂದ ಒಂದ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದ ರೊಬ್ಬರಿಂದ ಹಣವತ್ತಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವರು ರಭಸವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿಯಾಗಲು ಹಾಸಿಗೆಯವೇಳೆ ವಾರುಣಿಯು ಒಬ್ಬಳೇ ತಂದೆ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಬೇಸರ ಬರಲು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಒಳತೋರಿಕೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದೆಂದು ಓದುತ್ತ ಮಲಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಎಂತಹ ಪುಸ್ತಕ ತರುತ್ತಾಳೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಎಂದೂ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಲಿತವಾಗುವ ಕಮಲದಂತೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಸಂದರವಾಗಿ ತೋರುವ ವಾರುಣಿಯ ರೂಪ, ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬೇರರಿಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇವಳು ಬಲದಿಂದ ಬೇಕಾದಂಥ ಅಳಿಯನನ್ನು ಮೊರಕಿಸುವನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಅವರಿಗಿತ್ತು. ವಾರುಣಿಗೆ ಯಾವ ಜರಿಯ ಪತ್ತಲ ಶೋಭಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದರ ಕೊರತು ಅವರಿಗೆ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಾವ ವಿಚಾರವೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಸುಧಾಕರನ ಪ್ರಧಾನ ಭಟ್ಟಿಯಾದಾಗ ತಾನು ಏನೋ ಹೊಸತಾದ ಸಂಗತಿ ಕಂಡಂತೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣದ ದರ್ಶನವಾದಂತೆ ಅನಿಸಿತು. ಸ್ವರೂಪ ಸಂಪತ್ತಿಗಿಂತ ಮನಸ್ಸಿನ ಉದಾರತೆ, ಮೈಮೇಲಿನ ಅಪೂರ್ಣ ಪೋಷಾಕಿಗಿಂತ ಪರೋಪಕಾರದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಚಿನ್ನಭರಣಕ್ಕಿಂತ ಉಚ್ಚ ಭಾವನೆ ಇವು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಯಮುವಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನು ತೋರಿಸಿದ ತತ್ಪರತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಆದರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಪಕ್ಕಾನ್ನ ತಿನ್ನುವುದು-ಜರಿಯಪತ್ತಲ ಉಡುವುದು, ಕಾದಂಬರಿ ಓದುವುದು ಇವುಗಳಿಂದ ದೊರಕುವ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಉಚ್ಚತರಗತಿಯ ಆನಂದವಿದೆಯೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಮಧುಕರನ ಕವಿತೆಗಿಂತ ಸುಧಾಕರನ ಕಳಕಳಿಯ ಕಲಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಕಾವ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಅವಳ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ರಾವಸಾಹೇಬರ ಆಯ್. ಸಿ. ಎಸ್. ಗಂಡನ ಮಾತು ಮತ್ತು ಮಧುಕರನ ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗತನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅವಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆನಂದ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಬಂದದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವಳಿಗೆ ಸುಧಾಕರನ ಭಾಷಣದ ಮೇಲಿನ ಆ ಟೀಕೆಯು ಸರಿಯೆನಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಈ ರೀತಿ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಸುಧಾಕರನ ಆಗಮನವಾಯಿತು.

"ಇಂದು ತಮಗೆ ಬರಲು ತಡವಾಯಿತಲ್ಲವೇ?"

"ಹುಂ, ಅಮ್ಮನ ಕಾಲು ವಾತದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮಳೆಗಾಲವೆಲ್ಲ ಹೀಗೇಯೇ!"

"ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಇದ್ದು ಬಿಡಿ."

"ಆತಹ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ವಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದೂಟಕ್ಕಾದರೂ ಬರಬಹುದು."

"ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸುಧಾಕರನ ಟೀಕೆ ಬಂದ ಪತ್ರಿಕೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅವರೀಡೆಗೆ ಸುಧಾಕರನ ದೃಷ್ಟಿಹೋಗಲು ವಾರುಣೆಯು ನಡುವೆಯೇ—

"ಇದರಲ್ಲಿಯ ಟೀಕೆ ಓದಿರುವರಾ?"

"ಅಹುದು, ಓದಿರುವೆ."

"ಅದನ್ನಾರು ಬರೆದಿರಬಹುದು?"

"ನಾನು ಮಾತ್ರ ಬರೆದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಲ್ಲೆ."

"ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ ಏನು ಕೊಡುವಿ?"

"ಖಾದಿ ಪತ್ರಲ."

"ದಮ್ಮಯ್ಯ! ಅದೊಂದು ಬೇಡ. ನಾನೇ ನಿಮಗೆ ಚಹಾ ಕೊಡುವೆ."

ತನ್ನ ಟೀಕೆ ಬರೆದವರ್ಯಾರಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಚಹದ ಕರಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದ.

“ಇದನ್ನು ಮಧುಕರ ಬರೆದದ್ದು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಮ್ ಇದೆ.”

“ಎಮ್ ಇದ್ದರೆ ಮಧುಕರನೇ ಹೇಗೆ? ನನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಯಾವ ದ್ವೇಷವೂ ಇಲ್ಲ. ಆತನೇಕೆ ಬರೆದಾನು?”

ಆದರೆ ಸುಧಾಕರನ ಬಗ್ಗೆ ಮಧುಕರನು ಪಡುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ವಿಶಾಲ ಆಂತಃಕರಣದ ಪರಿಚಯ ಅವಳಿಗಾಯಿತು.

“ನಿನ್ನೆ ನಾನು ತೋರಿಸಿದ ಪತ್ರ ಓದಿರುವಿರಲ್ಲವೇ?”

“ಮನೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಸ ಇರತಕ್ಕದ್ದೆ. ಇಂತಹ ಪತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಬಾರದು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಲೇ?”

ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಅಕ್ಷರ ಜಗನ್ನಾಥನದೆಂದು ಕಂಡುಬಂದದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನು ಅದನ್ನು ಹಿಂದು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದ. ರಾವಸಾಹೇಬರ ಕಿವಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಬಿದ್ದರೆ ಪ್ರಕರಣ ದೊಡ್ಡದಾಗಬಹುದೆಂದು ಸುಧಾಕರನಿಂದ—

“ಸುಮ್ಮನೇ ಏಕೆ ಹೇಳುವುದು? ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಧೂಳಿನ ಕಣಬಿದ್ದರೆ ಶಸ್ತ್ರ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೇ?”

ಆಕೆ ಚಹಾ ತರುವದಕ್ಕೊಂದು ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ನಡುವೆಯೇ ಏನೋ ನೆನಪಾದ್ದರಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬಂದಳು.

“ನಮಗೆ ಕನಸು ಏಕೆ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ?”

“ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.”

“ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಯಾವ ಕನಸು ಬಿತ್ತೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ?”

“ನಿಮಗೆ ಬಿಡು ಕನಸು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು?”

“ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ನೀವೇ ಬಂದರೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ?”

ಸುಧಾಕರನು ವಾರುಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದ. ಅವಳ ಗಲ್ಲ ಕೊಂಚ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆವರ ಹನಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕನಸ್ಸಿಂದಲೇ ಭವಿಷ್ಯ ಕಥನವೆಂದೆನಿಸಿ ಸುಧಾಕರನು ಕನಸಿನ ವಿವರ ಕೇಳಿದನು.

“ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಎತ್ತರವಾದ ಗುಡ್ಡದಮೇಲೆ ಆಡ್ಡಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹೋದಿವು.”

“ದಿನಾಲು ನೀವು-ಮಧುಕರ ಆಡ್ಡಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಕನಸು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು.”

“ಆದರೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮಧುಕರ ಸಂಗಡವಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀವೇ ಇದ್ದಿದ್ದು.”

“ಇರಲಿ ಆಗ ಏನು ನಡೆಯಿತು?”

ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನೆಂದೆ- “ಈಶಿಖರದ ಮೇಲಿಂದ ನಾವು ಗಗನಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ ಅಲ್ಲಿಯ ತಾರೆಗಳನ್ನಾಯ್ದು ನಿಮಗಾಗಿ ಗುಚ್ಛವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡುವೆನು. ಹಾಗೂ ಮಿಂಚಿನ ದಾರದಲ್ಲಿ ತಾರಾಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತಿಸಿ ನಾನು ಮುಡಿಯುವೆ.”

“ಆ ಮೇಲೆ ನಾನೂ ಮೇಲಕ್ಕಡಂದೆನೇ?”

“ಇಲ್ಲ, ನೀವು ಕೆಳಗೆ ಬೊಟ್ಟುಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದಿರಿ. ಕೆಳಗೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿ ವಸರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಬದಿಗೆ ದೂಡಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿ ಬಿಟ್ಟಿರಿ. ನಾನು ಚೀರುತ್ತಾ ಎದ್ದೆ.”

“ಕನಸಿಂದರೆ ಜಾಡು ಅಟ. ಅದು ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.”

ವಾರುಣಿಯು ಚಹಾತರಲು ಒಳ ಹೋದಳು. ಸುಧಾಕರನು ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದನು.

“ವಾರುಣಿಯು ಹುಟ್ಟು ದುಷ್ಟಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬೆಳೆದ ವಾತಾವರಣ ಅಂತಹದು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲದಿಂದಲೇ ಹಾಲು ಕುಡಿದಿದ್ದಳು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಳುಗಳ ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಿರುಗಾಡಿದಳು. ಮುಗ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜರಿವಪ್ಪ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನದಾಭರಣಗಳು ಅವಳ ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಬಂದವು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಗುವಿಗೆ ಬಡತನ, ಅದರಿಂದಾಗುವ ತೊಂದರೆಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬಂದಿತು? ಕಾಳಿಯಂತಹ ಶ್ರೀಮಂತ ಗಿರಣಿ ಮಾಲಕನಿಗೆ ವಾರುಣಿಯಂತಹ ಸ್ತ್ರೀ ಯೋಗ್ಯ.”

ವಾರುಣಿಯು ಚಹಾ ತಂಪಳು. ಸುಧಾಕರನು ನಿರವೇಕ್ಷಭಾವದಿಂದ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಯಮುನಾನದಿಯು ತನ್ನ ಕೇಶಕಲಾಪವನ್ನು - ಮಿಂಚು ಮೈಕಾಂತಿಯನ್ನು - ಅರಳಿದ ಲತಿಕೆಯು ತನ್ನ ಶರೀರ ಸೌಷ್ಠವವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಅವಳ ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಅಕರ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನ ಕೈಯೊಳಗೆ ವೇಲೆ ಕೊಡುವಾಗ ಅವಳು ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಗು ಬೀರಿದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಸುಧಾಕರನ ಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ನಸುನಗೆಯು ನುಸುಳಿತು. ವೇಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅಂತೋ! ಅರಿಯದೆಯೋ! ಅವಳ ಕೈ ಪ್ರಶ್ನವಾಯಿತು. ಸತಾನ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ಅರಿಯದೆಯೇ ಬೆರಳಿಟ್ಟರೂ ಅದು ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಅವನ ಶರೀರವು ನಡುಗಿತು. ವಾರುಣಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸುಧೆ ಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರ ತರತರದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೈಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತುಮುಲದ ಮೂಲಕ ಅವನಿಗೆ ಏನೂ ಸೂಚಿಸದಾಯಿತು. ಜೀವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಾತರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅಮ್ಮನೊಡನೆ ಮನಬಿಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ಹೇಳಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನವರು ಹೇಳಿದರು -

“ಸುಧಾ, ಆಗ ಗೋಪಾಲರಾಯರು ಬಂದಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಸಂಜೆ ಬರುವವರಿದ್ದಾರೆ.”

“ಅಂತೂ ಒಂದು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ.” ಎಂದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಕ್ಕು ನುಡಿದ.

ಪ್ರಕರಣ ೨೨.

ಸಂಜೆ ಭಾವೀ ವಧುವನ್ನು ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲವಂತೂ ಆತನಿಗೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಸಂಕಟದಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪಾರಾದರೆ ಸಾಕೆನಿಸಿತ್ತು. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯದೋ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳನ್ನು ಆಜೀವನ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಹಾಕುವ ಇಂದಿನ ಮದುವೆಗೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮದುವೆ ಎರಡು ಹೃದಯಗಳ ಮಿಲನದಿಂದ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿನದರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣ ಇಲ್ಲವೆ ಅವಳ ಒನಪು ಒಯ್ಯಾರ ಗಂಡುಸಿನ ಕಣ್ಣಿನೊಡನೆ ಲಗ್ನವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಾವನೊಡನೆ ಹಣವಿದ್ದರೆ ಹೆಂಗುಸಿಗೊಂದು ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟು ಇದ್ದಂತೆ. ಇಂತಹ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಉಚ್ಚ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಸಮಾಜಸೇವೆ, ಅಥವಾ ದಿವ್ಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಆವೇಕ್ಷಿಸುವದಿಂತು?

ಮಗುವು ಜಿಳೆದು ಹದಿನೈದು ವರುಷಗಳಾಗುವ ವರೆಗೆ ಮದುವೆಯೆಂಬುದು ಒಂದು ಆಟವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹದಿನೈದರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತರ ವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಅಮರಣ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಿದ್ದು ದೇಶ ಸೇವೆಮಾಡುವ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಇವತ್ತೈದರ ವರೆಗಿನ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಆತನ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಗಾಳಿಗೋಪುರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಬೇಗನೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದಿನ ಗೋರಜಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಜನರು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷತೆ ಒಗೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ತನ್ನ ಹೃದಯ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರದೆ ಅಂತಃಪಟದಾಟಿ ಎನನ್ನೋ ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಶಾರೀರಿಕ ನ್ಯೂನತೆಯಿಂದಲೋ ಬಡತನದ ಮೂಲಕವೋ ಅವಿವಾಹಿತರಾಗಿರುವವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಧೈಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ- ತತ್ವಕ್ಕೋಸ್ಕರ- ಅವಿವಾಹಿತರಾಗಿರುವರು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ? ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ರಾಮದಾಸ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ವಿನೇಕಾನಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಆದರೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿ, ಭಾವನೆ, ಧೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವವರು ಅನೇಕರಿಷ್ಟರೂ ಅವರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಕೆಲವರೇ.

ಆದರೂ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರು ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾನವ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಲಗ್ನವಾಗುವುದು ಹೀನತರದ ಸ್ವಾರ್ಥ. ವಿಷಯ ಸುಖದ ನೆಲಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮೈವಾಹಿಕ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಧರ್ಮಮಂತ್ರದಿಂದ ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದ ವ್ಯಭಿಚಾರ. ವಿವಾಹದ ಅರ್ಥ ಇಷ್ಟು ಸಂಕುಚಿತವಾದದ್ದಾದರೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಬೇಡಿಯನ್ನು ಕಾರ್ತಿಕಾಳಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕಟು ಅನುಭವ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ತು ಮದುವೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ.

ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಬಂಧವೆಂದರಾದರೂ ಏನು? ಗಂಡಹೆಂಡಂದಿರು ಒಂದು ಜೀವವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಓದುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅವರ 'ಒಂದು ಜೀವ'ವಾಗುವ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಜೀವ ಹೋಗುವ ತನಕ ಕಷ್ಟಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ರೀತಿ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅರ್ಧಜೀವ ಮಾಡಿಬಿಡುವದು, ಆ 'ಒಂದು ಜೀವ'ವಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿ. ಹೆಂಡತಿಗೆ ಜೀವವಿಲ್ಲೆಂದು ನಡೆಯುವ ಪಂಥವೊಂದು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪೂರಕವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಸಾಕಲ್ಲವೇ? ಮನುಷ್ಯನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಿರಲಿ, ದೇಶಭಕ್ತನಿರಲಿ, ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ ಕಾಲನ್ನು ಒತ್ತುತ್ತಿರಲಿ—ಆದರೆ ಅವನ ಹೃದಯ ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಪ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಹಂಕಾರದ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಉಪಭೋಗಬುದ್ಧಿಯು ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟರೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಏನೋ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ಕೊಡಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆದ ಹೊರತು ಹೃದಯ ನೆಮ್ಮದಿಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ನಾ

ವು ಶಾಯಿತಂಜಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದಾಗಲೇ ಅವರ ಋಣ ತೀರಿಸುತ್ತೇವೆ
ಆದರೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡರು ಪ್ರೀತಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಸಾಲ ತೀರಿಸಿದಂ
ತಾಗುವಡಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪರಸ್ಪರರು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಇತರ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರ ಪ್ರೇಮವು ರಕ್ತವನ್ನೂ, ಗೆಳೆಯರ ಪ್ರೇಮವು ಋಣಾ
ನುಬಂಧವನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪತಿಪತ್ನಿಯರ ಪ್ರೇಮ
ವು ರಕ್ತಕ್ಕಿಂತ ಗಟ್ಟಿಯೂ, ಋಣಾನುಬಂಧಕ್ಕಿಂತ ದೃಢವೂ ಇರುತ್ತ
ದೆ ನಾನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇಶ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಸೇವೆಯನ್ನು
ಮಾಡಬಹುದು, ಆದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಸುಖ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ
ಭಾಗಿಯಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಇಬ್ಬ
ರ ಎದುರಿಸಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಿಚ್ಚುವ ಧೈರ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಒಬ್ಬ ದೇವನು.
ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಜೀವನದ ಜೊತೆಗಾರ. ಈವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಪತಿ
ಯು ಪತ್ನಿಯ ಪರದೈವ, ಪತ್ನಿಯು ಪತಿಯ ದೇವತೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ
ಆದರೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯೆ ದೇವರಂತೆ ಸಂಸಾರ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿಯೆ
ದೇವರೂ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನದ ದೋಷವರು
ತ್ತದೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ರಸಿಕ ಕೊಳಲನ್ನು ನೀರು ಕಾಯಿಸುವದಕ್ಕೆ
ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಆ ತಪ್ಪರದು.”

ಸಾಯಂಕಾಲ ಗೋಪಾಲರಾಯರು ತಮ್ಮ ವರಶೋಧದ ಬನ್ನ
ಬವಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಡಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ತಂಗಿಯ ವಯಸ್ಸು ಹದಿ
ನೆಂಟಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಕನ್ಯಾನಿಶ್ಚಯ ಸಾಟಿಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ಆಕೆ
ಗೂ ಸುಕಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅಚಾತುರ್ಯ ಘಟಿಸಿದಲ್ಲಿ
ಕೈಗೆ ಬಂದ ತುತ್ತು ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಳಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಶಂಕಳಾಗಿರುತ್ತ
ದಳು. ಅವಳ ದೈನ್ಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ಮರುಕವೆನಿಸಿತು

ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಚಹಾಕೊಟ್ಟು, ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಾ
ವುದನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಗೋಪಾಲರಾಯರನ್ನು ಕಳುಹಿ
ಸಿಕೊಟ್ಟನು.

“ಹೂಂ, ಹೇಗಿದ್ದಾಳೆ ಹುಡುಗಿ?”

“ಗೋಪಾಲರಾಯರ ತಂಗಿಯಂತೆಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ.”

“ಹೀಗೆ ಏನಾದರೊಂದು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಸಾಕು.” ತಾಯಿ. ಹುಸಿ ಮುನಿಸಿನಿಂದ ನುಡಿದಳು.

“ನಿನಗೇನು ಹೇಳಲಿವೆ” ಚಳಿ ಬಂದವರಂತೆ ಗಡಗಡನೆ ನಡು ಗುತ್ತಿದ್ದಳು ಅವಳನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸುವುದರ ಬದಲು ತಾತ್ಕಾಲಿಕೆಗೆ ತೋರಿಸಿದರೆ ಒಳಿತುತ್ತು.”

“ಜೇಷ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಜೇಷ್ಟಿ! ನಾಳೆ ಸ್ವತಃ ಮಗಳ ಮದುವೆ ಮಾಡುವಾಗ ಗೊತ್ತಾದೀತು.”

“ನನ್ನ ಮಗಳು ತನ್ನ ಮದುವೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಳು. ಮದುವೆಗಾಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಮೂರ್ಖಳಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.”

“ಆ ನಿನ್ನ ಸುಧಾರಣೆಯೆಲ್ಲ ಇರಲಿ. ಈಗ ಆ ಗೋಪಾಲರಾಯರಿಗೆ ಏನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವೆ?”

“ನೀನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳುವೆ. ಪೋಲಿಸರು ಕೊಲೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಬೇಕು. ಆತ್ತಿ ಸೂಸೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಬೇಕು.”

“ಒಳ್ಳೆ ತುಂಬನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆಯಲ್ಲ! ಹುಡುಗಿಯೇನೋ ಚನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಆಭರಣದ ಆಸೆ ಬಹಳ. ಹೀಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಲ್ಲಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಅವಳು “ಇಷ್ಟೇ ಏನು?” ಎಂದಳು.

“ನಾನು ಮಾಸ್ತರನಿದ್ದದ್ದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸರಾಫಿ ಅಂಗಡಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾಳೆ ಗೋಪಾಲರಾಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ಇಲ್ಲದ ಉಸಾಬರಿ ಯಾಕಪ್ಪಾ! ನಮಗೆ ಸದ್ಯ ಆಲೋಚನೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರಾಯಿತು.”

ಸುಧಾಕರನು ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ದಿಂದ ಸಾಲೆ ಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಉತ್ಪನ್ನವುಳ್ಳ ಮನೆಯ ವ್ಯವಹಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರು ಇಲ್ಲಿಂದರೆಯಬುದು ಸುಧಾಕರನ ತೀಕ್ಷ್ಣಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಕೂಡುವುದು ಒಳಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ತನ್ನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಗಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕೋರ್ಟಿನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನ; ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಊರಲ್ಲಿಯ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಜವಳಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ಮೂಗಿನಿಂದ ಹೊಗೆ, ಮುಖದಿಂದ ಹಾಳುಹರಟೆಯನ್ನು ಹರಡಿಸುತ್ತ ಬೆಳಗಿನ ವೇಳೆ ಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಜಾಣ. ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕಲಿಸುವದೊಂದರೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಲಸ. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಸುದ್ದಿಯ ಹೊರತು ವಾಚನಪಲ್ಲಿ, ಊರೊಳಗಿನ ಹಾಳುಹರಟೆಯ ಹೊರತು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲ: 'ಹುಡುಗರಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದೇ ಬೇಡವಾಗಿದೆ.' ಎಂಬ ನಿತ್ಯ ಶರಾದ ಹೊರತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ. ತಿಂಗಳಿಗೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ವಸೂಲಾಗಿ, ಇನ್ನೆಷ್ಟೆ ಕೈರರ ಮರ್ಜಿ ಕಾದು ವಾರ್ಷಿಕ ಗ್ರಾಂಟು ಪಡೆದರೆ ಅವರ ದಿಗ್ವಿಜಯವಾದಂತೆ. ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಿ ನಾಡನಿರ್ಮಾಪಕರು ಇರಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಕನೆಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮೂರ್ತಿಕಾರ. ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ದೇವರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆತ ತನ್ನ ಯನಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಸುಧಾಕರ ನೋವಲಾದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಉನ್ನತರಂತೆ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಮೂರ್ತಿಕಾರನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಸಿಗಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಪಂಗಡವೆಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಕಳಕಳಿಯುಳ್ಳ ಶಿಕ್ಷಕರದು. ಆದರೆ ಜೀವಿತಪರ್ವತದ ಎರಡು ಸಮೀ-

ಪದ ಶಿಖರಗಳ ಮೇಲೆ ಇಚ್ಛೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿ ಇವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತುಂಬಾ ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಡುವೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಭಯಂಕರ ಕಂದರವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಮಿಲನವಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಬಡತನದ ಮೂಲಕ ಒಂದೆರಡು ಖಾಸಗಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಆಲೆದಾಡಿದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಕೂಲ ವಾತಾವರಣದ ಮೂಲಕ ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ದೇಶದ ಭವಿತವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿವಾರವಾಗಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಈ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿ ಅಂತಃಕರಣವು ಉದ್ದೇಗಗೊಂಡಿತು. ಅನೇಕರು ನಿರಮಾಯರಾಗಿ ಈ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಜೋತುಬೀಳುತ್ತಾರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮನೆಯ ಊಟ ಉಂಡು ಕಲಿಸಲು ಬರುವಂತಿದ್ದರೆ-ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜಹಾಗೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಸಾಲೆಯ ಸಂಬಳ ಕೆಸೆಯಲ್ಲಿ ತುರುಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತಿದ್ದರೆ-ಮಗದೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ- ಖಾಸಗಿ ಸಾಲಿನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅಜ್ಞಾನ, ದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳಂತಹ ಭಯಂಕರ ಸರ್ವತನನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸ ಬೇಕಾದಾಗ ಇಂತಹ ಇರಿವೆಯ ವೇಗದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಸಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ವಾಚ್ಯ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ನದಿಯು ಇದ್ದಹಾಗೆ. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಣಕಾಲ ಮುಟ್ಟಿವೋ ನೀರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನೋನೌಕೆಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಆವರಿಗೆ ಆ ಭವ್ಯ, ರಮ್ಯ ಸಾಗರದ ದರ್ಶನವೆಂತಾದೀತು? ಯಾವ ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಪೂರ್ವವೈಭವದ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭುಜಗಳು ಆ ಗತವೈಭವವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳುವ ದಿಲ್ಲವೋ ಯಾವ ಭೂಗೋಲದಿಂದ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅಭಿಮಾನವು ನೂರ್ಮಡಿ ಬೆಳೆದು ಅವಳ ಅನಂತ ದೇಣಿಗೆಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿ ಸೂಚಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸಹೊಸ ಶೋಧಕಚ್ಚುವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಅಂತಃಕರಣವು ಉದಾರ ಮತ್ತು ಕೋಮಲವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ

ಧರ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣವು ಗಳಿವಾರಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದೀತು? ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕಶಕ್ತಿ ಮಂಚಬೇಕು. ಆದರೆ ಟೆಂಕಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ರೂಪಾಯಿಗಳಂತೆ ಒಂದೇ ಸದಿಯಚ್ಚಿನ ನಿರ್ಜೀವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಪಯೋಗವೇನು?

ಹೀಗೆ ಈ ವಿಚಾರ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಉತ್ಸಾಹ ಸೂಯವಾಗಿತ್ತು ನಿರಾಶೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ತಾಯಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಸುಧೆಯ ಕಣ್ಣು ಇವೆರಡರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಅನಿಷ್ಟ ಸರಿಣಾಮವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಾತದಿಂದ ತುಯಿಯ ಕಾಲು ಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅಡಿಗೆಯನ್ನಷ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಮನೆಗೆಲಸ ಅವರಿಂದಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನೆಗೆಲಸವೆಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ಒಗ್ಗು ತಾಯಿ ಮಗ ಅನೇಕಸಲ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಧೆಯು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಕಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸುಧಾಕರ “ಅಮ್ಮಾ, ನಾವೀಗ ದೊಡ್ಡಸಾಧು ಆಗಿದ್ದೇವೆ. ಅಲ್ಲವೇ?” ಎಂದ. ತಾಯಿಗೆ ಅರ್ಪಯುವಾಯಿತು.

“ಎಕಮ್ಮಾ, ಅಕ್ಷರ್ಯಪಡುವಿ? ಏಕನಾಥನಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಬಾರದಿಂದು ದೇವರೇ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರುತಂದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾಗಲೀ, ನೀನಾಗಲೀ ನೀರು ತರದಿದ್ದರೂ ಹಂಡೆ ತುಂಬಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಯವರೈರಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆನ್ನ ಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾವಾರಗೂ ಹಣಕೊಡಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ”

ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ತಾಯಿ ನಕ್ಕಳು. ಸುಧೆಯು ಮಾತ್ರ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದ ತಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಕೈಮಜ್ಜಿಗೆ ಕಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವಳ ಹೃದಯವನ್ನು ಇನ್ನಾರೋ ಮುಢಿಸುತ್ತಿದ್ದರು

ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮ ಸುಧೆಗೆ “ಮಗೂ, ನನ್ನ ಕಾಲಾ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೂ ನಿನ್ನ ಎರಡು ಕೈ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲ.” ಎಂದಳು.

"ಎರವಲು ಕೈ ಎಷ್ಟೆಂದರೂ ನಮ್ಮದಾಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಈ ಕೈಗಳು ಅತ್ತಿಗೆಯ ಬಾಣಂತಿತನ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಸಾವಂತವಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವವು."

ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು. ಸುಧೆಯು ಕನ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವೀಗ ಪುಣೆ ಮುಂಬೈ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಒಗ್ಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿದ ಪರಂಪರಾಗತ ರೂಢಿಯ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಧೈರ್ಯ ಅವಳ ಮೈಯಲ್ಲಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಪುತ್ರಂ ಬಿತ್ತಂದಿತ್ತು. ಸುಧಾಕರನ ಎಮ್ಮೋ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳು ಆಕೆಗೆ ಒಗ್ಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಮಗನ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯ ಸ್ವಭಾವವು ಈ ಸೇರದಿರುವಿಕೆಯು ಮಾಯವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಸುಧಾಕರನು ಪುನರ್ವಿವಾಹದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆತ್ತಬಹುದೆಂಬ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಸುಧೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಬರಗೊಡದಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದಿಂದ ಜನಬಲ ಆಕೆಗೆ ಬೇಕೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಸುಧೆಯ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವಭಾವದ ಮುಂದೆ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನ ರೂಢಿ ಸೋಲನ್ನು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಗನು ಸುಧೆಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಅವರಡಿಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವರಾದರೂ ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆಯ ಸಂಜ್ಞೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. 'ಈ ಜೋಡಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಂತೆ ಶೋಭಿಸಬಹುದು.' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪುನರ್ವಿವಾಹದ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಪಾಪ, ಸರಕಗಳ ಕಲ್ಪನ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸುಧೆಯ ಹೃದಯದ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸು ಅವಳಿಡೆಗೆ ಒಲಿಯಹತ್ತಿತ್ತು. ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ

ಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಾಳೆಂಬುದೇ ಆತನಿಗೆ ಬಗೆಹರಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸನ್ನು ಬಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಧಾಕರನ ಕೋಣೆಯು ಒಬ್ಬ ಚತುರ ತೋಟಗಾರನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿಯ ಸುಂದರ ಉದ್ಯಾನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವನ ಪುತ್ರಕಗಳು ಕುಂಡಿಯೊಳಗಿನ ಹೂವಿನಗಿಡಗಳಂತೆ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಇರಹತ್ತಿದವು. ಆಂಗಿಯ ಗುಂಡಿಗಳಿಗೆ ಕದ್ದು ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಯೇ ದೊರೆಯದಾಯಿತು. ಸ್ನಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿರಿಗೆ ಹಾಕಿಟ್ಟ ಧೋತರವನ್ನು ಎತ್ತಲು ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಕಳಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಮಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಹವು ಹಿತಕರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.”

ಈ ರೀತಿ ಸುಧಾ ಮತ್ತು ಸುಧಾಕರರ ಜೀವನವನ್ನು ಜೋಡಿಸುವ ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ದಾರವು ಪ್ರೇಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಅಮ್ಮನೊಮ್ಮೆ ಒಲ್ಲೆಂದರೆ ಆತನ ಬಯಕೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗದೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅಮ್ಮನೊಡನೆ ಸುಧೆಯ ಮಾತು ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳ ಸುಸ್ವಭಾವದ ಸ್ತುತಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ಣವಾದರೆ ಅವಳು ಎಷ್ಟು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದರ ಕಲ್ಪನಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅವಳ ಪುನರ್ವಿವಾಹದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ತನಗೆ ಯಾವುದೋ ಭಯಂಕರ ರೋಗಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡ. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತಜ್ಞರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸುಧೆಯ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಅವನಿಂದ ಅಮ್ಮನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅನಿಷ್ಟ ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು. ವಾರುಣಿಯ ಮನೆಯ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಶ್ವಿಲಪತ್ರ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದು ರಾವಸಾಹೇಬರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು.

ಅಕ್ಷರದ ಮೇಲಿಂದ ಅದು ಜಗನ್ನಾಥನದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ದಾದಾ ಸಾಹೇಬರು ಗದಂಸಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಜಗನ್ನಾಥ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ. ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಜಗನ್ನಾಥನ ಈ ಉಪದ್ವ್ಯಾಸ ಗೊತ್ತಾಗಲು "ನಿನ್ನಂಧವನನ್ನು ನನ್ನ ಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲೇಬೇಕು." ಎಂದು ಬೆದರಿಸಿದನು.

ಆದರೆ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆ ಎಧಿಪಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಾಗ "ಅವನನ್ನು ಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ" ಎಂದು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಧುಕರನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. "ನಿನಗೆ ಅವನ ಅಕ್ಕನ ಪರಿಚಯವಿದೆಯೆಂದಾಗಲೀ, ಅವನ ಭಾವ ಗಂಗಾಧರ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ದಿನಾಲು ಟ್ಯುವು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾನೆಂದಾಗಲಿ, ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದು ಮೂರ್ಖತನವಾದೀತು." ಮಧುಕರನ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದೊಡನೆ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು "ರಾವಸಾಹೇಬರ ಅನುಕೃಪೆಗೆ ಒಳಿತಾಗುವುದು ಸಂಯಲ್ಲ. ಅವರಿಂದ ಮುಂದೆಯೂ ನೆರವಾದೀತು. ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಹುಡುಗನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಇತರ ಹುಡುಗರೂ ಪಾರ ಕಲಿತಾರು." ಎಂದರು. ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಹಾನಿಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಆದರೆ ಮಧುಕರನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಯಮುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.

ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಜಗನ್ನಾಥನು ಸಾಲೆಗೆ ಬಾರದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಜಗನ್ನಾಥನು ಮಾತ್ರ ಸುಧಾಕರನು ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಬಯ್ಯದ್ದನ್ನು ನೆನಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲು ಸುಧಾಕರನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ಗಂಗಾಧರನ ಹತ್ತರ ಹೇಳಿದ. ಸುಧಾಕರನೊಂದರೆ ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅಪ್ರೀತಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

X X X X X

ಒಮ್ಮೆ ಸುಮಾರು ೫ ಘಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಸುಧಾಕರನು ಕಾಳೆಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಯಾರೋ "ಮಾಪ್ಪರ, ಮಾಪ್ಪರ"

ಎಂದು ಕರೆದಂತಾಯಿತು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ನೋಡಲು ಜಗನ್ನಾಥನು ನಿಂತಿದ್ದ.

"ಎನಯ್ಯಾ, ಇಷ್ಟು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂದೆ?"

"ಅಕ್ಕ ರಾತ್ರಿ ಹಡೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪುತ್ತಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೆನಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಮ್ಮ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಬರುವೆ" ಎಂದವನೇ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ತಾಯಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿ ಯಮುವಿನ ಮನೆಗೆ ಬರಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಆದರೆ ತಾಯಿ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಬರಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲಾದ್ದರಿಂದ ಭೂಪಾಲಯನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾದ ಸುಧೆಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ತಾನು ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆಯ ಹೋದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೆಂಗುಸರು ಯಮುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರಲೆಂದು ಆತನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು; ಸುಧೆಯೂ ಬರಲು ಒಪ್ಪಿದಳು. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಬಯ್ಯುವಳೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಆಕೆಗೆ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ಸಹಾಯವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಾದ ಆನಂದದ ಪ್ರಭಾವ ಆ ಭಯವನ್ನು ಮೀರಿಸಿತ್ತು. ಸುಧಾಕರ ಮತ್ತು ಸುಧೆಯು ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ಜಗನ್ನಾಥನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗಡಬಿಡಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ತುರುಕಿ, ಲಾಂಛನವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸುಧಾಕರನು ಮುಂದಾದ. ಸುಧೆಯು ಮೌನವಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಹತ್ತಿದಳು.

ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ತಾನು ಸುಧೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತು. ಯಾಕಂದರೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದುದು ಅವಳ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಪಂಚಾಮ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತ ಅರಿತಿದ್ದ. ಅದರಿಂದ ಸುಧೆಯನ್ನು ಅವಳ ಮನೆಗೆ

ಮುಟ್ಟಿಸಿ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಆದರೆ ಸುಧೆಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳಿದಾಗ ಅವನ ಈ ವಿಚಾರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಯವಾಯಿತು. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮನಬಿಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡುವದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಯವೆಂದೆನಿಸಿ ಆತ ಮುಂದುವರಿದ. ಆದರೆ ಹೇಗೆ ಮಾತನ್ನಾರಂಭಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮಳೆಯ ಲಕ್ಷಣ ತಲೆದೋರಲಾರಂಭಿಸಿತು.

ಆಕಾಶಮೊಳಗೆ ಕಾಳಗದ ಕಹಳೆಯು ಬಾರಿಸಿತು. ಕೂಡಲೇ ಕಪ್ಪು ಚಿಲಕತ್ತು ಧರಿಸಿದ ಮೇಘ ನೈನಿಕರು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸುಳಿದಾಡಹತ್ತಿದರು. ಅವರು ರಣದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ನಡುನಡುವೆಯೇ ಮಿಂಚಿನ ಧ್ವಜವನ್ನು ಹಾರಾಡಿಸಹತ್ತಿದರು. ಆ ಮೇಘಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿಯೇ ಎನೋ, ಗಾಳಿಯು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಓಡುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಸ್ಪ್ರೀತಿಯಂತೆ ಭೀತಿಯು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕವಿದ್ದ ಮೂಲಕ ಭಯಭೀತವಾಯುವಿನ ಸ್ವರವಾಗಲು ಗಿಡಗಳು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಹತ್ತಿದವು. ಗಗನದುದ್ದಾನದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ್ದ ತಾರಕಾಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಮೇಘಗಳು ಯಾವಾಗಲೋ ನುಚ್ಚುನೂರುಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವು ಶರವೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಹಾಗೂ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಮಳೆಯ ಧಾರೆಯು ಸುರಿಯಹತ್ತಿತು.

ಸುಧಾಕರನು ಕೊಡೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿದ. ತುಘಾನಿನ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ನಾವೆಯು ನಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ, ಆ ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಯು ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕೊಡೆಯು ತಿರುವುಮುರುವಾಗಹತ್ತಿತು. ಗಾಳಿಮಳೆಗಳ ಜಿನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಆಟ ಆರಂಭವಾದುದರಿಂದ ನಾಲಕ್ಕಾ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಳೆಯು ಹೊಡೆಯಹತ್ತಿತು. ಮಳೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ದಾರಿಯ ಬದಿಯ ಮರದ ಮರಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಬಯಸಿ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ತಿರುಗಿದನು. ಆಗ ದೀಪದ ಬೆಳಕು ಸುಧೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮಂಜಿನ ಬಿಂದುಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವನಶ್ರೀಯಂತೆ ಆಕೆ ಅವನಿಗೆ ಕಂಡಳು. ಆ ಗಿಡದಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಂಬವನ್ನೊಡೆದು ಹೊರಬೀಳುವ ನರಸಿಂಹನಂತೆ ಕಡಕಡಾಟವನ್ನೆ ಬ್ಬಿಸಿ ಸಿಡಿಲು ಆಕಾಶದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಸುಧೆಯು ಒಮ್ಮೇಲೇ ಅಂಜಿ ಸುಧಾಕರನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ

ಕೈಯ್ಯಿಟ್ಟಳು. ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಅರಿವಾಗಿ ಕೈ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗುಳಿಯು ಮಂಗಳಾಷ್ಟಕ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ, ಆಕಾಶವು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷತೆಯನ್ನೆಸೆಯುತ್ತಿದೆ, ಮಿಂಚು ಲಾಜಾ ಹೋಮದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕನಸು ನನಸಾಗದೆಂದೆನಿಸಿ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂಬಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮಳೆಯು ಬಿಡ್ಡುಹೋದೊಡನೆ ಸುಧಾಕರನು ದಾರಿ ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೀಪವನ್ನೆತ್ತಿದ. ಆಗ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರುಕಂಡು "ಮಳೆ ನೋಡಿದೆ. ಮಿಂಚು ಎಲ್ಲಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

"ಮಿಂಚು ಇಲ್ಲಿದೆ." ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಿಟ್ಟು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸುಧೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಅವಳ ಉತ್ತರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪೂಗಿ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬಂತು. ದೀಪ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದ. ಕಾವಿ ಬಿಟ್ಟಿ—
ಸನ್ಯಾಸಿ—ನಂದಸ್ವಾಮಿ.

ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಸುಧಾಕರನ ಗುರುತು ಹೆತ್ತಲು ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯು ಹಿಂದೆಸರಿದು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ತಾನು ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆಯೇ ಬಂದು ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವ ಮಂಥರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುವದಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಹೇಳಿದರು. ಸುಧಾಕರನು ತಾನು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೇಳಿದ.

"ಹಾಗಾದರೆ, ನಾನೂ ಕೆಲವು ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆ. ಮುಂದೆ ಹೋಗು."

"ನಾನೂ ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವೆ. ಅಂದರೆ ಗಂಗಾಧರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ನಿಮಗೆ ದಾರಿ ಗೊತ್ತಾದೀತು."

"ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ.....ಇರಲಿ. ನಡೆ. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಮುಟ್ಟುವೆ." ಎಂದವರೇ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದಾದರು.

ಸುಧಾಕರನು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಅಂತಃಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೂ, ಸುಧೆಯು ಅವರ ಸಂಚಿತಸ್ವರದ ಬಗ್ಗೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪ್ರಕರಣ ೨೩.

ಸುಧೆಯು ಸುಮಾರು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ, “ಈ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಎಲ್ಲಿ ಯವರು? ಅವರ ಮೂಲ ಊರಾವು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ನದಿಯಮೂಲ, ಮುಸಿ ಕುಲ ಕೇಳಬಾರದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದೊಂದು ಗಾದೆಯಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಅದರಂತೆ ಹೊವನ ಗಿಡಗಳ ಹೆಸರು ಮತ್ತೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಊರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೊಸದೊಂದು ನಾಣ್ಣುಡಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಪ್ರೇಮ ತುಂದಾ ಇದೆ. ಎಲ್ಲ ವಸಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನಬಿಟ್ಟ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ವಸಯ ಕೇಳಿದಾಗೆಲ್ಲ ಮೌನವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.”

“ಅವರ ಹತ್ತರ ಔಷಧ ಬಂದದ್ದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಂದ?”

“ಎನೋ! ಎನೋ! ಸಾವಂತವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಜ್ವರಬರಿದಾಗ ತೀಯ್ದುಕೊಟ್ಟ ದೇರು ಅವರೇ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಭಕ್ಷೆಗೋಸ್ಕರ ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗುವ ಅನೇಕ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಔಷಧಕೊಡುವ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಅತಿವಿರಳ.”

ಸುಧೆಯು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಬಿಟ್ಟಳು. “ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಜ್ಞಾನ ಚನ್ನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಮಾವನವರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯರಿದ್ದರು. ವಾಲಾಪಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಈಗ ಎರಡೂ ಸಾರೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮುದ್ರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಸ್ವರ ಕೇಳಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ.” ಹತ್ತುವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಸುರಮ್ಯ ಜೀವನ ಆಮ್ಮೊತ್ತಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು.

ಸುಧೆಯು ಜೆಗಲಮೇಲಿನ ಒದ್ದೆಯಾದ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಂಡಹತ್ತಿದಳು. ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅರಿಯದೆ ಅವಳ ಕೈ ಕೊರಳನ್ನಲ್ಲಿ ಎನನ್ನೋ ಹುಡುಕಹತ್ತಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಸೂತ್ರವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹತ್ತುವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಜೇನನದ ನೆನಪು ಬರೇ ಅಭಾಸವಾಗಿತ್ತು. "ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಆದಿನ ನನಗೆ 'ಸೌಭಾಗ್ಯವತೀ ಭವ' ಎಂದು ಅಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ನಾನು ಅವಳ ಸೊಸೆಯೇ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದರೆ, ಆ ಅಶೀರ್ವಾದ ಸತ್ಯವಾಗುವ ಸಂಭವ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎನ್ನೋ? ನಾನು ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಾಗುವ ಅಸೆ ಹಿಡಿಯುವುದು ಅಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೇ? ನಿರ್ಮಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೋವು ದೇವರಿಗೆ ಎರವಲ್ಲವು ವದಿಲ್ಲ. ಕರಗಿಹೋವ ಹಿಮದ ರೂಪ ತಿರುಗಿ ಬಾರದು. ಅದರಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೂ ತಿರುಗಿ ಬರಲಾರದು. ಸುಧಾಕರನು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರ ಮತ್ತು ನನ್ನ ನಡುವೆ ತೊಂದರೆಗಳ ಸಪ್ತಸಾಗರವು ಪಸರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅತ್ತೆ, ಮೃದುನ, ಅಣ್ಣ, ಅತ್ತಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ರೋಷದೇಗ್ಲೆಯು ಬಿದ್ದೇ ಬೀಳುವದು. ಸುಧಾಕರನು ನನಗೋಸ್ಕರ ಈ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಬಹುದೇ?" ಎಂದು ವೇಳೆ ಅವನು ಸಿದ್ಧನಾದರೂ ನಾನು ಪುನರ್ನಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪಾಪವೆಂದೆನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ?

ಪಾಪದ ವಿಚಾರ ಬಂದೊಡನೆ ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಕಡಕಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಸಿಡಿಲು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟರೆ ಎಷ್ಟೋ ಒಳಿತಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಸುಧಾಕರನ ನೆನಪಾದೊಡನೆ ಹಾಗಾಗದಿದ್ದು! ಒಳಿತಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದಳು.

ಬಡವರ ಮನೆಯ ಬಾಣಂತಿತನ ನೋಡುವ ಸಮಯ ಅವರಿಗಿನ್ನು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೆಷ್ಟು ಹೃದಯಭೇದಕವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಯಮುವಿನ ಬಾಣಂತಿತನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಬಾಣಂತಿಗಾಗಿ

ಇರಲು ಬೇರೆ ಕೋಣೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಚಂದಿ ವಸ್ತ್ರದ ಹೊರತು ಬೇರಾವ ವಸ್ತ್ರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಭಗಭಗನೆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಆರು ದುಡ್ಡಿನ ಚಿಮಣಿಯೆಣ್ಣೆ ದೀಪದ ಹೊಗೆಯು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸುಟ್ಟು ಕೋಗುವ ಬಡವರ ಆಶಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲ" ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ತೀವಿನಿಂದ ಆ ಬಡವರ ದುಃಖಾಗ್ನಿಯು ಅರಿಹೋಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೋ ಎನೋ, ಆ ಕಾರವೂ ಆ ಮನೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪರ್ಜನ್ಯ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಈ ಮನೆಯವರು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಬೈಗಿನ ತನಕ ಹೊಲದಲ್ಲ ನೇರು ಮಾಡಿದಷ್ಟು ರಕ್ತವನ್ನು ಒಂದುವೇಳೆ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಪುರಿಸಿದ್ದರೆ ಈ ಬಿದ್ದ ಮನೆಯ ಬದಲು ಸರಪಾರನಿಗೊಪ್ಪುನಂತಹ ಸುಂದರ ಭವನದಲ್ಲಿರಬಹುದಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗಾಗಿಯಾದರೂ ಹಾಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದರೆ ಅವರ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆ ಹೊನ್ನಿನ ಪಾತ್ರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಕರುಣಾಜನಕ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಧೆಗೆ ಅಳುವು ತಡೆಯದಾಯ್ತು. ಬಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾಕಾಲವೂ ಕಾಲನು ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಸ್ವರಾವದಿಂದ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಆ ಎಲ್ಲ ದೃಶ್ಯ ಮನದ ದೃಶ್ಯದಂತೆ ಕಂಡಿತು. "ಯಮುವಿನ ಹಾಸಿಗೆಗಿಂತ ಹೆಣದ ಸಿದಿಗೆಯೇ ಅಧಿಕ ಸುಖಕರವಿರಬಹುದು; ಅವಳ ತಲೆದಿಂಬಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಗಡಿಗೆಯು ಹೆಣದ ಹತ್ತಿರ ಇಷ್ಟು ಕುಂಭವಂತೆ ಅಶುಭವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಅವಳ ತಲೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿರುವ ದಮ್ಮುಹಿಡಿದ ಅವಳ ತಾಯಿ, ಮಾವ, ಮೊದಲಾದವರೊಂದಿ ಭೂತಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ."—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಭಯಾನಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಖಿನ್ನವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವಳ ಬಡತನ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಸುಧೆಯು ಅರಿತಿದ್ದಳು. ತಾನು ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇವಳಿಗೆ ನೆರವಾಗಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ! ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು.

"ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯ ಬೇಡ್ರೀ" ಎಂದು ಯಮು ಚೀರಿದಳು. ಅವಳ ಗಂಡ ಹೆಂಡಕ್ಕಾಗಿ ಬುಡ್ಡು ಕೊಡೆಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ

ಬಹಳ ಹೊಡೆದಿದ್ದನೆಂದು ಯಮುವಿನ ತಾಯಿಂದ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಕೆ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎರಡು ಮೂರುಸಲ ಹೀಗೆಯೇ ಚೀರಿದ ನಂತರ ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಳು. ಸುಧೆ, ಸುಧಾಕರರನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತೆಂದು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಸೂಸಿದಳು. “ಅಮ್ಮಾ, ನಾನಂತೂ ಸಾಯುವವಳೇ. ನನ್ನ ಈ ಮಗುವಿನ ಗತಿಯೇನು? ನಿಮ್ಮ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ನೀವೇ ಅದರ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು.” ಎಂದು ಬಿಕ್ಕುತ್ತ ನುಡಿದಳು.

ಆ ಬಾಲಜೀವದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಸುಧೆಯು ವೈಮರೀತಳು. ಆ ಅರ್ಭಕನ ರೂಪದಿಂದ ಸರಮೇಶ್ವರನು ಅವತರಿಸಿ ರಜೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆ ಕೂಸಿನ ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೋಹನಿ ಇತ್ತು. ಅವಳ ಹೃದಯ ಆತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅಥರವು ಸ್ಫುರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮೋಡದೊಳಗಿಂದ ಬರುವ ಚಂದ್ರಕಿರಣಗಳು ರಾತರಾಣಿಯ ಹೊವನ್ನು ಮೆಲ್ಲನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಅವಳು ತನ್ನ ತುಟಿಯನ್ನು ಅವನ ಗಲ್ಲಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದಳು. ಸುಧೆಯು ಈ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸುಧಾಕರನ ಹೃದಯ ತುಂಬಿಬಂದಿತು. ಅವಳ ಸ್ತ್ರೀಹೃದಯದ ಪರಿಚಯ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಮೊದಲೆ ಆಗಿತ್ತು. ಈಗ ಆಕೆಯ ಮಾತೃ ಹೃದಯದ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿತು. ಶಶಿಯ ಸೌಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರವು ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಖರ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವಂತೆ ರಮಣೀ ಹೃದಯದ ರಮ್ಯತ್ವದ ಉಗಮ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾತೃ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ತತ್ವ ಆ ಆನಾಮಿಕ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಟ್ಟಾಗಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಪಲ್ಲವ, ಆಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪ, ಕೊನೆಗೆ ಕಾಯಿ—ಹೀಗೆ ವೃಕ್ಷವು ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಹೃದಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೂ ಕನ್ಯಾಪ್ರೇಮ, ರಮಣೀಪ್ರೇಮ, ಮತ್ತು ಮಾತೃಪ್ರೇಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಶೃಂಗಾರ ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮವೇ ಸ್ತ್ರೀಜೀವನ. ಜಗತ್ತು ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಮೋಸಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಸುಂದರ ಕಣ್ಣು ಮೂಗುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದೆ. ಲಾವಣ್ಯಕ್ಕೆ

ಮರುಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯಗುಣಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೃದಯ ಎಲ್ಲದೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ವೇಷ, ಅಲಂಕಾರ, ಕಲೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿರದಿದ್ದರೆ ವೃಥಾವೇ ಸರಿ. ಸುಧೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ದಿವ್ಯ ಭಕ್ತಿಯ ದರ್ಶನವಾದೊಡನೆಯೇ ಸುಧಾಕರನ ಅಂತಃಕರಣದ ತೃಪ್ತಿಯು ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಮದುವೆಯಾದರೆ ಸುಧೆಯನ್ನೇ ಆಗುವೆನೆಂಬ ಧೃದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಯಮುವಿನ ತಾಯಿಯ ಅಮಂತ್ರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಪಾದಿಯು ಬಂದಿದ್ದ. ಆತ ತಾಯಿ ಮಗುವಿಗೆ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಸುಧೆಯ ಮಗುವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟಳು. ಮಂತ್ರ ಸಿ ಬಾಣಂತಿಯ ತಲೆಬುಡದಲ್ಲಿಡಲು ಬಂಗಾರದ ಚೂರು ಮಾಂತ್ರಿಕನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕವಡಿ ಕಾಸಿಲ್ಲದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರವೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಸುಧಾಕರನೇ ತನಗೆ ಸಾಂಗಲಿ ಗೆಳೆಯರು ಕೊಟ್ಟ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟು. ಅದನ್ನು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಅವಳು ಮಲಗುವಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಾಯಿತು.

ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಬಂದು ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಸುಧಾಕರನನ್ನು ಕರೆದು ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ಅನುಷ್ಠಾನ ಹೇಳಿದರು. ಎಷ್ಟೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಒಳಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಒಳಗೆ ದೃಷ್ಟಿಹಾಕಿದರು. ಅವರ ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖವು ಬಾಡಿ ಹೋಯಿತು. ಅವರು ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಎನೊಂದೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಯಮುವಿಗೆ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೊರಬೀಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಧರನು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಟೆ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. "ಯಾರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಬರಲು ಹೇಳಿದವರು?" ಎರಡು ಮೂಂತಾಗಿ ಒಂದರಾಡಹತ್ತಿದ ಆದರೆ ಅವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವಿಲ್ಲೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ಮುಂದೆ ನಡೆದ ಸುಧೆಯೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಅವನ್ನು ಕಂಡು ಗಂಗಾಧರನು "ಹೂ! ಹೂ!" ಎಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿದನು.

ಜಗನ್ನಾಥನು ಮೂತ್ರ ಗಂಗಾಧರನ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ನಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಜಗನ್ನಾಥನ ಕುಟಿಲ ನೀತಿಯ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ತಾನು ಬರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆತನು ನೇರವಾಗಿ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದನು.

ಇತ್ತ ಬಯ್ಯುತ್ತ ಒಳಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಯಮುವು ಚೀರಿ ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿದಳು. ಗಂಗಾಧರನು ಅವಳ ತಲೆಗಿಂಬಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತ. ತುಸುಮೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳಗಾಗಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಯಮೂಳ ತಾಯಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದಳು. ಗಂಗಾಧರನ ತಂದೆಯು ಗುಡುಗುಡಿ ಸೇರುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮೂರ ಜೋಗಿ ಕುಳಿತನು. ಗಂಗಾಧರನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಯಾರೂ ನೋಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಖಾತ್ರಿಯಾದೊಡನೆ ಯಮೂಳ ತಲೆದಿಂಬಿಗಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು.

× × × × +

ಸುಧಯು ಏಳು ಬಡಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಮನೆ ಮುಖ್ಯದ್ವಾರದ ಸ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಚಿಂತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ತಾಯಿ ಯ ಮುಂದೆ ಯಮೂಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸಿದಾಗ ತಾಯಿ ಕಣ್ಣೀರೊರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆ ತನಕಾ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಹುಡುಗ, ಪಾಪ!” ಎಂದಳು.

“ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಮನಸ್ಸು ರೋಸಿಹೋಗಿದೆ. ದಿನ ತುಂಬುತ್ತ ಬಂದಿವರೂ ಎದೆಯೊಡೆಯುವ ತನಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು, ಹಂಡ ಗುಡುಕ ಗಂಡನ ಕಡೆಯಿಂದ ಸಾಯುವ ತನಕ ಬಡತನ್ನಿನ್ನಬೇಕು. ಆಗದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಡಿದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಗೂಜಿಗೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದಾಗಬೇಕು, ಇಂತಹ ಅಳುಬುರುಕ ಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಆಮಂಗಳಕರ ವೈಧವ್ಯವೇ ಮೇಲೆಂದು ಯಮುವಿಗೆ ಅನಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾರದು?”

ತಾಯಿ ಏನೂ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಧಿಕಾರನ ತೀವ್ರ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿಯ ಸತ್ಯ ಆಕೆಗೆ ಎದಿತವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇಂತಹ ದುಷ್ಟ ಗಂಡ

ನ ಹೊಡಂದಿದರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತನುತ ಹೊರಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಉರಲ್ಲಿಯೇ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕೊಡಿಸಿದರೆ ಯಮುವಿನ ಕಷ್ಟ ಕಡಿಮೆಯಾದೀತೆಂದು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಸಾಲೆಗೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ, ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮೊದಲನೇ ತಾರೀಕು ಟಿಳಕ ರ ಪುಣ್ಯತಿಥಿಯೆಂಬುದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಆತನು ಉಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮುಂದೆ "ಕೊನೆಯ ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕಮಾನ್ಯರ ಅಲೌಕಿಕತ್ವ" ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು.

"ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಟಿಳಕರ ಹೆಸರೇ ಸೇರದು. ಅವರಂತೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂದು ದಾದಾಸಾಹೇಬರೆಂದರು.

"ಸಭೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬೇಕೇ ಹೊರತು ಮುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ತೂಕ ಡಿಸುವವರಲ್ಲ."

"ಸುಧಾಕರ, ಸಂಸ್ಥೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ನಾವು ವಿಚಾರ ಮಾಡ ಬೇಕು. ಎಷ್ಟೊಂದರೂ ಸರಕಾರದ ಉಪ್ಪುಣ್ಣುತ್ತಲಿದ್ದೇವೆ. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಟಿಳಕರ ಹೆಸರಿಂದಲೇ ಆಗದು." ಮಧುಕರನು ಓರ್ವ ಮುತ್ಸದ್ಧಿಯಂತೆ ನುಡಿದ.

"ಸರಕಾರದ ಉಪ್ಪುಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇನೂ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಡೆಹಿಂದೆ ಆಗರಕರ ದಿನಾಚರಣೆಯನ್ನೂ ಮಾ ಲಿಲ್ಲವೇ?"

"ಆಗರಕರರು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಟಿಳಕರು ರಾಜ ಕೀಯ ಸುಧಾರಕರು."

"ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸುಧಾರಕರೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸುಧಾರಕನೂ ಆದರ್ಶನೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊ ಡಬೇಕು. ರೂಢಿಯ ಪಾಶ-ಹಾಗೂ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಪಾಶ ಇವು ಎರ ಡೂ ಒಂದೇ. ಗುಲಾಮಗಿರಿಯನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿಭೂತಿ ಯೂ ತರುಣರಿಗೆ ವಂದ್ಯನೇ. ಕುರುಡರ ಸಾಲಿನಂತೆ ನಡೆಯದೆ ಕಣ್ಣು

ತೆರೆದು ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು; ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯವೇ ಇರಲಿ, ರಾಜಕೀಯವೇ ಇರಲಿ, ಅದನ್ನು ಸಮೂಲ ನಾಶ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರದ ಭಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಆ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು ”

“ಅದನ್ನು ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಇಲ್ಲವೆ ತಮ್ಮ ಕೊರಳಿಗೇ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ. ಸಂಜೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ಧೂರ್ತ ತೆಯಿಂದ ಈಗಲೇ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.” ಮಧುಕರನು ಚೇಷ್ಟೆಗಾಗಿ ನುಡಿದ.

ಉಗಿಬಂಡಿಯು ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮುಂದಿನ ರಸ್ತೆ ಅಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೆಂದು ಕಂಡಾಗ ಡ್ರಾಯ್ವರನ ಮನಸ್ಸಿತ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಸುಧಾಕರನ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಆತನಿಂದ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ರರೀರಕ್ಕೆ ಔಷಧ ಹಚ್ಚುವ ಮೊದಲು ಆಯೋದಿನ ಹಚ್ಚಿ ಚರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಜೀವವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಸರಕಾರ ಸಹಾಯದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಕರ ಪುಣ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರು. ಸುಧಾಕರನು ಅದೆಷ್ಟೋ ಯುಕ್ತಿವಾದ ಮಾಡಿದನು ತಿಳಕರ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಅದರೆ ಅದರಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಗ್ಗಕ್ಕೆ ಸರ್ಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುವ ಜನರಿಗೆ ಹಗ್ಗ ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ; ದೊಡ್ಡದಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ! ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಅದು ಸರ್ಪವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಹಾವು ಇರಲೇಬೇಕು ಎನ್ನುವರು. ಇಂಥವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವದೆಂತು?

ನಡುವಿನ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನು ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಾಗ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಒಂದು ವಂತಿಗೆಯ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಂದರು. ಅದು ಕವಿವರ್ಯ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ತನಯರ ದ್ವಿತೀಯ ವಿವಾಹದ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಧುಕರ ದೇಸಾಯಿ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ.

“కళిద తింగళు సత్త కేండతియన్న కురితు కావ్యబరీదు
మారాటి మాడలు బందవన ఫండు ఆల్లవే ఇదు?”

“హాదు”

“ఆ పద్యగళల్లి వడేతవావడేల్లి గాళిగోళిపురవాయితల్లి”

“పత్తియిల్లిదిద్దరే కవియ స్ఫూర్తి కురితవాగుత్తిడి.”

“హాగాదరే కేండందిర సంప్రే బేళిదంతే స్ఫూర్తియూ బేళి
యుత్తదేను?”

మధుకరనిగే శోకపబందిదేయందు సుధాకరనిగే తిళిదరూ
ఆత తన్న మాతన్నే ముందువరిసిద.

“ఇంతకే బాడిగే కవిగళ ఎరడనే లగ్నకే నేరవాగువదేం
దరే వాప!”

“సుధాకర, శోడువదిల్లవాదరే ఇల్లవేన్న; సుమ్మనే నన్న
గళియనన్న టికిపబేడ.”

“బేళిగాంవద అణ్ణప్పతనయర ద్వితియ సంబంధకే జయ
గాంవద సాలి మాస్తరరేకే దండతీరబేళి? ఇన్న అవన
మగన నామకరణద ఫండు—ఇత్యాది అనేక ఫండు తేగేయబకు
దల్లి!”

“అవరేంతకే ఫండు తేగేదరూ నిఱవు కిసేయింద వేయన్నో
తేగేయదిడ్డరాయితల్లి.”

“తేగేయవ కారణవేనిదే? ఇన్నొట్టరిగే కల్లీసేయవవరిగే
కల్లు శూడిసి శోడువదక్కింత యావుదాదరొందు కట్టడకే
బేళిదరే యోత్తు తేగేదుశూండు యోగువే. అణ్ణప్పతనయర
ద్వితియ వివాదక్కింత ఇన్నావ బాలవిధవేయ వివాద మాడిసి
దరే సహాయ మాడలు ఒందే శాలమేరే సిద్ధనిద్దేనే.”

"ಓಹೋ! ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕುಮಾರಕೆಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ಪುನರ್ವಿವಾಹದ ವೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯು ಎಂದಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ನಾ ಬಲ್ಲೆ."

ಸುಧಾಕರನ ತೀವ್ರ ದೃಷ್ಟಿಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಮಧುಕರನ ಬಾಯಿಬಂದಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದವನೇ ಕಾಳೆಗೊಂದು ಪತ್ರಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ. ಎರಡುತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಾಲೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ರಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಉದಾತ್ತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದನೋ, ಈಗ ಅದನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ವಿಡಂಬನೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಆಶೋಕ ಪುಷ್ಪವು ದೂರದಿಂದ ಅತಿಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಾಗ ಕೆಂಪು ಇರಿವೆಯ ಕಾಟಕ್ಕೆ ಮೈ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಸಲು ಬಿದ್ದ ಹೊರತ್ತು ನೀರೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ಬಂಡೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗದು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರವ ಕಣದಲ್ಲಿಳಿದ ಹೊರತು ಧೈಯಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಬರುವ ತೊಂದರೆಗಳು ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನು ಕಾಳೆಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದ ರೀತಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ.

ಶ್ರೀ

ಜಯಗಾಂವ

೧ ಆಗಸ್ಟ ೧೯೨೨

ನಮಸ್ತೇ! ನಿನ್ನ ಪತ್ರ ಮುಟ್ಟಿತು. ಮೊದಲೇ ಚಿತ್ರಕಾರ, ಅದರಲ್ಲಿ ಯೂ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹ; ಅಂದಮೇಲೆ ತೇಲುತ್ತು ಹೋಗಿ ಕಾವ್ಯದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೈಮರೆಯಬೇಡ. ಕವಿತೆಯೂ ಹೋಗಿ, ತರುಣಿಯೂ ಜಾರಿ, ನವಾಸಿ ನ ಪದವಿ ಕೊರಳಿಗೆ ಬಿಭ್ವಿತು. ಜೋಕೆ! ಗಾಯನದಂತೆ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಥಾವಶಾಲಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವೇದಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ಕಟಾಕ್ಷದಲ್ಲಿ

ಅಸಿಂಧುರೆಯಿದೆಯೆಂದು ವಿದಿತವಾದರೂ ಆ ಕಲಾಕ್ಷಕೋಪ್ತರ ತರುಣನು ಪ್ರಾಣಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಅವಸರದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿದೆ. ಕಪಿಂಜಲನು ಪುಂಡರೀಕನಿಗೆ "ಗೆಳೆಯಾ, ಆಕೆಯನ್ನು ವರಿಸಲು ನೀನಾವ ಮದನ? ಆಕೆಗೆ ಅಂಜಲು ಆಕೆಯೆಷ್ಟು ಕಲಿತವಳು?" ಎಂದಂತೆ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬಾಣಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪೂರ್ಣನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಪುಂಡರೀಕನಿಗೆ ಕಪಿಂಜಲನ ಉಪದೇಶದ ಪರಿಣಾಮ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಆಗಿರಬಹುದು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ನಿನಗೆ ಅವಕಾಶವಾದೀತು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಪಿಂಜಲನಿಗೆ ಕೊನೆಗೆ ಪುಂಡರೀಕನ ವತಿಯಿಂದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಬಳಿ ವಿನೂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಧಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದರೆ ನಿನ್ನ ಮಹಾಶ್ವೇತೆ ಎಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬುದು ನಿನಗಾಗಲೀ, ನನಗಾಗಲೀ ಗೊತ್ತಿರದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಪಿಂಜಲನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತಿದೆ!"

ಬಾಣ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಪಿಂಜಲನು ಶಾಪದಿಂದ ಕುದುರೆಯಾದನು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನದೂ ರೂಪಾಂತರವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಗೆಳೆಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಕಪಿಂಜಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲು ಪುಂಡರೀಕನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಂದ ನಾನು ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮದುವೆಗೆ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳಿವೆ. ಆಶೆಯ ಹಾರಾಟವು ಹೋಗಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ನಿರಾಶೆಯ ಅಧಃಪಾತದ ಹೊಡೆತವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬೇಗನೆ! ನಾನೊಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅನುಕೂಲ ನಿರ್ಣಯವಾದರೆ ನಿನಗೆ ತಾರಿನಿಂದ ಬೇಕಾದರೂ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗುವ ಭಯವೇ! ಅಧಿಕವಿದ್ದುದರಿಂದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ ನನ್ನ ಸಂಕೋಚ ಸ್ವಭಾವದ ಕಲ್ಪನೆ ನಿನಗೆ

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈ ರಹಸ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಿ
ಯೆಂದು ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಆಸೆಯಿದೆ.

ಪ್ರಿಯ ಗೆಳೆಯಾ, ಮನುಷ್ಯನ ಮನಶ್ಚಕ್ಷುವು ಅನುಭವದಿಂದಲೇ
ತೆರೆಯುತ್ತದೆಂಬುದು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ, ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ
ದೊರೆತೊಡನೆ ದೇಶದ ಸುಧಾರಣೆಯಾಯಿತೆಂದು ನಾನು ಪುಸ್ತಕದಿಂ
ದ ಹಾಗೂ ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ನಡೆಯಿಸಿದ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸಿ
ಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ದೇಶದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮುಗಿಲ
ಮುದ್ದಿಸುವ ಈ ಮಂದಿರದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ನಾನು ಆಕಾಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ
ಯೇ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಕಳೆದ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ
ಅನುಭವದ ತೆರೆಗಳು ಈ ಮಂದಿರವು ಉಸುಕಿನದೆಂದು ಸಿದ್ಧ
ಮಾಡಿದವು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಹೊಸ ಅನುಭವವು ಈ ಮಂದಿರದ ಅಂತಸ್ತನ್ನು
ಕೆಡವಿ ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಮಂದಿರವು ಮೇಲಾಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಕೆಳಗಿಳಿಯತೊಡಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಹೊಡೆತ ಬಿದ್ದರೂ ಸಾಕು,
ಅದು ಕುಸಿದೇ ಬೀಳುವುದು.

ವ್ಯಾಯಾಮ ಸಾಲಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ ಹಣದಿಂದ ಕ್ಲಬ್ಬು ಸ್ಥಾಪನೆ
ಯಾಗಲಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಶರೀರ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ
ಸಾಲಿಗೆ ಜಂದಿಪ್ಪಾ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೆಷ್ಟರರು ಬಂದಾಗ ಬಾಲವೇರರ
ಪಥಕ ಒಂದೆರಡು ಕವಾಯಿತು ತೋರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೆಲಸ
ಮುಗಿಯಿತು. ಪಾಲಕರು ಫೀಗೆ ಹೊಣೆಗಾರರು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಿಳಿಪಾರದ
ಚಾಲಕರು. ಅಳವಾದ ನೀರಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಯಾರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ.
ಹದಿನೈದು ಹದಿನಾರು ವಯಸ್ಸಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೊರಗಿದ ದೇಹ,
ಬಿಳುಪೇರಿನ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಭಾವೀ ದುರ್ಗ
ತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೀರಿಡುವಂತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸುವರ್ಣದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು
ಕಂಪನವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನೆ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲನು. ಅದು ದುರ್ಬ
ಲ ಸದಾಮನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಶರೀರ ಸಂಪತ್ತಿನೊಡನೆ ಹುಡುಗರ ಸದ್ಗುಣ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಟಿಳಕರ ಪುಣ್ಯಾತಿಥಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಅಂಜುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ಶಿಷ್ಯರು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಬಹುದೆಂಬುದರ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಲು ಜ್ಯೋತಿಷಿಯ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮಧುಕರನಂತಹ ಕವಿಗಳು ವರ್ಗದೊಳಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಡುಪಿನ ಹುಚ್ಚು ಹತ್ತಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುರ್ಯವೇನು? ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಿಗರೇಟಿನಿಂದ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟ ತುಪಿಯಿಂದ ಜೀಕಾದಷ್ಟು ಧೂಮ್ರಪಾನ ನಿಘೇಧ ಮಾಡಿದರೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಹುಡುಗರ ಮೇಲೆ ಹೇಗಾಗಬಹುದು? ಪುಸ್ತಕದ ಹೊರಗೆ ಪಚ್ಚ ಇಡಲು ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಎಥವಥ ಎಷಯಗಳ ಗಂಗೆಗಳ ಮಂಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಂತು ಸಮರಸರಾಗಬಲ್ಲರು? ಹೇಗಾದರೂ ಪಾಸಾದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸಿದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು? ಶಿಕ್ಷಕರ ಈ ಬಗೆಯ ಧಂದೆಯ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾಲೆಯ ಎಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನತನ ತೋರುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವವರು ಹುಲಿಗಳಾಗಿರದೆ ಇಲಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಟಿಳಕ ಆಗರಕರರು ಸಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಯೇ ದೇಶಸೇವೆಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ವಾಗದ ಜ್ಯೋತಿಯು ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ರೋಮರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವು ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೂ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುವಷ್ಟು ತೇಜ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಜಯಗಾಂವದ ಸಾಲೆಯು ಅವರ ಸಾಲೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ದಾರವು ತನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನದ ಸರಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ. ಖಾಸಗಿ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಡಿಮೆ ಸಂಬಳದ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಗಾರ ದೊರೆತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಗೋಸ್ಕರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಹೇಡಿ ಸೈನಿಕನು ಅದಾವ ಪರಾಕ್ರಮ ತೋರಬಲ್ಲ? ಖಾಸಗಿ ಸಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರ ಗತಿಯೂ ಹೀಗೇ ಆಗಿದೆ.

ಅವರಲ್ಲಿ ಟೀಕೆ ಅಗರಕರರ ವಿದ್ವತ್ತೆಯಿಲ್ಲ, ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವಿಲ್ಲ; ದೇಶ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ; ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಯಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಚಹಾಕುಡಿದು, ವರ್ತಮಾನ ಸತ್ಯ ಓದಿ, ಟಿನ್ನಿಸ ಆಡಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಕೊಳ್ಳುವದಷ್ಟೇ ಇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ ರಕ್ತ ಕುದಿಯುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯು ತನ್ನ ರಕ್ತ ಬತ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬ ತತ್ವ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಕುರುಡನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ಕುರುಡನಂತೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಸಾಂಗಲಿಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾತುಕತೆಯಾದಾಗ “ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾಂಚನಮೃಗಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪ ಗೊತ್ತಾಗಲು ಅವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಾರದು” ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಸದ್ಯದ ಸಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸೇವೆ ಮಾಡುವದೆಂದರೆ ಸೀತೆಗೋಸ್ಕರ ಕಾಂಚನಮೃಗವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಸರಿ.

ಇರಲಿ. ಇನ್ನು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ನನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕರೂ ಸಿಗಬಹುದು; ಇಲ್ಲವೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಂಚನಮೃಗದ ಮೋಹದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸುಮ್ಮನೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ನಿಷ್ಫಲನೂ ಆಗಬಹುದು.

ತಾಯಿಯ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಈಗಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ವನಸ್ಪತಿ ಹಾಗೂ ಔಷಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಚನ್ನಾಗಿ ಇದೆ. ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಅವರಿಂದ ಔಷಧ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಸಾಲೆಯ ಏಕಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಬೇಕಷ್ಟು ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟರೂ ಅದು ನಾಲಿ

ಗೆಯನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟಲಾರದು. ನಿನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸ ಕೆಡುವ ಭಯವಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿನಗೆ ತಾಯಿಯ ಅಶೀರ್ವಾದ.

ಸದೈವ ನಿನ್ನವನೇ ಆದ
ಸುಧಾಕರ.

ಪ್ರಕರಣ ೨೪.

ಮಾರನೆ ದಿನ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಿವ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ಭಯಸಿಹಾಗ ಸಂಭಯ ತಾನೂ ಬರುವೆನೆಂದಳು. ಸುಧೆಗೆ ಒಮ್ಮೆಬೇಡವೆಂದು ತಾಯಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುದ್ರೆಯಮೇಲಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಜನವಾದರೂ ಎನೆಂದುಕೊಂಡಾರು? ತಂಗಿಯಲ್ಲ; ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲ, ದೂರದ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರದ ತೀರಕ್ಕೆ ಆಡ್ಡಾಡಲು ಹೋಗುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸುಧೆಯ ಮನಸ್ಸು ಮುರಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು.

ಮುಂಜಾನೆಯ ಆ ಪ್ರಶಾಂತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಸೃಷ್ಟಿಯು ರಜನೀ ಮಾತೆಯನ್ನು ಸರಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಪ್ತಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿತ್ತು. ನಡು ನಡುವೆ ಕೇಳಿ ಬರುವ ಕೋಳಿಯ ಕೂಗಿನ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ಸಪ್ತಳವೂ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯದರ್ಶನದೊಡನೆ ಅರಳುವ ಕಮಲದಂತೆ ನಿಶ್ಚವು ತನ್ನ ಪಕಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುದುಡಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಗಡ-ಅವುಗಳ ಎಲೆ, ಪಕ್ಷಿ ಮನೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ

ಮೋಹಿನೀ ಮಂತ್ರವನ್ನೇ ರಚಿಸಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ತಂಗಳಾಯು ಭಟ್ಟಿಂಗಿಯಂತೆ ಯಾವುದೋ ಗೀತವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಕಲಿಕೆಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಂದು ಬಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಿದ್ರೆ ಪೂರ್ಣವಾಗದ ರಿಂದ ಒಂದು ಮಗ್ಗುಲಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಗ್ಗುಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವನಿಗೆ ತಾನು ಅಮೃತ ಪ್ರವಾಹದೊಳಗಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಅನಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹಗಲು ನವರಸಗಳ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಳುತ್ತಿರುವ ಜಗತ್ತು ಬೇಸತ್ತು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿರಸದ ಅನುಭವಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು.

“ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ನೆನಪಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೇ?”

“ಅಹುದು, ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ನೆನಪೂ ಬರುತ್ತಿದೆ.”

ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಯಿಂದ ಸಮುದ್ರವು ಅಷ್ಟೇನೂ ದೂರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಮಂದಿರವು ದಂಡೆಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲಿತ್ತು. ದಿನ್ನೆಯನ್ನೇರುವ ಮೊದಲು ಅವರಿಬ್ಬರು ದಂಡೆಯಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತರು. ಸಾಗರವು ಅವರ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನ ಮಾಡಹತ್ತಿತು. ಉಕ್ಕಿಬರುವ ತೆರೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ಪಾಪ, ಇದಕ್ಕೆ ಎಂತಹ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು?” ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಏಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉದ್ಭವಿಸಿತು.

“ಈ ದೃಶ್ಯ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಿದೆ? ಸಮುದ್ರ ಅಮೃತ ಕೊಟ್ಟ ತೆಂಬುದು ಬರೇ ಪುರಾಣದ ಕತೆಯಲ್ಲ. ಇದರ ತೆರೆಗಳಲ್ಲಿ- ತುಷಾರಗಳಲ್ಲಿ- ಗರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿ- ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೃತ ತುಂಬಿದೆ. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ನನಗೆ ಧೈಯವಾದಿ ಮಹಾತ್ಮನ ನೆನಪು ಬರುತ್ತಿದೆ ತನ್ನ ಕ್ಷಾರಮಯ ಜೀವನವನ್ನು ಮಧುರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಂದೂ ಹಾರೈಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ನಿರ್ಜಲ ಮೋಡಗಳಿಗೆ ಮಧುರ ಜಲ ದೊರಕಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಅದರ ಅಂತಃಕರಣ ಹೆಗಲಿರುಳು ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.”

“ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ನನಗೆ ಬೇರೊಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ದೇವರಿಗೆ ಇನ್ನುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಹೊವನಲ್ಲಿರೋಣವೆಂದರೆ ಜನರು ಕೊಯ್ದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಗಿರಿಶಿಖರದ ಮೇಲಿದ್ದರೂ ಜನದ ಕಾಟ ತಪ್ಪುವಂತಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ದೊವರು ಬೇಸತ್ತು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರ ತಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನು.”

ಸುಧೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಹಾಸ್ಯಸ್ಪದವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ರಹಸ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಸುಧಾಕರನು “ಇಲ್ಲಿ ತುಸು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೋಣ” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಲು ಸುಧೆಯು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ತುಸುಹೊತ್ತು ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಗೀಚುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದರು. ಹೇಗೆ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೊಳೆಯಲೊಲ್ಲದು. ಕೊನೆಗೆ ಸುಧೆಯು ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ,

“ಕಲಿಯುವುದು ಒಳಿತೋ, ಹಾಳೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿನು ಕೆಡುಕಿದೆ? ಜೇನುತುಪ್ಪ ಕಹಿಯಾಗುವದೇ?” ಕೆಲಹೊತ್ತು ನೀರವತೆ. ಆಮೇಲೆ ಸುಧೆಯು ಒಪ್ಪಿಲೇ ಕೇಳಿದಳು.

“ಪಾಪವೆಂದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಅನ್ನುವರು?”

ಸುಧಾಕರನು ಚಕಿತನಾದನು ಸುಧೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಲೆಖ್ನು ಮಾಡಿ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಬೀಳುವಂತಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಹೃದಯಮೊಳಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಗಾಳ ಎದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿದನು. ಹೃದಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟದಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಮಲ ಬಾಲಿಕೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅವನಿಗಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಎಳೆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪಾಪವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜದ್ರೋಹ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಪ್ಪು ಮುಂದೆ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ಇಂದಿನ ಪಾಪವೂ ಮುಂದೆ ಕ್ರಾಂತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸುಧೆಯನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆ

ಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಮೌನದಿಂದ ಸುಧೆಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ಭಯಭೀತಳಾಗಿ ಕಾತರದಿಂದ “ನಾನು ವಾಪಸಾಗುತ್ತೀರಾ? ನಲ್ಲವೇ?”

“ಹಾಗೆ ಯಾರೆಂದರು?”

“ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು.”

“ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಿಸುವುದನ್ನು ವೈರಿಯಾ ಬಗೆಯುವದಿಲ್ಲ.”

ಸುಧೆಯು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಆದರೆ ಸವಿಯಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯ ಉರಿಯು ಆರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲೆಂಬುದು ಅವಳ ಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ತನ್ನ ಸೆರಗಿನಿಂದೊಂದು ಪತ್ರ ತೆಗೆದು,

“ನಾನು ಈ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ಜೀವಕೊಡುವ ವಿಚಾರ ಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಬದುಕಿರುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಎಳೆಪಟ್ಟಾ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭಾ... ರ.”

ಅವಳ ದನಿ ನಡುಗಿತು. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು.

“ನೀನು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಹೊವನಷ್ಟು ಹಗುರ. ಜಗತ್ತು ಬೇಕಾದರೆ ಕಾಲಿನ ಧೂಳಿಯಂತೆ ಜಾಡಿಸಿ ಬಿಡಲಿ. ಆದರೆ ಪಾರಿಜಾತಕ ಪುಷ್ಪದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಇಡಬೇಕೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ.”

ಸುಧೆಯು ಕೈ ಸುಧಾಕರನ ಪ್ರೇಮ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಕಂಪಿಸ ಹತ್ತಿತು. ಸುತ್ತಲಿನ ಪೃಥ್ವಿಯೆಲ್ಲ ಗರಗರನೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಅನಿಸಿತು. ಅವಳು ತಡವರಿಸುತ್ತ,

“ಎಥವೆಯು ಯಾರಿಗೋಸ್ಕರ ಬದುಕಬೇಕು?”

“ಅವಳನ್ನು ಅತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಸುವವನ ಸಲುವಾಗಿ. ಸುಧಾ, ನೀನು ಬದುಕುವೆಯಲ್ಲವೇ? ನಿಜ ಹೇಳು. ನನ್ನ ಕೊರಳಾಣೆ ಇದೆ ನಿನಗೆ.”

“ಕೊರಳಾಣೆ ಕೊಡುವವರು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು.”

• “ನಾನಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನಿದ್ದೇನೆ? ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷದ ಈ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನೇ? ಅಲ್ಲವೇ? ಸುಧಾ, ವಯಸ್ಸು ಎಷ್ಟೇ! ಅದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವ ಸುಖವಿರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಇನ್ನೂ ಅಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ತೊಲಗಿಲ್ಲ. ಅದರೇ ಒಬ್ಬನೇ ಅಡುವದೆಂದರೆ ಬೇಸರ. ಸುಧಾ, ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಅಡಲು ಬರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ನಡೆ; ನೀನೂ ನಾನೂ ಕೂಡಿ ಒಂದು ಉಸುಕಿನ ಮನೆ ಕಟ್ಟೋಣ.”

ಸುಧಾಕರನು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಂತೆ ಉಸುಕನ್ನೆಗೆದು ಅದರಿಂದ ಮನೆಕಟ್ಟಿಹತ್ತಿದನು. ಸುಧೆಯೂ ನೆರವಾದಳು. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

“ಸುಧಾ, ಈ ಮನೆ ಯಾರದು?”

ಸುಧೆಯು ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನ ಕಡೆ ಲಜ್ಜಾ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ನಕ್ಕಳು. ಮಾತ್ರ. ಅವಳಿಗೆ ಎದುರಿನ ಸಮುದ್ರಕ್ಕಿಂತ ತನ್ನ ಅಂತಃಕರಣ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಭಾಸವಾಯಿತು.

“ಸುಧಾ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀನು ದೇಹತ್ಯಾಗದ ವಿಷಯ ಎತ್ತಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ನೌಕಾವಹಾರದ ಸಂದರ್ಭ ದೊರೆಯಲಿ— ಇಲ್ಲವೆ ಒಡಕು ಹಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತೇಲಾಡುವ ವಾಳೆಯೇ ಬರಲಿ— ನೀನು ಜೊತೆಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಸಾಗುವದು.”

ಸುಧೆಗೆ ಸರ್ವವಿಶ್ವವು ಸುಧಾಕರಮಯವಾದಂತೆನಿಸಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನ ಸುಂದರ ಕೂದಲು, ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಣ್ಣೊಳಗಿನ ನೀರು, ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ದಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಶಕ್ತ ಕೈ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ನವಜೀವನವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಭಾತ ವಾಯು ವಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ದಯೆಗಳು ಹೃದಯ ಕಂಡಿತು. ತಾನು ವಿಧವೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬುದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳಲ್ಲಿಯೆ ಅತ್ಮತತ್ವವು ನಾಮರೂಪ

ನನ್ನ ತೃಪ್ತಿಸಿ ಸುಧಾಕರನ ಆತ್ಮದೊಡನೆ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಆಕೆ ಸುಧಾಕರನಿಂದ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿಡ್ಡರೂ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆಂದು ಅನಿಸಹತ್ತಿತು. ಅವಳ ಹೃದಯವು ತಾನು ಬದುಕುವದಿರಲಿ, ಸಾಯುವದಿರಲಿ, ಸುಧಾಕರನ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿತು. “ಅವನ ಉಗುರಿನ ಮೇಲಿಂದ ತಾನು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನಿವಾಳಿಸಿ ಒಗೆಯಬೇಕು; ಅವನ ಕಣ್ಣೊಳಗಿನ ಅಪ್ರಬಿಂದುವಿನ ಬೆಲೆ ತನ್ನ ರಕ್ತರೈಂತ ಅಧಿಕವೆಂದೆಣಿಸಬೇಕು, ಅವನ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮದ ಸಂತತ ಧಾರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ದೇವರ ಬಳಿ ಬೇಡಬೇಕು.” ಎಂಬ ವಿಚಾರದಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು.

“ಸುಧಾ, ನೀನು ನನ್ನವಳಾದರೆ ಅದು ಪಾಪವೆಂದು ನಿನಗೆ ಅನಿಸುವದೆ?”

“ಗಿಳಿಯೇನು, ಕಲಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಿಧವೆಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತು ಇಂದಿನ ತನಕ ಪಾಪವೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದೆ.”

“ಪ್ರೇಮವು ಎಂದಿಗೂ ಪಾಪವಾಗಲಾರದು. ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲ. ದ್ವೇಷದಂತಹ ಪಾಪ ಇನ್ನಾವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮ ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗವೇ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮದ ನೆಲಗಟ್ಟು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ದುಃಖದ ಅರಿವಾಗುವುದು ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ. ಪ್ರೇಮದ ಮೂಲಕವೇ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಕಷ್ಟವನ್ನು ದೂರಮಾಡಲು ಹೆಣಗುತ್ತೇವೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪಾಪವೆನ್ನುವದಾದರೆ ಅಮೃತಕ್ಕೆ ವಿಷವೆಂದಂತೆಯೇ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುವ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂದರೆ ಪ್ರೇಮವೇ.”

“ಈಗ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಜಗತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಅವು ತೋರಿಸಿದ್ದೇ ನನ್ನ ಮಾರ್ಗ.”

“ಅದರೆ ನನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೀನು ಹಿಡಿಯುವ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಜಗತ್ತು ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಹರಡಿಬಿಡಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ”

“ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಮೊಸಳೆಗಿಂತ ಮಾರ್ಗದ ಕಲ್ಲು ವಾಸಿ. ಇನ್ನೊಂದೂ ಇಂತಹ ವಿಚಾರ ತರಬೇಡಿ. ನನ್ನ ಕೊರಳಾಣೆ ಇದೆ.”

“ಕೊರಳಾಣೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕವಳಾದೆಯಾ?”

“ಉಸುಕಿನ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವವರು ಚಿಕ್ಕವರೇ ಸರಿ!”

ಉಲ್ಟಾಸಿತರಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ದಿನ್ನೆ ಎರತೊಡಗಿದರು. ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಧುಕರ ದಾದಾಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಗೆ ಸುಧೆಯು ಸುಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಧುಕರನು ತಿಳಿಸಿದನೆಂದೂ, ಎಂ ಎ. ಸಿಗದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ವೈರ ಕಟ್ಟುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ ನುಡಿದಳು. ಸುಧೆಯು ಸುಧಾಕರನ ಜೊತೆಗೆ ಯಮುವಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಷ್ಟು ಆತನಿಗೆ ಹೇಗೋ ತಿಳಿದಿತ್ತಂತೆ.

ಮಂದಿರದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಸುಧಾಕರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಚಕಿತರಾದರು. ಸುಧಾಕರನು ತಾಯಿಯ ಕಾಯಿಲೆಯ ವಿಷಯ ಹೇಳಲು ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂತಹದೋ ಗುಳಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಅದರೂ ಮನಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡದೆ ‘ಸಾಯಂಕಾಲ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಬಾ’ ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ತಾನು ಸ್ತ್ರೀವಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುದೇ ಇವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ಊಹಿಸಿದನು.

ದಿನ್ನೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸುಧೆಯು “ಜಾನಕಮ್ಮನವರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಸೇರಬಹುದೇ?” ಎಂದಳು.

“ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವರು.”

“ಸ್ವಾಮಿಯವರೇ?”

“ಅಹುದು; ಅವರು ಬರೇ ಕಾವಿಬಿಡ್ಡಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಯಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾತು ತುಂಬ ಉದಾರವಿದೆ.”

“ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತುತ್ತಾರೆ.”

“ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ?”

“ಅವರು ನನ್ನ ಮಾವನವರು.”

ಶಬ್ದ ಉಚ್ಚರಿಸಿದಂತೆಯೇ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಗವದು ಘೊಪ್ಪನೆ ಬಿಡ್ಡು ಬಿಟ್ಟಿತು.

× × × × ×

ಸುಧೆಯ ಕೊನೆಯ ಉದ್ಗಾರದಿಂದ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತಾದರೂ, ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಕಾಶ ಬಿದ್ದಿತು. ಹೆಸರು, ಊರು ಇವೆರಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಸಾವಂತವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೈದ್ಯನಾದ ಸದುಭಾವು ದೇಸಾಯಿ-ಹಾಗೂ ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತೂಗಿ ನೋಡಿದನು. ಸಾವಂತವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಧುಕರನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ತಿಳಿಯಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸನ್ಯಾಸನನ್ನೇಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಡಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. “ತನ್ನ ಲೋಭ ತನ್ನ ಘಾತಮಾಡಿತು.” ಎಂದ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೇನು? ಲೋಭವು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಂತೆ ಕುರುಡು. ಅಪ್ಪೇಅಲ್ಲ; ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ತನ್ನ ನೂರು ಮಕ್ಕಳ ಮರಣವಾರ್ತೆ ಕೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಂತೆ ಲೋಭಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಅಸೆಗಳು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಲೋಭಕ್ಕೆ ಬಲಿಬಿಡ್ಡು ಅದಾವ ವಾಸ ಮಾಡಿರಬಹುದು?

ವೈದ್ಯಕಿ ಹಾಗೂ ಮನೆಯ ಉತ್ಪನ್ನ, ಸುಂದರಾಬಾಯಿ ಯಂತಹ ಸುಂದರ ಹೆಂಡತಿ, ಮಧುಕರನಂತಹ ಅಲ್ಪವಯಸ್ಸಿನ ಹಸುಳೆ- ಇವರೇಲ್ಲರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಕಾಶಿಯ ದಾರಿಯನ್ನೇಕೆ ಹಿಡಿದರು? ಈ ಸಮಾಚಾರ ವನ್ನಾದರೂ ಮನೆಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೇ? ಸಂಸಾರದ ಸರ್ವಪಾಶ ಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲುವ ವೈರಾಗ್ಯ ಸದುಭಾವು ದೇಸಾಯರಿಗೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತು? ಅವರ ಉದ್ಗಾರಗಳಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಿ ಯಾದರೂ ಮನಶ್ಚಾಂತಿ ದೊರಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.

ಸುಧೆಯು ತನ್ನೊಡನೆ ಬರಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಳೆಂಬುದರ ಕಾರಣವೂ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಹೊಳೆದಂತಾಯಿತು.

“ಸುಧಾ, ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಂದ ಸಂದೇಹ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೇ?”

“ಅಹುದು. ನನ್ನ ಸಂಶಯ ನಿವೃತ್ತಿಯೇನೋ ಆಯಿತು. ಆಗಿನ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಕನಸೆ ಆಗುವದಿದ್ದರೆ ದೇವರು ಅಂತಹ ಕನಸನ್ನೇಕೆ ಬೀಳಗೊಟ್ಟನು?”

“ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಕನಸು ನಿಜವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುವರು.”

ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲಿನ ಚಿಂತೆಯ ಮೋಡ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಜನರ ಓಡಾಟ ಆರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಡುನಡುವೆ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಸುತ್ತ, ಅವನ ಕಡೆ ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಮಾಡಿ ನೋಡುತ್ತ, ನಗುತ್ತ ಉಪೇಶಾಲದ ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯ ತನ್ನ ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿದೆ ಯೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತುಚ್ಛವೆಂದೆಣಿಸಿ ಒಂದು ಭಿಕ್ಷುಕಿಯು ಮಾತ್ರ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಧೆಯು ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿರು ಬಿಟ್ಟಳು. ಅದು ಸುಧಾಕರನ ಬಿಟ್ಟು ಬಾರದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರವಿರಾಜನ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕೋಸ್ಕರ

ಆಕಾಶದದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸಲ್ಪಡುವ ತರತರದ ರತ್ನಗಂಬಳಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯನಾದಂತೆ ನಟಿಸಿದನು.

ಅದಿನ ಸುಧಾಕರನು ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಧುಕರನು ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಕಾಲುಕೆದರಿದನು. ಏಳನೇ ಇಯತ್ತಿಯ ಮರಾರಿ; ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಧಾಕರನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಕಡೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದಾದಾಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಅದ್ವಿತೀಯ ಜಾತುರ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸುಧಾಕರನ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

“ಮಧುಕರ ಮರಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಮಾಂಕಿತ ಕವಿ. ಅಂದಮೇಲೆ ಅವರ ಮರಾರಿ ಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ.”

“ಕವಿಯೇ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಕನೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆಯೇ?”

“ಕವಿಯು ಎತ್ತದ ಶಿಕ್ಷಕನಿದ್ದಾನೆ.” ಎಂದು ಮಧುಕರನು ಒಂದು ಸುಭಾಷಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

“ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವುದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಎಶ್ವಕೃಷ್ಣ.”

“ಎಷ್ಟೆವೂ ಇವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಾಳಜಿ? ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಕಡೆಗೆ!”

“ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ದ್ರಾಕ್ಷೆ ಹುಳಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವು ನರಿಯ ಪಾಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನೆಲದ ಸವತೆಕಾಯಿ ತಿಂದೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿದೆ ”

ಮಧುಕರನ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಮೂಲವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆನೂ ಕಠಿಣವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನೀರುಹಾಕಿದವಳೇ ಹೊ ಮುಡಿಯು ಎಂತೆ ಸುಧಾಕರನು ತನ್ನ ದಯಾಳುಸ್ವಭಾವದಿಂದ, ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ? ಮಧುಕರನು ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ, ಹಾಗೂ ಕವಿಯೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬೀಗಿದವ

ನಾದುದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ಮುಂದೆ ಆತನ ಆಟವೇನೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ವಾರುಣಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೈವವು ತನಗೇ ಜಯಮಾಲೆ ಹಾಕುವಳೆಂದು ಮಧುಕರನು ನಂಬಿದ್ದ. ಆದರೆ ಬಿ. ಎ. ಗಂತ ಎಂ ಎ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗಿಡ್ಡುಬಿಡ್ಡುಬಿಡ್ಡು- ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಹೆಣ್ಣುಕೊಡುವ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ, ರಾವಸಾಹೇಬರು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಈ ಕಲಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ವಾರುಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿ ಮಧುಕರನ ಅಡಂಬರ, ಜಲ್ಪನೆ, ಅಹಂಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾಗಹತ್ತಿತು. ಸುಧಾಕರನು ವಾರುಣಿಯ ಮುಂದೆ ಮಧುಕರನ ವಿರುದ್ಧ ಚಕಾರಶಬ್ದವನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಾರುಣಿಯ ಉದಾಸೀನ ವರ್ತನೆಯ ಮೂಲಕ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸುಧಾಕರನ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಮಧುಕರನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸುಧಾಕರನು ವಾರುಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುತ್ತಾನೆಂಬ ವಿಚಾರ ಬಂದುದರಿಂದ, ಮಧುಕರನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಕಿಡಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ಸುಧಾಕರ ಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವನು ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಒಡೆದುಕೊಂಡನು. ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯ 'ಟಾಯನ್ನು' ತರಿಸುವ ನೆಪ ಮಾಡಿ ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ಸುಧಾಕರ ಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಹತ್ತಿದನು. ಹೆಂಡಗುಡುಕ ಗಂಗಾಧರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನ ಬಗ್ಗೆ ವೈರಭಾವವಿಡ್ಡುಬಿಡ್ಡುಬಿಡ್ಡು ಮಧುಕರನ ಕೆಲಸ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿತು. ಏನಾದರೊಂದು ನೆವದಿಂದ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆ ಬಂದುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಒಂದು ಮುಳ್ಳು ತೆಗೆಯುವದಕ್ಕಾದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಳ್ಳು ಬೇಕೇಬೇಕು. ಅದುಸಿಗದೇ ಇಡ್ಡುಬಿಡ್ಡುಬಿಡ್ಡು ಏನಾದರೊಂದು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ವಾರುಣಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಏಳನೇಯತ್ತಿಯ ಮರಾಠಿವಿಷಯ ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದರ ಉದ್ದೇಶ ಇದೇ ಇತ್ತು. ಅಪ್ಪರೆಯೊಡನೆ ಮದುವೆ

ನೆಯಾಗಿ ಕುಬೇರನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಾರುಣಿಯೊಡನೆ ಲಗ್ನವಾದರೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಈ ಸಂಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಮಧುಕರನಿಗೆ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿತ್ತು.

ಮಧುಕರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ವಿಷದ ಸುಳಿವು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗೀಗ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಕಹಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸುಧೆಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುವದೇ ಕಾರಣವಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದ. ಮರಾಠಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ತಿಕ್ಕಾಟವಾದ ಮೇಲೂ ಸುಧಾಕರನು ಈ ವಿಷಯದಕಡೆ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೊಂದು ಕೆಲಸ ಕೊಡಿಸಿ ಯಮುಳ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ನೆರವಾಗುವ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಊರಲ್ಲಿಯ ವಾಚನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿತ ಮನುಷ್ಯನ ಆಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಡುವದರ ಜೊತೆಗೆ ವಾಚನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಸಲುಡುಗುವದು, ಮತ್ತು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ವರ್ಗಣೆ ಕೂಡಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾದುದರಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥನು ಆ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಇನ್ನೂ ಇಂತಹ ಒಂದೆರಡು ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಘನತೆಗೆ ಕುಂಘು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಖಾಲಿ ಇದ್ದನು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನಾನ್ನಗತಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಎಳನೇ ಇಯತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಪಾಸಾದ ಜಗನ್ನಾಥ ಇಂತಹ ನೌಕರಿ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವದೆಂದರೆ ಅನ್ನಭತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡ್ಡವಾಸನೆಯಿದ್ದ ತುಪ್ಪದ ನೆಸ ಮಾಡಿ ಎಲೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಎಡ್ಡುಹೋದಂತೆಯೇ ಸಂಯೆಂದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ವರ್ಗದವರಿಗೆ 'ನೀವು ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವವರು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಅನೇಕ ಹುಡುಗರು ನೌಕರಿ ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತರು. ಉಳಿದವರು ವಕೀಲ, ಡಾಕ್ಟರ ಮತ್ತು ಇಂಜಿನಿಯರರಾಗುವವರಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯೆ,

ಆರನೇ ಇಯತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆಯುವ ಹುಡುಗರ ಇಂತಹ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಹೇಳವನು ಧವಲಗಿರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಬಯಕೆಯಂತೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೆಂದು ಅನಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಮನೋರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಬಾರದೆಂದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕರ್ತೃತ್ವದ ಪೊರತು ಆ ಮನೋರಾಜ್ಯಗಳು 'ಸತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲೆಂಬುವನ್ನು ಯಾರೂ ಮರೆಯಕೂಡದು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹುಡುಗಿಯು ರಾಣಿಯಾಗುವೆನೆಂದು ಆಸೆ ಪಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಮನೆಯ ಒಲೆಯು ನಿರಾಶೆಯ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದಲೆ ಸರದಿ ಹೋಗಬಹುದು. ಆಸೆಗಿಂತ ಹುಚ್ಚುಧೈಯವು ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಶೆಯು ಕೈಮೇಲಿನ ರೇಷೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಧೈಯವು ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಕಲಿತು ಕುರಾರಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ರಾಶಿ ಹಾಕುವೆನೆಂಬ ಮನೋವೃತ್ತಿಯೇ ಕಂಡುಬಂದುದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕೆಳಗಿನ ತರಗತಿಯ ಪರಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನ ಧೈಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಲಿತವರೆಲ್ಲರೂ ಡಾಕ್ಟರ, ವಕೀಲ ಮತ್ತು ಮಾಸ್ತರರಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ರೋಗಿ, ಪಕ್ಷಗಾರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಸಿಗಬೇಕು? ಒಂದುವೇಳೆ ಅವರು ಸಿಗಲಿ, ಸಿಗದೆ ಇರಲಿ, ಆದರೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹುಟ್ಟಿಸುವರು? ಶಿಕ್ಷಣಪಡೆಯುವುದು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಕಾಯಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಹತ್ತಿದರೆ ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಭಾರಭೂತನಾದ ಜಗನ್ನಾಥನಲ್ಲಿ ಹಣಸಂಪಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಕಲಿಯದಿದ್ದರೆ ಆತ ಇವೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮೈಮರಿದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕೆಲಸದ ಮೇಲ್ಮೈ ಕೀಳ್ಮೆಗಳು ಆ ಕೆಲಸದಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕಾಗುವ ಹಿತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಸದ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಅಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ

ತುಲನೆಮಾಡಿ ನೋಡಿದನು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಾಡ್ವಾಳವನ್ನು ಕಂಡು ಅರ್ಜುನನು ಭಯ ವಟ್ಟರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ತುಲನೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬೀಳುವ ದುಃಖದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸುಧಾಕರನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಯವಟ್ಟನು. ಜಯಗಂಧದ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು-ಐದು ಇಯತ್ತಿ ವಾಸಾಗಿ ಕಣ ಅಥವಾ ಒದ್ದೆಯ ಅಭಾವದ ಮೂಲಕ ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಂದೆಯ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಲಂಗೋಟ ಹಾಕಿ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಳುಗಂಟೆಗೆಂದು ಚಹಾಕುಡಿದು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವುದು-ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನು ಹೂಟ್ಟಿಗೋಸ್ಕರ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರುವ ಹೋರೆ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಕೋಟಿನ ಇತ್ತೀ ಕೆತ್ತಿತೆಂದು ಚಿಕ್ಕ ಗಂಟನ್ನು ಎತ್ತದಿರುವುದು—ಎನರ ದಿನಚರ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೀಷು ಸಾಲೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ನೇಗಿಲು ಹಿಡಿಯುವದೆಂದರೆ ಜೀವದ ಸುತ್ತು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತೆಂಗಿನ ಮರ ಹತ್ತುವ ಅಭ್ಯಾಸವಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಳೆಬಿಸಿಲಿಗೂ ಬಸಿಲು ಕೂಡೆ ಹಿಡಿಯುವ ಈ ತರುಣರು ಉಪ್ಪಿನ ಆಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಸಬರಿಗೆ, ಕತ್ತ, ಹಗ್ಗ ತಯಾರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಕೀಳು ಕೆಲಸ. ಊರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವಂಛೆಗಳಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಯೊರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಖಾಸಗಿ ನೌಕರಿಯಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಎಣಿಸುವಷ್ಟು.

ಇಂತಹ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ನಪಾಸಾಗುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹವರು ಕೂಲಿ-ಕುಂಬಳಿ, ಗಡ್ಡೆ-ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಲಾರರು. ಶಹರಿನಲ್ಲಿ ಇವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಲಿತವರೂವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೇಳೆ ಬೇಯುವದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಅರ್ಥವಿಷ್ಟೇ “ರೀವಿ ನೋಡಿದರೆ ಅರಸನದು. ಗಳಿಕೆಯಿಲ್ಲಾ ಕಾಸಿನದು.” ಎಂಬಂತೆ ಇವರ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಮದುವೆಯಾಗುವವರೇ ನೂತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಹಿರಿಯರ ಮೇಲಿನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ

ಕಡಮೆ ಮಾಡುವುದರ ಬದಲು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಭಾರವನ್ನೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಆ ಜನ್ಮ ದೋರೆಯಲಾರರು. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಷ್ಟು ಶರೀರ ಶ್ರಮಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಸಾದಾ ಉದ್ಯೋಗ ದಂಧೆಗೆ ಕೈ ಹಚ್ಚುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಇಂತಹ ಜಂಬದ ಜನರಿಗೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗ ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜುಗಾರ ಮತ್ತು ಸುಳ್ಳು ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಹಳ್ಳಿ ಪಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬತೊಡಗಿದೆ. ಪರಂಪರಾಗತ ಜಮೀನನ್ನು ಸಾವು ಕಾರರು ನುಣಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಡವರಿಗೆ ರೊಟ್ಟಿ ಚಟ್ಟಿ ಗೂ ದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಆಸಂತೋಷ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿದೆ. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವೇಕೆ ಸಂಭವಿಸಬೇಕು? ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಲಿಂಬೆ ಕಾಯಿಯೆಂದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಮಾವಿನ ಮರವೆಂದು ಆನಂದ ದಿಂದ ಹತ್ತಿದ ಮರವು ಕಹಿಬೇವಿನದಿತ್ತೆಂದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಮನ ಗಾಣಹತ್ತಿತು.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಯ್‌ಸ್ಕೂಲ, ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಮಿ ತ್ರರ ರೀತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಹತ್ತಿದನು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಅರ್ಥ ಸಾದಾತನದ ಪುರಸ್ಕಾರವಿರದೆ ಎಲಾಸವನ್ನನುಭವಿಸುವದೇ ಆಗಿದೆ. ಮಗನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಗೋಷ್ಠರ ತೆಗೆದ ಸಾಲ ತಂದೆಯನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಾಲೇಜ ನಲ್ಲಿ ಮಗನು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಹೊಸದ್ರೆಸ್ಸು ಹೊಲಿಸುವದನ್ನು ಬಿಡುವ ದಿಲ್ಲ. ಟೆನ್ನಿಸ್, ಹೊಕಿ, ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಮೊದಲಾದ ಆಟ, ನಾಟಕ ಸಿನೆಮಾ ಮೊದಲಾದ ಮನರಂಜನೆಯ ಸಾಧನ, ಸೋಮವಾರ ಮಂಗಳವಾರ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೊಗ್ರಾಮು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮನೆ ಮಂದಿಗೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಉಟಿಸಿಗುವುದು ದುಸ್ತರವಾದರೂ, ಕಾಲೇ ಜಿನಲ್ಲಿ ದೇಶೀ ಸಾಹೇಬರಾದ ಇವರ ಚರಂಜೀವರಿಗೆ ಎಳೆಂಟು ಸಲ ವಾದರೂ ಚಹಾತೀರ್ಥ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲೇ ಬೇಕು. “ನಾಳೆ ಮಗನಿಗೆ ಹಣವೆಲ್ಲಿಂದ ಕಳಿಸಬೇಕೆ” ಎಂದು ತಂದೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ನಿಡ್ಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಸಿ ಗಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಗನು ಸಿನೆಮಾದಲ್ಲಿಯೂ ಚುಂ

ಬಸವನ್ನು ಕಂಡು ನಲಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೈವೀ ದುರ್ವಿಲಾಸವಿನ್ನಾವದು? ಸಾದಾತನ, ಶರೀರಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವವರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ತುತ್ತಿಗೆ ಕುತ್ತಾಗಿಯೇ ಬಾಳಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಸ್ವಾರ್ಥದ ವಿಷವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಿನ್ನಿಂದಲೂ ಬೆರೆತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹುಟ್ಟಿಡಗಿಸುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಿಷವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಬ್ಬು ಔಷಧ ವಿಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಘಾತುಕವಾಗುತ್ತದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ದೂರದಿಂದಲೇ ಶರಣು ಹೊಡೆಯುವದು ಒಳಿತು.

ಚನ್ನಾಗಿ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟ ಗಡಗಳು ಸಹ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಗೂಡ ಕಿತ್ತು ಬೀಳುವಂತೆ ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಈ ಹೊಸ ಹೊಡೆತ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಸಮೂಲ ಕುಸಿದು ಬಿತ್ತು. ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಉಗಮದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಲಸಾಗ ಗೊಡಬಾರದು; ಆದರಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ದೋಷಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮನಗಂಡ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳು ಸೂಚಿಸಿದವು. ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೆಟ್ರಿಕ್ ನ ಪಾಸಾಗುತ್ತಾರೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ನಿರುಪಯೋಗಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಬಹುದು ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ಪಾಲಕರ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಾವತಃ ಈ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಒಂದೇ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಹೊರ ಬೀಳುವ ಪಡಿಯಚ್ಚುಗಳು. ಭಾವೀ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಕವಿ, ಚಿತ್ರಕಾರ, ಗಾಯಕ, ಶಿಲ್ಪಿ, ವೈದ್ಯ, ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ, ಸಂಶೋಧಕ, ಕಾರಖಾನೆದಾರ ಒಕ್ಕಲಿಗ-ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಗಳಿಪಾತದ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಖಾನಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣುವವನ ರುಚಿಯು ಕ್ರಮೇಣ ಕುಗ್ಗುವಂತೆ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ ಒಲವು ಸಹ ಉತ್ತೇಜನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಲೋಪವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗಾದರೂ ಯಾವ

ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಏನು ಬಿತ್ತಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಸರ್ವ ವಿದ್ಯಾ ನರ ಅಗರವಾಗಿರುವ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವು ಮಾತ್ರ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವು-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶ ದಷ್ಟು ಅಂತರವಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ಶ್ರಮ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ನಿರರ್ಧಕ ಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಈ ಬಗೆಯ ರಾಜ-ಬಾಣ ಉಪಾಯ ಇನ್ನಾವುದೂ ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪಾಲಕರಂತೂ ಈ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ ಯಾಕಂದರೆ ಪ್ರಚಲಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕುಂಚಸಮೃಗಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಟಿಳಕ ಅಗರಕರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರು ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಲಿತವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೌಕರ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಬಿ. ಎ. ದ ಬೆಲೆ ಇಳಿದು ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯದ ಮಾಲು ವೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಾಲಕರಿಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಹೊಸಹುದಿಯನ್ನು ತಳಿಯಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಪಾಸ! ಅವರಾದರೂ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಶಿಕ್ಷಣವೇ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸುಧಾರಣೆಮು ಅಡಿಗಲ್ಲಿಂದು ಗರ್ಜಿಸುವ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಸಹ ಈಗಿನ ರೀತಿಯನ್ನೇ? ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸದ್ಯ ಪಾಲಕರಿಗೆ ಫೀ ತರುವುದು, ಪ್ರಗತಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಹಿಮಾಡುವುದು. ಇವೆಷ್ಟರ ಹೊರತು ಇನ್ನಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಚಿಠಿ ಹತ್ತಿರುವ ಪಾಲಕರಿಗೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಷ್ಟು ವೇಳೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ಈಸುವ ಧೈರ್ಯ ಕೇಗೆ ಬರಬೇಕು?

ಮುಂಬಯಿ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ ಆರಂಭವಾದ ನಂತರ ನಡೆದ ಪ್ರಗತಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ನಿರಾಶೆಯೇ. ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತರು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವಾಡ್ಕಯ, ಸಂಶೋಧನ, ಅರ್ಧಕ-ಪ್ರಗತಿ ಗಾಗಿ ಹೆಣಗಿದ್ದು ವಿರಳ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಸಂಬಳದ

ಹುಡ್ಡೆ ಪಡೆದಿರಬಹುದು, ವಕೀಲಿಯಿಂದ ಅನೇಕರು ಲಕ್ಷಾಧಿಕಾರಾಗಿರಬಹುದು; ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕರು ಹರಟೆ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾರ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಲ್ಪ. ಪ್ರತಿಪದೆಯ ಚಂದ್ರಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಆಕಾಶವು ಬೆಳಗಬಲ್ಲದೆ?

ಮನುಷ್ಯನು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಕೆಟ್ಟದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲು ಬಾರದು. ಇಂದಿನ ರೀತಿಯಿಂದ ದೇವನಾಗಬೇಕಿಷ್ಟೆ ಮಾನವ ದಾನವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಇದನ್ನು ತಿಡ್ಡುವುದು ಅಸಂಭವವಲ್ಲ.

ಪ್ರಚಲಿತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತಾನು ಮೋಸ ಹೋದೆನೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಕಾಳಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಂಚನಮ್ಮಗಚಿತ್ರದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಯಾವುದೇ ಕಾಂಚನಮ್ಮಗಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಾನು ಮೋಸ ಹೊಂದಬಾರದೆಂದು ದೇವರು ಆತನಿಗೆ ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನೇ ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿರಬಹುದು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಚಿತ್ರ ಯಾವಾಗಲೂ ಎದುರಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಿ ಸುಧಾಕರನು ಅದನ್ನು ಟ್ರಂಕಿನಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದು ಮೇಜಿನ ಮೇಲ್ಗಡೆಯ ಗೋಡೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದನು. ದೂರದಿಂದ ಅದು ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಚಿತ್ರದ ಕಡೆ ನೋಡಿದಾಗ "ಈ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಣು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಾರುಣಿಯ ಕಣ್ಣಿನಂತಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ನನಗೆ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯೋ?" ಎಂದು ತನ್ನ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಂದುಕೊಂಡನು.

ಪ್ರಕರಣ ೨೬.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಸುಧಾಕರನ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ ಬಂತು. ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಇಂದು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟು ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸು. ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವರು ಒಲ್ಲೆಂದರು. ರಾವಸಾಹೇಬ, ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸುಧೆ, ವಾರುಣೆಯರ ಹೊರತು ಇನ್ನಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದು ನೆವಹೇಳಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುಧಾಕರನು ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಹತ್ತು ಘಂಟೆಯೊಳಗೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದರು.

“ಅಮ್ಮಾ, ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟು ಹಬ್ಬ ಮಾಡುವವಳು ನೀನು? ನನ್ನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಗ್ಗೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲವೇ?”

“ನಿನ್ನ ಕೈಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಗ್ಗೂ ಅಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ!”

“ಮಗನೇ ಎರಡು ಕೈ ನಾಲ್ಕು ಕೈ ಆಯಿತೆಂದರೆ ತಾಯಿಯ ಕೈ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ”

“ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೈ ಮುಟ್ಟಿದ ಹೊರತು ದೇವರು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂತರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿರುವರು ಒಂದೇ ಸವನೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಸಾಕಿತ್ತು.”

“ಇಂದು ಆ ದೇವರನ್ನು ಜೇಪೈ ಮಾಡಿದರೂ ನಾಳೆ ನಿನ್ನ ದೇವನ ಸೆಲುವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವೆ. ನಿನ್ನ ದೇವನು ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದರೆ ನೀನು ಡಾಕ್ಟರರ ಕಡೆ ಓಡುವೆ.”

“ದೇವನೂ ಕಾಯಿಲೆ ಬೀಳುವನೇ?”

“ದೇವನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗುತ್ತಿದೆ.”

ಜಾನಕಮ್ಮ ಬಡಿಸುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಲೆಯ ಕಡೆ ಹೋದಳು. ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೇಮ ಪೂರಿತ ಉತ್ತರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಸುಧೆ, ವಾರುಣಿಯರ ಕೈತುತ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದವು.

ಸುಧಾಕರನು ಊಟವಾದೊಡನೆಯೇ ಗಡಿಬಡಿಯಿಂದ ಸಾಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ದಿನ ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಾಣಂತಿತನಕ್ಕೆ ಸುಧೆಯು ಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂದು ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧೆಗೆ ಯಾವ ಗಡಿಬಡಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಾರುಣಿಯ ಸಾಲೆ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನ ಊಟ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಸುಧೆ, ವಾರುಣಿಯರು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು ಊಟ ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ಸುಧೆಯು ಎಂಜಲು ತಿಗೆಯ ಹತ್ತಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ತಾನು ಸುಮ್ಮನೇ ಕೂಡುವದು ವಾರುಣಿಗೆ ಜೀವದ ಸುತ್ತು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹೊರಗಿಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು.

“ವಾರು, ಅತಿಥಿಗಳೆಂದೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಾರದು ”

“ಅತಿಥಿಗೆ ಬಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು, ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಕೈಕಾಲು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವಿರಾ?”

“ಹಾಗಲ್ಲ, ಅತಿಥಿಯೆಂದರೆ ದೇವರು. ದೇವರು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅತಿಥಿಗಳೂ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀವೂ ನನ್ನಂತೆ ಅತಿಥಿಗಳಲ್ಲವೇ?”

“ಸುಧೆಯು ಈಗಿರಡು ತಿಂಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ನಡಿಸುತ್ತಿವಾಳೆ. ಅವಳು ನನ್ನ ಸಾಲಿಗೆ ಅತಿಥಿಯಲ್ಲ.” ಎಂದು ಜಾನಕಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

ಮನೆಗೆಲಸ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ವಾರುಣಿಯು ಸುಧೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಇಡೀ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದಳು. ಸುಧಾಕರನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಯ ಫೋಟೋ ಇತ್ತು.

“ಇವರು ಯಾರು?”

“ಕಾಳಿ.”

ಇವರು ಸುಧಾಕರನ ಗೆಳೆಯರಬೇಕು ”

“ಅಹುದು. ಜೀವದ ಗೆಳೆಯರು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಉದ್ಭವ ಪತ್ರ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ.”

“ಇವರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದ ಹಾಗಿದೆ.” ಎಂದು ವಾರುಣಿಯು ಚಿತ್ರವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಹತ್ತಿದಳು. ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಕಾಶದ ಸುಂದರ ನೀರಿನೆಯು ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ ಆ ಸಣ್ಣ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಳಿಯ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ, ಸೌಂದರ್ಯ ಶಾಲನೆ ಒಡಮೂಡಿದ್ದವು.

“ವಾರು, ಈ ಪರಿಚಯ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ್ದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?”

“ಛೇ! ಇದೇ ಜನ್ಮದ್ದು.”

“ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆಗುವದಿದೆಯೋ ಎನೋ! ಒಬ್ಬರಂತೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿರುವದೇನೂ ಅಸಂಭವವಲ್ಲ.”

“ನೆನಪಾಯಿತು ನೋಡಿ; ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಮುಂಬಯಿಯ ಸರದಾರ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದೆ.”

“ಅವರೇನು ಸರದಾರರಲ್ಲ; ವರ್ಷದಲ್ಲೊಂದು ಮಾಲಕಿಯ ಗಿರಣಿಯಿರುವಂತೆ.”

“ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುವಾದರೊಂದು ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದಿರಬಹುದು.”

ಸಿವಾಂಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರಂತೆ. ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಚಿತ್ರಕಾರರು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ತೆಗೆದ ಕಾಂಚನವ್ಯಗ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ನೋಡಿ, ಇದರಲ್ಲಿಯ ಸೀತೆ ಯಾರ ಕಣ್ಣು ಕದ್ದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳ ಬಲ್ಲರಾ?"

“ಉಹಂ”

“ನಿಮ್ಮದೇ.”

“ನನ್ನದು?” ವಾರುಣಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಣು ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಹೋಲುವದೆಂತು ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಳು.

“ವಾರು, ಚಿತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೇ?”

“ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಇದು ಸುಧಾಕರರಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.”

“ಆ ಚಿತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ಸಾಕೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ನನಗವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.”

“ಅವರಿಂದರೆ ಯಾರು?”

“ಸುಧಾಕರರು. ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸುಧೆಯ ತುಪಿಯಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೊರಬಿತ್ತು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇಡುವಂತಹ ಶಬ್ದ ಗಡಬಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳ ಗಲ್ಲವು ತುಪಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಿತು.

“ಅದರ ಅರ್ಥವೇನು ಹೇಳಿದರು? ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಕಲಿಸಹತ್ತಿದರೆ ನೇಳೆ

ಯಾದದ್ದೇ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾತು ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದರೆ ಎಳೆ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಆ ಹೊವಿನಿಂದ-ಈ ಹೊವಿಗೆ ಹಾರುವ ಪಾತರಗಿತ್ತಿಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಹಾರಾಡಹತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವ ಹುಡುಗಿಯ ಭಾಗ್ಯ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೊಡ್ಡದು.....”

ವಾರುಣಿಯು ಮಾಡಿದ ಸುಧಾಕರನ ಸ್ತುತಿ ಸುಧೆಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ ವೆಂತಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳ ಕೊನೆಯ ವಾಕ್ಯ ಸುಧೆಗೆ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನಂಟು ಮಾಡಿತು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ಆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಯವರ ನೆನಪಾದುದರಿಂದ ಆ ಶಂಕೆ ದುರ್ದೈವದ ರೂಪತಾಳಿತು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು.

“ಸುಧಾ, ನಿಮಗೇನಾಯಿತು? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತುವಂತಹ ಮಾತು ಆಡಿದೆಯೇ?”

“ಇಲ್ಲ, ಈ ಚಿತ್ರ ನೋಡಿದಾಗ ನನಗೆ ಹೀಗೇ ಕೆಡಕಿನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಕಾಂಚನಮೃಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತಾ ಮಾತೆಗೆ ಯಾವ ಮಂಕುಬಡಿಯಿತೋ! ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ತಾವಾಗಿಯೇ ದುಃಖವನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ರಾವಣನ ಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು. ಆದರಂತೆಯೇ ಸಾವು ಹೊರಗಿನ ಬೆಡಗಿಗೆ ಬರಿಬಿಡ್ಡು ಹುಸಿಸುಖದ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ನಿಜವಾದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಎರವಾಗುತ್ತೇನೆ.”

“ಸುಧಾಕರರ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡಿದಿರಿ. ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ!”

“ಹೋಗಿ ಅಂದರೆ

“ಸುಧೆಯಕ್ಕಾ, ನನ್ನ ಮೊಂದು ಕೆಲಸ ಹೇಳಲೇ?”

“ಹೂಂ, ಸಂಕೋಚವೇಕೆ? ಹೇಳಿ.”

“ನಾವೀಗ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ ”

“ಈಗ, ಈ ಮಟ ಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ?”

“ಅಹುದು. ಇತರ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಾಲೆ, ಸಾಲೆಬಿಟ್ಟು ನಂತರ ತಂದೆಯವರ ಸಂಗಡ ತಿರುಗಾಟ. ಹೀಗಾಗಿ ಒಂದು ದಿನವೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ.”

ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಜಾನಕಿಯಮ್ಮನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿ ಯಾಯಿತು. ರಸ್ತೆ ಹಾಕಿ ಮಳಲಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

“ಸುಧೆಯಕ್ಕ, ನಾವೀಗ ಸಮುದ್ರ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆಯಾ?”

“ಅಹುದು, ಸಮುದ್ರ ನೋಡುವದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾವ ಕೆಲಸವಿದೆ?”

“ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನ.”

ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಸುಧೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಹೋಗಬಾರದೋ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಬಿಟ್ಟಳು. “ನೊನ್ನೆ ಸುಧಾಕರನ ಜ್ಞಾತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಗಂಡದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಯಾವ ವಿಪರೀತ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ಎನ್ನೋ? ಮನೆಗೆ ಮರಳೋಣವೆಂದರೂ ವಾರುಣಿಗೆ ಬೇಸರವಾದೀತು ” ಅಲ್ಲದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ.

ಹೇಗೂ ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಹತ್ತಿದಳು. ಉಸುಕಿನ್ನ ದಿನ್ನೆಯೊಂದನ್ನು ಎರಡಾಗ ಎರಡು ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಗರದ ಗಡಿಯಮೇಲೆ ನಿಂತಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಬಲಬದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಹಸುನ ಭತ್ತದ ಗಡ್ಡೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ಉದ್ಯಾನವು ತೂಗಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಎಡಗಡೆಗೆ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ವೀ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದ್ರವು

ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ಗಾಳಿಯ ಅಲೆದಾಟಕ್ಕೆ ಭತ್ತದ ಸಸಿಗಳು ತಲೆದೂಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನೀರಹರಿವೆಗಳು ಮಂಜುಲ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಹತ್ತಿದಂತೆ ಸಮುದ್ರದ ಸಹ ವಾಸದಿಂದ ಉಸುಕಿನ ದಂಡೆಯ ನರ್ತಿಸಲು ಕಲಿತಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಎನೋ, ಉಸುಕಿನ ಚಿಕ್ಕ ಕಣಗಳು ಒಂದಿನ್ನೊಂದರ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಖಡ್ಗದ ಧಾರೆಯಂತೆ ಚಕಚಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತೆರೆಗಳ ಕ್ರೇಡೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಮೋಹ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಶಿವಮಂದಿರದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತರು. ಕಾಲಬುಡದಿಂದ ಸರ್ರನೆ ಜಾಂಹೋಗುವ ಉಸುಕು-ಮೇಲಿಂದ ಕೆಡೆದು ಬೀಳುವ ಚಿಕ್ಕ ತಡಸಲಿನಂತೆ ತೋರುವ ತೆರೆಗಳ ಸಾಲು, ಕಿನಾರೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ತೆರೆಗಳು ವರ್ತುಲಾಕಾರವಾಗಿ ಆಡುವ ಅಟ, ಕುಪ್ಪಸದಂಚಿನ ರೂಲರಿಯಂತೆ ತೋರುವ ಆ ತೆರೆಗಳ ಮೇಲಿನ ನೊರೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ಸಾಕೆನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

“ಸುಧೆಯಕ್ಕಾ, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಿಮಗೆ ಏತರ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದೆ?”

“ನೈಜಪ್ರೇಮದ ನೆನಪು.”

“ಅದೇಕೆ?”

“ಇವೆರಡರ ಅಂತವಾರವನ್ನು ಯಾರೂ ಅರಿಯಲಾರರೆಂದು.”

“ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ನೀರು ಒಯ್ದರೂ ಕೊರತೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಮಂತ ಮನುಷ್ಯನ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಈಗ ಅವನೊಬ್ಬ ಕಲಾವಂತನೆಂದು ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ಸಂಜೆ ಮುಂಜಾವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ-ಹಗಲಿರುಳು ಹಾಡುತ್ತ-ಜಲತುಷಾರಗಳಿಂದ ಅನವರತವೂ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ತರತರದ ಹೊಬಳೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಲಾವಂತರ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೇ?”

“ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಲಿತಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ.”

ಸುಮಾರು ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅಡಿ ಶಿವಮಂದಿರದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ದಿನ್ನೆಯನ್ನು ಹತ್ತುವಾಗ ವಾರುಣಿಯು ಸುಧೆಯ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಳು. ಸುಧಾಕರನ ನಡತೆ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂಕಾಮ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ತನ್ನಿಂದ ಸತ್ಪರ್ಯವೇನಾದರೂ ಘಟಿಸದೇಕೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವರ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ತಂದೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಗೆ ಬೇಸರ ಬಂದಿತ್ತು, ಮೈಮೇಲೆ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತುಲಂಕಾರವಿದ್ದರೂ ದೂವುದೋ ಕೊರತೆಯೊಂದು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಅನಿಸಹತ್ತಿದಂ ದಿನಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಮನಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಸುಧಾಕರನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆದರವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಆದರವು ಉತ್ಕಟ ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೆ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರವು ಘೋರಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನೌಕೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ನೌಕೆಯು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಹಾಕಿದರೂ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನ ಸ್ಥಾನವು ಈ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದು ಪೃಥ್ವವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ವಾರುಣಿಗೆ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲುಂಟಾದ ಆಕರ್ಷಣವು ಕೊನೆಗೆ ಆದರದ ರೂಪತಾಳಿತು.

ಇಬ್ಬರೂ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ದಿನ್ನೆಯನ್ನೇರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. “ಸುಧಾ, ಮಧುಕರರಿಗಿಂತ ಸುಧಾಕರರು ಎಷ್ಟೋ ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಭಾವದವರಲ್ಲವೇ? ಸುಧಾಕರರು ನನಗೆ ಕಲಿಸಲು ಬಂದಾಗ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಮಧುಕರರ ಟೀಕೆ ಮಾಡಿದುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಧುಕರರು ಮಾತ್ರ ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕಾಗ ರೈಲ್ವೆ ಸುಧಾಕರರ ಟೀಕೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಎಂಟು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಧುಕರರು ನನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ನನ್ನ ದೊಂದು ಘೋಷಿಲೆ. ತಮ್ಮ ಕವಿತೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತೇವೆಂತ ಒಯ್ದಿರುವರಂತೆ. ತಂದೆಯವರೂ ಅಷ್ಟರವರೆ! ಘೋಷಿಲೆ ಭಾಸಿಸಿ

ಬಂತೆಂದರೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಆಯ್ ಸಿ.ಎಸ್.ಗಂಡ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿ ಬರುವರೆಂದು ಆಸೆ. ಈ ಫೋಟೋ ಕಂಡರೆ ಸುಧಾಕರರಿಗೆ ತಾನು ಕಲಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ನೀರಲ್ಲಿ ಹೋಮವಾಯಿತೆಂದು ಅನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ?”

ವಾರುಣಿಯು ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಸುಧೆಯ ಹೃದಯ ಕರಗಿಬಿಟ್ಟಿತು.

“ವಾರುಣ, ಚಿಂತೆಮಾಡಬೇಡ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಧಾಕರರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

“ಹೇಳುವರಲ್ಲವೇ?”

“ಹೂಂ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವೆ”

“ನನ್ನ ಕೊರಳಾಣೆಯಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವರಲ್ಲವೇ?”

ವಾರುಣಿಯು ಸುಧೆಯ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಹತ್ತರ ಒಯ್ದಳು. ತಾನು ವಾರುಣಿಯ ಕೊರಳಾಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೇ ಒಳಿ ತಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಸುಧೆಗೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತು. ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸುಧಾಕರರ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಸಾವಿರಾರು ಸರ್ವತಪ್ರಾಯ ವಿಘ್ನಗಳು ನಿಂತಿ ರುವಾಗ ರೂಪಸಿಯಾದ ವಾರುಣಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವಳೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಹಿಮಾಲಯದಂತಹ ವಿಘ್ನವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ನಾನು ತಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ?..... ಮೊದಲೇ ನನ್ನ ಅಶಾ ಮಂದಿರವು ಉಸುಕಿನ ನೆಲಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಲು ಬೀಳದೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ವಾರುಣಿಯಲ್ಲಿ ಲಾವಣ್ಯವಿದೆ. ಅವಳನ್ನನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂತಹದೇನಿದೆ? ಇದ್ದುದೊಂ ದು ಒಡಕು ಹಣೆ; ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರೀತಿಗೋಷ್ಠರ ನೀರಡಿಸಿದ ಹೃದಯ; ಅದರೇ ಒಮ್ಮೆ ವಚನಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಯೋಚಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?... ಅದದ್ದಾಗಲಿಯೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ಸಮುದ್ರ ದ ಸುಂದರ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದಳು. ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ

ಪರ್ವತದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣುವ ತಿರಿಗಳು ಈಗ ತರಂಗಗಳಂತೆ ಭಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ವಪ್ನಹಾರದೊಳಗಿನ ಸಂಕಟಗಳೂ ಪ್ರೇಮದ ಉಚ್ಚ ಭೂಮಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಂತುಗ ಕ್ಷುದ್ರವೆನಿಸುತ್ತವೆಂಬುದರ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಅವಳಿಗೆ ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಶಿವಮಂದಿರದ ಮಂಟಪದೊಳಗೆ ಕಾಲಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ “ಪ್ರಭೋ, ಪ್ರೇಮಿಸು. ನನಗೆ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಗೈರ್ಮ ನೀಡು.” ಎಂದು ಗದ್ದದಿತರಾಗಿ ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ದೇವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಪಾಳೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಲಸಪ್ತಕ ಕೇಳಿ ಬಂದುದರಿಂದ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು.

“ಬನ್ನಿ, ಹುಡುಗಿಯರೆ ಈ ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯಾಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಬಂದಿರಾ?”

“ಮಹಾರಾಜರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದೆವು ” ಎಂದು ವಾರುಣಿಯು ನುಡಿದಳು.

“ನನ್ನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರಾ” ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುವಂತಹದೇನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬನ್ನಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ. ಸುಧಾಕರನನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿರುವೆಯಾ?”

“ಅವರು ನನಗೆ ದಿನಾಲು ಕಲಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.”

“ಅಂತಹ ಗುರು ಸಿಕ್ಕ ಮೇಲೆ ನನ್ನಂತಹ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದೇನು ಲಾಭ? ಅಮೃತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ಯಾರೂ ಕುಡಿಯಲು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ.”

ವಾರುಣಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಕಾಲೈರಳಿನಿಂದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಗಿರುತ್ತಾ “ಒಳತಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?”

“ಲೋಭ ಬಿಡಬೇಕು. ತನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖವಿಲ್ಲವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಅವರ ದುಃಖ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಂತೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು”

“ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಇದು ಸೇರದಿದ್ದರೆ.... ..”

“ಸೇರದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬಾರದು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲು ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ. ಲೋಭ, ರೂಢಿ, ಸಮಾಜದ ಭಯ, ಕುಲಗೌರವ.....”

“ಜಗತ್ತಿನ ಈ ಅಂತಪಾರವಿಲ್ಲದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಮನೆಯ ಮಾರ್ಗ ನನ್ನಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು?”

“ಇಂತಹ ಗೊಂದಲದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ದೇವರು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಲೇಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ನಡೆದು ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತೀವೆ. ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಮೇಲೂ ಅನೇಕರು ಕಣ್ಣೆರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವನೊಬ್ಬ ತೆಗೆದರೂ ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಆತನ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಹುಡುಗಿಯರೇ, ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಅಂದರೆ ನಿಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಲಭಿಸುವದು.”

“ಯಾವ ಚಿತ್ರವದು?”

“ಕಾಂಚನಮೃಗದ ಚಿತ್ರ. ರಾವಣನು ಸೀತಾಹರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕ್ಯಾಗಿ ಮಾರೀಚನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕಾಂಚನಮೃಗದ ರೂಪದಿಂದ ಕಳಿಸಿದನು. ಸೀತೆಯು ಅದಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಳು. ಅದರಂತೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೇ ಮೋಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಅಲಸ್ಯವು ಹುಟ್ಟು ಹಿಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪ, ರೊಕ್ಕದ ಹುಚ್ಚು. ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ದೇವರನ್ನು ಸಂಕೈಸಿದರೆ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖ ಅಲಸ್ಯದಲ್ಲಿರದೆ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿದೆ,

ಗಂಡ ಜೊಂದಿರ ರೂಪದಲ್ಲಿರದೆ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ತಳಮಳಿಸುವ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದೆ; ರೊಕ್ಕದಲ್ಲಿರದೆ ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿದೆ; ಕಲ್ಲಿನ ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿರದೆ ಮನುಷ್ಯರ ಸೇನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿದೆ.”

ಸುಧಾ-ವಾರುಣಿಯರು ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಂದ ಕಾಂಚನಮೃಗದ ಅದರ್ಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ಅಂತರ್ಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಚಕಿತರಾದರು.

ಆ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ನಿರೋಪ ಕೊಟ್ಟರು. ಸುಧಾವಾರುಣಿಯರೊಬ್ಬರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಬಳಿಕ “ದೇವರು ನಿಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಮಾಡಲಿ” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಪೌಳಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ವಾರುಣಿಯ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದುದು ಒಳಿಕಾಯಿತೆಂದು ಸುಧೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿಗೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಪುನರ್ವಿವಾಹದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾನಕಮ್ಮನವರ ಮನವನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಲಿಸಬಹುದೆಂಬುದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಏನೇ ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುತು ತೋರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಅವರ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಒಡೆಯದಿರುವುದೇ ಒಳಿತು. ಸಾವಂತಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಹೀಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರ ದೇನೋ ಉದ್ದೇಶವಿರಬೇಕು. ಆ ಉದ್ದೇಶ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದರೂ ನಾನು ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಏಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ತನ್ನ ಮಾನವರು ನನಗೆ ಗುರುತು ಹತ್ತಗೊಡದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಕಣ್ಣೊಳಗಿನ ಮೂಕ ಮುಮತಿಯು ಅತ್ತೆಯ ಕರೋರವಾಕ್ಯ-ಭಾವನೆ-ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯತನಕ್ಕಿಂತ ನೂರು ಪಟ್ಟು ಒಳಿತು.

ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಅಂತರ್ಜ್ಞಾನ, ಕಾಳಿಯ ಕಾಂಚನಮೃಗದ ಚಿತ್ರ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ವಾರುಣಿಯು ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದಳು. ಸುಧಾಕರನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಯ ಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಅವನು ತೆಗೆದ ಕಾಂಚನಮೃಗದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

ಆ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದಿನ್ನೆ ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು ದಡದದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಚಾಪೆ ಹಾಸಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡರು. ಅರೆಕ್ಷಣ ದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ನಿಡ್ಡಹತ್ತಿತು.

ಒಂದೊಂದುವರೆ ತಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನೆ ಬ್ಬಿಸಲು ಜಾನಕಮ್ಮ ಬಂದಳು. ಅವರು ಮಲಗಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರನ್ನೆ ಬ್ಬಿಸುವ ಬದಲು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನವರು. ಇಬ್ಬರ ರೂಪೂ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ವಾರುಣಿಯ ಮೈಮೇಲೆ ಅಭರಣಗಳಿದ್ದು ದರಿಂದ ಅವಳು ಅರಳಿದ ಲತೆಯಂತೆ ಭಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅಲಂಕಾರವಿಲ್ಲದ ಸುಧೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನವವಲ್ಲವಿಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತವಾದ ಬಳ್ಳಿಯ ಮೋಹಕತೆ ಇತ್ತು. ತಾರಕಾಠಾಜವಿರಾಜಿತ ಅಂಬರ ಸುಂದರ ನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಒಂದು ತಾರಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ನಸುನೀಲಿಯ ಅಂಬರವೂ ದರ್ಶನೀಯವೇ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಆ ಎರಡು ಜೀವಗಳ ತುಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಾವಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು. ಸುಧೆಯು ವಾರುಣಿಗಿಂತ ಪರಹಿತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾಲಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಳಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಕಾಲುಗುಣ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದು; ವಾರುಣಿಗಿಂತಲೂ ಅವಳ ಹಸ್ತ ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಜನ್ಮ ಅಣ್ಣ ಇಲ್ಲವೆ ಮೈದುನರ ಮನೆಯ ಪಾತ್ರೆ ತಿಕ್ಕುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದು ಹೋಗುವದು; ಸುಧೆಯ ಹೃದಯ ವಾರುಣಿಗಿಂತ ಕೋಮಲವೆಂಬುದು ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಅವಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಾರುಣಿಗಿಂತ ಕುಂಕುಮವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕುಂಕುಮವಿಲ್ಲದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹೃದಯದ ಬೆಲೆಯಿಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕೇ? ಕುಂಕುಮವು ಬಾಹ್ಯ ಶೃಂಗಾರ; ಪ್ರೇಮಳತನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ. ಜೀವಕ್ಕಿಂತ ದೇಹದ ಬೆಲೆ ಅಧಿಕವಲ್ಲ. ಸುಧೆಯ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಂಕುಮ ಎಷ್ಟೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಅಳಿಸಿಹೋದ ಕುಂಕುಮ ಹೆಚ್ಚಲು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ.... ಆದರೆ..... ವಿಧವೆಯ ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಪಾಪವಲ್ಲವೇ?

ನಾಸ-ಪುಣ್ಯ; ಸ್ವರ್ಗ-ನರಕ; ಒಳಿತು-ಹಾಳು ! ಮದುವೆ ಮಾಡುವದೇನೂ ಪಾಪವಲ್ಲ, ನಾಳೆ ವಾರುಣಿಯ ಮದುವೆಯಾದರೆ

ಅದು ಪಾಪವೇ? ಅದರೆ ಸುಧೆಯ ವ.ದು.ವೆ ಮಾತ್ರ ಪಾಪ! ಅದೇಕೆ? ವಾರುಣಿಗಿಂತ ಸುಧೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹದಾವ ದೋಷವಿದೆಯೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಸುಖ ಸಿಗಬಾರದು? ಗಂಡಸರು ಒಂದು ಹೆಂಡತಿ ಸಾಯಲು ಕೂಡಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದೂ ಸತ್ತರೆ ಮಗದೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರೇ! ಇಂತಹ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಯಾರೂ ಪಾಪಿಯೆಂದು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮದುವೆಯೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಾಟವೆಂಬುದರ ಹೊರತು ಸಂಸಾರದ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಭವವೂ ಇಲ್ಲದ ತನ್ನ ಮದುವೆಯೆಂದರೆ ಒಂದು ಕನಸೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತಹ- ಹದಿನೆಂಟು-ಇಪ್ಪತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ವಧವೆಯು ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅದರಲ್ಲಾವ ಪಾಪವಿದೆ? ಜಗತ್ತು ಪಕ್ಷ ಪಾತಿಯಿದ್ದರೂ ದೇವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಎರಡನೇ ಸಂಬಂಧದ ಹೆಂಡತಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಾಲವಿಧವೆಯ ಪುನರ್ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಗಂಟಲು ಒಣಗುವವರೆಗೆ ಧರ್ಮ ಮುಳುಗಿತೆಂದು ಒದರಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಸುಧಾ ಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರ ಹೆಣೆಯನ್ನು ಜಾನಕಮ್ಮ ಲಕ್ಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಕುಂಕುಮತಿಲಕದ ವೃತ್ತಾಸ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅವಂಬರ ಹಣೆ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶದಷ್ಟು ಅಂತರವಿತ್ತು. ವಾರುಣಿಗೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರೊರಸುವದಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿನ ಕೈ ಸಿಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಸುಧೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೀರೆಯ ನಿರ್ಜೀವಸೇರಗನ ಹೊರತು ಇನ್ನಾರ ಸ್ಪರ್ಶವೂ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೊಂದು ಒಳ್ಳೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಡೆದು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವವರು ವಾರುಣಿಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಸುಧೆಯ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ದುಃಖಶಮನಕ್ಕೆ ಚರಿತಾಕ್ರಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಂಗೈಮೇಲೆ ಗಲ್ಲವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ ಈವಾಗ ತೆರೆದದ್ದಿದೆ. ನಾಳೆ ವಾರುಣಿಯ ಟೊಂಕದಮೇಲೆ ಕೂಸೊಂದು ಆಡಹತ್ತಬಹುದು; ಸುಧೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಟೊಂಕದ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಮಣ ಭಾರದ ಕೂಡ ಹೊತ್ತು

ಅಣ್ಣ ಇಲ್ಲವೆ ವೈದುನನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುವುದರ ಕೊರತು ಇನ್ನಾವ ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ವಾರುಣಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನ ಉದ್ಭವ ಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸುಧೆಯ ಆಯುಷ್ಯ ಮಾತ್ರ ಸ್ಮಶಾನದಂತೆಯೇ ಇರಬಹುದು. ಮೈಮಲಿನ ಮಗುವಿಗೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಮುಷ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ವಾರುಣಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ತುಚ್ಛವೆನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸುಧೆಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಪ್ರೇಮ ನರಕವೇ ಗತಿ!

ಎರಡು ಹಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಭಯಂಕರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ! ಸುಧೆಯ ಹೃದಯ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹಣೆಯೂ ಏಕೆ ಒಳಿತರ ಬಾರದು? ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ವಿವಾಹಿತ ಜೀವನದ ನೆನಪಾಯಿತು. "ತನ್ನ ಪತಿಯು ಕಾರಖಾನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುವದಿದ್ದರೆ ತಾನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಬಿಳಿಗಾಯಿತೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಹೊರಟರೆಂದರೆ ತನಗೂ ಮನೆ ಮಠ ಬಿಟ್ಟು ಜೊತೆಗೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಆನಂದ- ಸಹವಾಸದ ಸುಖ ಮತ್ತು ವಿರಹದಲ್ಲಿಯ ಕಾತರ- ಲಭಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಅಲ್ಲವೇ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬರುವುದು! ಆದರೆ ಸುಧೆಯ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಈ ಆನಂದ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ."

"ಪತ್ನಿಯ ಸುಖವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತೃಪದದ ಸುಖವಾದರೂ ಸುಧೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇತರರಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತುಂಬಾ ಕೆಡುಕೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚಂದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ಹಟಹಿಡಿದು ಅಳುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವ ಕೌಸಲ್ಯ ಅಥವಾ ದೇವರ ಮುಂದಿನ ನೈವೇದ್ಯ ತಿನ್ನುವ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣು ಮಾಡಿ ಬೆದರಿಸುವ ಯಶೋದೆ-ಇವರ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಈರ್ಷ್ಯೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಗೆ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು-ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುವುದು- ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇವನಿಗೆ ಹುಡುಗ ಹುಟ್ಟಿದ-ಅವನಿಗೆ ಹುಡುಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು." "ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಲು ಮನಸ್ಸು ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು."

ಕಾಲು ಕಲ್ಲಿಗೆ ಎಡವುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ದುಷ್ಕೃತನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವುಗಳನ್ನು 'ನಿಂದಿಸಿದರಾದೀತೇ? ಇಲ್ಲವೆ ನೀವು ಹೇಳಿದ ಪರೋಪಕಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರಾದೀತೇ? ಅವುಗಳಿಗೆ ಎರಡೂ ಒಂದೇ. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಇರುತ್ತದೆ.....ಭಾವನೆಯಿರುತ್ತದೆ."

"ಒಳ್ಳೇದು, ಈಗ ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡೋಣ. ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ನಮ್ಮ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮ ನಮ್ಮ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿವೆ. ಇಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನೊಬ್ಬನು ದೊರೆಮುಬಹುದು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಸಂಸಾರಕರುತ್ತಾರೆ ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ದೇವರು, ಧರ್ಮ, ಪುಣ್ಯ, ಸುಖಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಬೇಡವೇ?"

"ಆದರೆ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಲೋಭ, ಮತ್ಸರ ಇತ್ಯಾದಿ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೊಳೆತು ಹೋದ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಅವೆಲ್ಲ ಎಂದೋ ಓಡಿಹೋಗಿರಬೇಕು.

"ಓಡಿಹೋದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಧರ್ಮ ಹೋಗುವದೆಲ್ಲಿ? ಮನುಷ್ಯರ ದ್ವಲಿಯೆ ಅವು ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಮಗೂ, ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಕುಗ್ಗಬೇಡ. ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನೌಕೆಯು ಒಡೆದು ಹೋದರೂ ದೀಪಸ್ತಂಭ ಅಚಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರತ್ತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಈಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ದಂಡೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಸ್ವಾರ್ಥತ್ವಾಗದ ಅಭೇದ್ಯ ಬಂಡೆಯು ಮೇಲ್ಕುಲುಚ್ಚು ಧೈಯದ ದೀಪವನ್ನು ನೀನು ಎಂದೋ ಹಚ್ಚಿರುವ. ಅಂದಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಏಕೆ ನಿರಾಸೆಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗೇಳುತ್ತಿರುವೆ?"

ಸುಧಾಕರನ ಧೈರ್ಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮುಸುಕಿಕೊಂಡ ಮೋಡಗಳು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕರಗುತ್ತಿವೆ. ಅವನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಮತ್ತು ಎಶ್ವದ ಸಮಸೈಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಮಯವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕದಂತೆ ಸುಂದರ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತ, ಸತ್ಯದ ಸುಗಂಧ ಬೀರುತ್ತ ಇರುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಿತ

ದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಲೆಯ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಭವನದಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ನಿಗಾಸೆಯ ಮೋಡ ಮುಸುಕಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮೋಕ್ಷಾಹುತ ಸಂಭಾವಣೆಯಿಂದ ಅವು ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಯವಾಗಿಹೋದವು ಜಯಗಾಂವದ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಹೆಣಗಬೇಕೆಂಬ-ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ವರೋಧವುಂಟಾದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಶ್ರುತಪಡಿಸಿದನು. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯ ನಿರಾಸೆಯ ಭಾಯೆಯು ಮಾಯವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು.

ಇಷ್ಟಾದನಂತರ ಅವರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಮಾತುಕತೆಗಳುಂಟಾದವು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಉಟಕ್ಕೆ ಬುರದ್ದರಿಂದ ಜಾನಕಮ್ಮ ಬೇಸರುಗೊಂಡದ್ದು-ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಕೆಯ ತೀವ್ರ ಅಭಿಲಾಷೆ-ಗಂಗಾಧರನು ಸಂಬಳದಿಂದ ಒಂದು ಪೈಯನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಕೊಡದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯವರು ಪಡುವ ಝಾತನೆ-ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಹ ಸುಧಾ ಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರು ಬಂದಾಗ ಕಾಂಚನಮ್ಮನಿಂದ ಆವರ್ತ ಹೇಳಿದ್ದು, ತಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಗಾಬೀತ ಜನರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಹಾಲು ಹೆಣ್ಣು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು-ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಂದುಳಿಯದಂತೆ ಹೇಳಿದರು.

ಸುಧಾಕರನು ಹೋಗಲು ಎದ್ದಾಗ ಅವನ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಕಿಟ್ಟು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನೋಡಿ "ಮಗೂ, ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಬಿಟ್ಟಿಡುವದು ಸಹ ಕಠಿಣವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ನಾನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲೇ?"

ಸುಧೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೇ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸುಧಾಕರನ ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಕಣ್ಣಿನೆಡೆಗೆ ನೋಡಲು ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ಮಗೂ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಗನಂತಿರುವಿ. ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಉತ್ತರಕೊಡುವೆಯಾ?”

“ಹೌಂ”

“ಸುಧೆಯು ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಂತೆ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಳಲ್ಲವೇ?” ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆ ವಡುವಂತಹದೇನಿದೆ? ಸುಧೆಯು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಅವಳನ್ನಷ್ಟು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ರಾಯಿತು.”

“ಆದರೆ ಕೈ ಮತ್ತು ಹೃದಯಗಳಿಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಎರಡು ಧ್ರುವಗಳಷ್ಟು ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆ.”

“ಆ ಅಂತರವನ್ನು ಹೃದಯವೇ ಹರಿಯಬಲ್ಲದು.”

“ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸುಧೆಯ ಎಲ್ಲ ಆಸೆಗಳು ಅಮ್ಮನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ.”

“ನಿನ್ನ ಅಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಯತ್ನಿಸುವೆ.”

ಯಾವ ಗಾಳಿಯಿಂದ ತನ್ನ ನಾವೆಯು ದಂಡೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಹು ದೂರ ಹೋಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯವೆನಿಸಿತ್ತೋ ಆ ಗಾಳಿಯೇ ಆ ನೌಕೆಯನ್ನು ದಂಡೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಆಗುವ ಅನಂದದ ಅನುಭವ ಈಗ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆ ಅನಂದದ ಭರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿದ್ದೇ ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಎಚ್ಚರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು ಅನಂದದಿಂದ ಹಲವಾರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ತೂಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಧೆಯು ಪುಸ್ತಕ ತಾರದೆ ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ರಾತ್ರಿ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಗಂಡು ಕೂಸು ಹುಟ್ಟಿತ್ತು ಮನೆಗೆಲಸದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯಲು ಬರಲಿಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದ

ಳು. ಅವಳು, ಮರಳುವಾಗ ಸುಧಾಕರನು “ಬಹುಮಾನ ಏನು ಕೊಡುವಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಏತಕ್ಕೆ?”

“ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯೊಂದು ಹೇಳುವವನಿದ್ದೇನೆ”

“ಅದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾದೀತು?”

“ನಿನಗೂ-ನನಗೂ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಬಹುಮಾನದ ಅರ್ಧ ಪಾಲು ನೀವೇ ಕೊಡಬೇಕು.”

“ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮೇಲೆ..... ಓಹೋ, ಬೆಳಗಾಗುವದರೊಳಗೇ ಗುಲಾಬಿ ಅರಳಿತಲ್ಲ!”

X X + X

ವಾರುಣಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಹೋದಾಗ ಸುಧಾಕರನು ಗಂಗಾಧರನ ಬದಲು ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಒಳ ಮಾತೆತ್ತಿದನು. ಗಂಗಾಧರನು ಮನೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಏನೊಂದೂ ಕಾಳಜಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದರ ಹೊರತು ಸುಧಾಕರನು ಇನ್ನೇನೂ ಧೂರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗಾಧರನಂತಹ ಹೆಂಡಗುಡುಕ ನಿಷ್ಕಾಳಜಿ ಮನುಷ್ಯ ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೂ ಬೇಡವೇ ಆಗಿದ್ದ. ಆದರೆ ಸುಧಾಕರನು ವಾರುಣಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಬರಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ಇಂದಿನ ತನಕ ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪುಷ್ಟ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನು ಮನೆಗೆ ಹೋದವ್ವೇ ತಡ, ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತಾಸುಗಳೊಳಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ರಾವಸಾಹೇಬರು ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸುಧಾಕರನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ಗಂಗಾಧರನು ಧಾವಿಸಿ, ಸೇಡು ತೀರಿಸುವ ವಿಚಾರ ನಡೆಯಿಸಹತ್ತಿದನು.

ಇಂದು ಕಲಿಯುವಾಗ ವಾರುಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುಧಾಕರನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೇ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ‘ಒಳಿತಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?’

ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಂದ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಷಯ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯ. ಹಾಗಾದರೆ ಆ ವಿಷಯವಾವುದು? ಆಕೆ ದಿನಾಲು ಮಧುಕರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆಡ್ಡಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಆ ಕವಿಯ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಇಂದಿನ ಶ್ರೀಮಂತನ ಹುಡುಗಿ ನಾಳೆ ಇನ್ನೂ ಬೃಷ್ಣ ಶ್ರೀಮಂತನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಬಹುದು. ಆಗ ಇವಳ ಕೈಯಿಂದ ಬಡವರ ಹಿತಸಾಧಿಸಲೆಂದು ಕಲಿಸುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಬಡವರ ಕರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಿದ್ದ, ಓದಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಟ್ಟು ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಮಧುಕರನಂತಹ ಪಾತರಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ಆರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸುರ್ಲಾಯವಾಗುವಾಗಬೇಕೇ? ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಿನವೆಲ್ಲ ವಿಷದ ಅಖಂಡ ಝರಿಯು ಹರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗದೆ ಹೋದೀತೇ? 'ಮರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಫಲ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸಾಲೆಯ ಸುಧಾರಣೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಲು ಇಂದು ಶಿಕ್ಷಕರೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಕೂಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. "ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಆಗಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಹುಡುಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಚಹಾ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲ." ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಸುಧಾಕರನು ಹೋಗಲು ಎದ್ದ. ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಶಾಜಾಸುದ್ದಿ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಒಳಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ತಂದು ಕೊಟ್ಟರು.

ಅದು ೨೦-೪೦ ಪುಟದ ಮಧುಕರನ ಕವಿತೆಯ ಪುಸ್ತಕ. ಅದರ ಪರಿವಿಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪದ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸುಧಾಕರನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಆಗಿದ್ದವು.

"ನಾನು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದೇನೆ ಕವಿತೆಯೇ ನೋಡನ್ನಾಗಿದೆ. ಆದರೆ"

"ಆದರೇನು?"

“ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯೆಂಬ ಕವನವಿದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಗೋಸ್ಕರ ಎದೆ ಬಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ವಿಧವೆ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು.....”

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಧುಕರನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದನು. ಒಳಗೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಕೋರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಒಗೆದನು.

“ಅರ್ಪಣ ಪತ್ರಿಕೆಯೆಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ವಾರುಣಿಯ ಫೋಟೋ ಸಹ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ”

“ಜಗನ್ನಾಥನು ವಾರುಣಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದನೆಂದು ನೀವು ಅವನನ್ನು ಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರದಬ್ಬಿದಿರಿ.”

“ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ಸಂಬಂಧ?”

“ಈ ಅರ್ಪಣ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಅದೇ ಮಾದರಿಯದಲ್ಲವೇ?” “ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಕು. ವಾರುಣಿಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ಮಧು ಬಿಂದು ಸದೈವ ವಾಸಿಸಲಿ” ಎಂದು ಅರ್ಪಣೆ ಒರೆದದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನವಂತೆ, ಮಧುಬಿಂದುವಂತೆ; ಎಳನೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಾರುಣಿಯು ಇವರ ಪ್ರಿಯ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು.”

“ನೀವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿರಬಹುದಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವಾರುಣಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಮ್ಮವಳೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಳೇ?” ಮಧುಕರನು ಅವಳುಗಚ್ಚುತ್ತ ನುಡಿದನು.

ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತಾದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆವಾ ನಲವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಗರದಂತೆ ತನ್ನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ತಾನೇ ನುಂಗಿಕೊಂಡನು.

“ವಾರುಣಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಮ್ಮವಳಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಳೇ? ಎಂದು ಮಧುಕರನು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಇವರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಂಬಂಧವೆಂಬೇ ಕೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ಊಹಿಸಿದನು. ವಾರುಣಿಯು ಭಾಸಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ

ನೋಟೋ! ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಸಂದೇಹ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಲಗೊಂಡಿತು. ತಾನು ಕಲಿಸಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಆಗದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಕಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ನಿರರ್ಥಕವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಮಧುಕರನು ವಾರುಣಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಬರೆದ ಅರ್ಪಣಾ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಷ್ಟೇ ನಗುವೂ ಬಂದಿತು. ಮಧುಬಿಂದುವಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು 'ನಮ್ಮ ಸಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯ ರೀತಿ' ಎಂದು ಅದನ್ನು ಕಾಳಿಯ ಎಳಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಸಂಜೆ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದರು. ಸುಧಾಕರನು ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೋಟರು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಖಾನಾಪುರದ ಪುಂಡಂಭಟ್ಟರು, ವಾಲಾವಲಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸುಂದರಾಬಾಯಿ ಇಷ್ಟು ಮಂದಿ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಸುಧಾಕರನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಪುಂಡಂಭಟ್ಟರು "ಈಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಪ್ರೌಢೇಶ್ವರ ? ಅಂದು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ವೇದವುರುಷನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವರು ವಾಲಾವಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. ಕೊಂಕಣ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ವದ್ರತ್ನ ಇದ್ದಾರಿವರು. ಹೇಳಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ವೇದ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು? ಪುರಾಣ ಎಂತ ಹದು? ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಷ್ಟು ಅಗಾಧವಿದೆ? ಅಗ್ನಿನಾರಾಯಣನ ವರಪ್ರದಾನದಿಂದ ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು? ಇವೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ"

ಸುಧಾಕರನ ಹೆಣೆಯ ಮೇಲಿನ ನಿರಿಗೆ ನೋಡಿ ಪುಂಡಂಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಪುರಾಣ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. "ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಅತ್ತೆಯವರು ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿದ್ದೇ ತಡ; ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮುಣಾಸುಬಂಧ ಹೀಗಿರಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವದಿದೆ" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಚಹಾ ಹೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಉಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಾಲಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಸುಧಾಕರನೂ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬನು ಹಾದು ಹೋದದ್ದು ಕಂಡಿತು. ಅವನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ಗಂಗಾಧರನು ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗಂಗಾಧರನು ಮಧುಕರನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ “ಎನಯ್ಯಾ” ಎಂದು ಮಧುಕರನು ಕೇಳಿದನು. ಗಂಗಾಧರನು ಮಾತನಾಡದೆ ಕಿವಿ ಯಿಂದ ಒಂದು ಉಂಗುರ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಅದರ ಮೇಲೆ “ಸುಧಾಕರ” ಎಂದು ಹೆಸರಿಡುವರವರ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಸೂಚಕ ದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆದರೆ ಗಂಗಾ ಧರನು ಹೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಅನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದೊಡನೆ ಗಂಗಾಧರನ ಬಾಯಿ ಒಡೆಯಿತು.

ಯಮುವಿನ ತಲೆಗಿಂಬಿಗಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಗಂಗಾಧರನು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಲು ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿದ್ದವು. ಒಂದು ಲೋಭ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಂ ಶಯ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮದ್ಯಪಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಸುಧಾಕರನೇ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥಮರ್ಥ ಸಂದೇಹ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತ್ತು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರ ಮೇಲಿದ್ದ ಹೆಸರು ಅವನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಧದೃಪಡಿಸಿತು. ಆದರೆ ಹೆಸ ರಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಮಾರಲು ಶಕ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಮುವ ತಾಯಿಯು ಉಂಗುರ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತೆಂದು ತುಂಬಾ ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿ ಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಗಂಗಾಧರನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿದರೂ ಕೇಳಿಸದಂತೆ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಸುಧಾಕರನಾದರೂ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಯಾರಿಗೂ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡದ್ದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಕರಣ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಶಾಂತ ವಾಯಿತು.

ಗಂಗಾಧರನು ಮಾತ್ರ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಟಾಯಿನ್ಸ್ ತಂದು ಕೊಡುವ ನೆವದಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನ ಅವನಿಗೆ ಮಧುಕರನ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕಿಂಟಾಣೆ ಕೊಟ್ಟು-ಅವನೊಡನೆ ಸರಳತನದಿಂದ ನಡೆದು ಮಧುಕರನು ಅವನ ವಿಶ್ವಾಸ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದರಿಂದ ಅವನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸುಧಾಕರ-ವಾರುಣಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಗಂಗಾಧರನೇನೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಗರ್ಭಿತಾರ್ಥ ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಮೂರ್ಖನಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರ-ವಾರುಣಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಮಧುಕರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸಂಶಯ ಹುಟ್ಟಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಆಗಲೇ ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮಧುಕರನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪುರಾವೆ ಅವನ ಕೈಗೆ ಎಂದೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ -೧|| ತಾಸು ಕಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಾರುಣಿಯ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲು ಸಂಪೂರ್ಣ ತೆರೆದದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಧರನು ಯಾವಾಗಲೋ ಗದ್ದಲವೆಬ್ಬಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮಧುಕರನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸುಧಾಕರ-ವಾರುಣಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರೂ "ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೆ-ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ-ಹೋಗುತ್ತಾರೆ." ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮದ್ಯದ ಅಮಲೇರಿತೆಂದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಕೃತವಾಗಿ ಕಾಣಹತ್ತುತ್ತದೆ. ವಾಲಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನು ಯಮುವಿನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೊಡನೆ ಗಂಗಾಧರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಂಶಯದ ವಿಷ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ಈ ಪರಕೀಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆಯೆಂದ ಬಳಿಕ ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಗುಟ್ಟರಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಳಿತು. ಜಯಗಾಂವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸುಧಾಕರನು ಯಮುವಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಗಂಗಾಧರನ ಸಂದೇಹಾಗ್ನಿಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಕಸ ಮುಸರಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಮೇಲಂತೂ ಅವನ ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿಯ ಉರಿಯು ತಲೆಗೇರಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ

ಪ್ರತಿಸಾರಿಯೂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡದೆ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಡಿಯುವ ಗಂಡನ ಮರ್ಜಿ ಕಾಯುವುದು ಯಮೂಗೆ ಶಕ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಹಡೆಯುವ ತನಕ ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡಗುಡುಕ ಗಂಡನ ಬಾಯಿಂದ ಬೀಳುವ ವಿಷವನ್ನು ತಾನೇ ಕುಡಿದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಇದರ ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಗಂಗಾಧರನ ಮನಸ್ಸು ಸುಧಾಕರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಸುಧಾಕರನೇ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಕಿವಿ ಊದಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಹ ಭರತಿ ತಂದಿತು. ಅವನ ಕೆರಳಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕೂಡಲೇ ಸುಧಾಕರನ ಉಂಗುರ, ಸುಧಾಕರ ವಾರುಣಿಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಧುಕರನ ವಿಚಾರಣೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು. ಸೇಡಿನ ಈ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕೈಯೊಳಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಅವನು ಮಧುಕರನ ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು.

ಸುಧಾಕರನ ಉಂಗುರ ತನಗೆ ವಾರುಣಿಯ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತೆಂದು ಅವನು ಮಧುಕರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಪಿತ್ತವೇರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಸಹ ಪೀತವರ್ಣದವನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಮಧುಕರನ ಮತ್ತರಕ್ಕೆ ಆ ಉಂಗುರದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರ-ವಾರುಣಿಯರ ಮಾಪ ಕಾಣ ಹತ್ತಿತು. ರಾವಸಾಹೇಬರು ಸುಧಾಕರನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ತನಗೆ ನಾಳೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲು, ಸುಧಾಕರ ವಾರುಣಿಯರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕಳ್ಳತನವಿರಬೇಕೆಂದೂ ಗಂಗಾಧರನ ಮೂಲಕ ತನಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಆತನನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿರಬೇಕೆಂದೂ ಮಧುಕರನು ಊಹಿಸಿದನು. ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ತಿರುಗಿ ವಾರುಣಿಯ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಒಯ್ದಿಡಲು ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ರಾವಸಾಹೇಬರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಾಕುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದನು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸುಧಾಕರ ವಾರುಣಿಯರ ಮೇಲೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಕಾವಲಿಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಆಮಿಷ ತೋರಿಸಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪತ್ರ

ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ತನಗೆ ತಂದುಕೊಡೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ರಾವಸಾಹೇಬರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಧುಕರನು ಸೂಚಕ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಹೇಳಲು ಅವನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿದರು.

ರಾತ್ರಿ ಬಿನ್ನಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಾರುಣೆಯು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿಡಿಸಿ ಇಡಹತ್ತಿದಳು. ಮುನ್ನಾದಿನ ಸಂಜೆ ಮಧುಕರನು ಮಧುಬಿಂದುವಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ತುಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ನೋಟೋ ಸುಧಾಕರನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಅವರು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವರೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಬಿನ್ನಳಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ರಾತ್ರಿ ಅವಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಸುಧಾಕರನು ಕಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಪುಸ್ತಕ ತೋರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ಹೇಳಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ ಸಾರೆ ಯೋಚಿಸಿದರೂ- ತನ್ನ ನೋಟೋ ನೋಡಿ ಸುಧಾಕರನು ಒಂದಕ್ಷರವನ್ನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಹೋಗಿಬಿಡಬಹುದೆಂಬ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊನೆಗೂ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಚಿಂತೆಯ ಮೂಲಕ ಅವಳಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನು ಎಂದಿನಂತೆ ಆಕೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಬಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಿನ್ನವಾಯಿತು. ನಾಳೆ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಬಯಸಿದರೂ ಅವಳ ಮನದ ಕಳವಳ ಹಿಂಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ಅಪ್ಪಪ್ಪ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಪುಸ್ತಕ ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಟ್ಟನೆ ಉಂಗುರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನೆತ್ತಿ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ "ಸುಧಾಕರ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೊಳೆಯಿತು.

"ಸುಧಾಕರರ ಉಂಗುರ ನನ್ನ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು? ಅದನ್ನವರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರಬಹುದೇ? ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರಲಾರರು. ಅವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಇಟ್ಟುಹೋಗಿ

ದದ್ದಾದರೆ ಅದರ ಅರ್ಥವೇನು? ದುಷ್ಯಂತನು ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ಒಂದು ಉಂಗುರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವರ ವ.ನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗಿರಬಹುದೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮವು ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತದೆ, ಅದರ ಕೆಂಡವನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವದಿಲ್ಲ.”

ಆ ಉಂಗುರದೊಡನೆ ಕೆಲಹೊತ್ತು ಆಡಿ ಬೆರಳಿಗಟ್ಟುಕೊಂಡಳು ಅದರ ಮೇಲಿನ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರದ ತೆರಗಳು ಎಳೆಹತ್ತಿದವು. “ಸುಧಾಕರನ ಸ್ನೇಹಾಂಕಿತ ಉಂಗುರ ಧರಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ನನ್ನದಾದೀತೇ?” ಚಂದ್ರಬಿಂಬವು ಕಾಲಕೂಟ ವಿಷವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ತಿವನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ; ಹೊರತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಸುಧಾಕರನ ಪತ್ನಿಯಾಗಲು ನಾನು ಅಂತಹ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೇನು ಮಾಡಿರುವೆ? ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿರುವದಾದರೂ ಸುಧಾಕರನು ಲೋಭಿಯಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ರೂಪವಿದೆಯಾದರೂ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗುವಷ್ಟು ಸುಧಾಕರನು ಚಂಚಲನಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬಡವರಿಗೋಸ್ಕರ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾರೆ—ಕಳವಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ—ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನಿಂದ ಅಂತಹದೇನು ಘಟಿಸಿರುವದು? ಅವರು ಯಾವು ವಿನ ಕಷ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರಿಳಿಸುವುದರ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬಡವರಿಗೋಸ್ಕರ ಕಣ್ಣೀರಿಳಿಸುವ ದುರ್ಬಲ ಹೆಂಡತಿ ಅವರಿಗೆ ಸೇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅನಾಥರಿಗೋಸ್ಕರ ನೆತ್ತರನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವ ವೀರ ಪತ್ನಿಯು ಅವರಿಗೆ ಬೇಕು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಉಪದೇಶದ ಸೂತ್ರದಿಂದ ನನ್ನ ಮನದ ಗಾಳಿಪಟವು ಗಗನದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡಹತ್ತಿತು. ಆದರೆ ಈ ಗಾಳಿಪಟವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತದ ರೆಕ್ಕೆಮೇಲೆ ಬಲದಿಂದ ಹಾರಾಡುವ ಗರುಡ ಪಕ್ಷಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.”

ವಾರುಣಿಯು ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ತಾನು ಅದನ್ನು ಬೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದೆಣಿಸಿಯೇ

ಏನೋ? ಅಂತಳು ಅದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. “ನನ್ನ ಕೈಯ್ಯೊಳಗಿನ ಉಂಗುರದ ಮೇಲೆ ಸುಧಾಕರನ ಹೆಸರು ಹೊಳೆಯುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇನ್ನಾರ ಕೈ ಉಂಗುರದ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯಬಹುದು” ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಮಧುರ ಕಲ್ಪನಾ ತರಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಹೃದಯ ತೂಗಾಡ ಹತ್ತಿತು. “ನನ್ನ ಉಂಗುರದ ಮೇಲೆ ಯಾರ ಹೆಸರು ಹೊಳೆಯಬಹುದೋ ಅಂಥವರು ಈಗ ಎಲ್ಲಿರುವರು? ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು? ಮದುವೆಯೆಂದರೆ ಬರೇ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆಟವಾಡುವೇ? ನನ್ನ ಜೀವನದೊಡನೆ ಯಾರ ಜೀವ ಏಕರೂಪವಾಗುವದಿದೆಯೋ ಅವರು—ಹಾಗೂ ನಾನು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವೆವು. ಈ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಲೆಯಾಟ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ನಡೆಯಬಹುದು?”

ಅವಳಿಗೆ ಕಾಳಿಯ ಪೋಟೋ ಮತ್ತು ಅವನು ತೆಗೆದ ಚಿತ್ರದ ನೆನಪಾಯಿತು. “ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆ ಚಿತ್ರ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಮೇಳೆ ಅವರೊಡನೆ ನನ್ನ ವಿವಾಹವಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿತ್ರ ತೆಗೆದುಬಹುದಲ್ಲವೇ?” ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ನಾನು ಕೂತರದಿದ್ದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೈಯನ್ನು ನನ್ನ ತುಪಿಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಕೂದಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಬೇಕಾದಂತೆ ತಿರುಗಿಸಬಹುದು. ಅವರ ಸ್ವರ್ಕದಿಂದ ನನ್ನ ಗಲ್ಲ ಕೆಂಪಗಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ‘ನಾಚಿಕೆ ಪಡುವದಕ್ಕೆ ಏನಾಯಿತು?’ ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು.”

‘ಬಣ್ಣವಿಲ್ಲದೆ ಚಿತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದೇ?’ ಎಂದು ಹೇಳುವೆ.

ತಾನು ಇನ್ನೂ ತನಕ ಯಾರೊಡನೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂಥವರ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ತನಗೇಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಂತಸವಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಗೇ ಹೊಳೆಯದಾಯಿತು.

ಕುಮಾರಿಕೆಯು ಇಂತಹ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಒಳಿತಲ್ಲವೆಂದು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ತೆರೆದು ಓದಹತ್ತಿದಳು. ಅದರಲ್ಲಿ

“ಒಲವೆಂಬ ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನೋದ ಬಯಸುತ್ತ ನೀನು

ಬೆಲೆಯೆಷ್ಟು ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿಹೆ ಹುಚ್ಚು.

ದಿನವೆಲ್ಲ ದುಡಿದರೂ, ಹಲಜನುಮ ಕಳೆದರೂ

ನೀ ತೆತ್ತಲಾರೆ ಬರ ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ.”

ಎಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಓದಿದೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅವಳು ಸುಧಾಕರ ಮತ್ತು ಕಾಳಿ ಇವರಿಬ್ಬರ ತುಲನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾದಳು. ‘ಒಬ್ಬನು ಸೂರ್ಯನಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಚಂದ್ರ. ಒಬ್ಬನ ಪ್ರಕಾಶ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಬೆಳಕು ರಮ್ಯ.’ ಅವರ ತುಲನೆ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚಾರಮಾಡಹತ್ತಿದಳು. “ನನ್ನ ಮನದೊಲವನ್ನು ಅರಿಯದೆ ತಂದೆಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಅಂಗ್ಲಂಡದ ಹವೆ ತಿಂದು ಬಂದ ಶ್ರೀಮಂತನ ಕೊಠಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವವರಿದ್ದಾರೆ ಒಳಗಿಂದ ವೆರೆ, ಹೊರಗಿಂದ ಸವತಿ ಆ ಕೊಠಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ? ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗತಿ ನಾಯಿಗೂ ಬೇಡವಾದೀತು. ನಿಜವೇ ಮ ಲಕ್ಷಾಧೀಶನಿಗಿಂತ ರಸಿಕ ಭಿಕ್ಷಾಧೀಶನ ಪತ್ನಿಯಾಗುವುದು ಎಷ್ಟೋ ಒಳಿತು. ತನ್ನ ಅಳಿಯ ಶ್ರೀಮಂತನಿರಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಸುಖ ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಾರರ ಅಂಕೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವದಲ್ಲವೆ? ತಂದೆಯವರು ಇಂದಿನ ತನಕ ನನ್ನ ದೈಹಿಕ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದರು. ಅಮರಣದ ವರೆಗೂ ನನ್ನ ದೈಹಿಕ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಪೂರೈಸಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಮಂತ ಅಳಿಯನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು ಮನಸ್ಸೋ ದೇಹವೋ? ಮನಸ್ಸೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನು ಹೇಳುವಂತೆ ಬಡಬಗ್ಗರು ಉಪವಾಸ ಸಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮಗೆ ಸಂಚ ಪಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನುಣ್ಣುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ? ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಳಿಗೆ ತುಪ್ಪ, ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುತ್ತು ಮಾಣಿಕ, ವಾಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂಗಲೆ, ತಿರುಗಾಡುವುದಕ್ಕೆ

ಮೋಟರು ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದರೆ ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಾಯಿತೆ? ಸುಧಾಕರನ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ನನ್ನ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಿದೆ. ತೆರೆದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನಾನು ನಿರ್ದಯ ಸಿರಿವಂತಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾರ್ಥಸತ್ತೆಯ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಹಾರುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಲಾರದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ತಂದೆಯ ವಿರುದ್ಧ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದೀತು. ತಂದೆಯವರು ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ವರ್ತನದ ಅರ್ಥವಾಗದಷ್ಟು ನಾನೇನು ತಿಳಿಯದವಳಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಎಂತಹ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬಹುದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಎಂದಾದರೂ ಕಾಳಜಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವರೆ? ಮಕ್ಕಳ ಶಾರೀರಿಕ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹೊಣೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದಿಲ್ಲ.”

“ಆದರೆ ತಂದೆಯವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತನಾಡುವ ಫೈರ್ಯ ನನ್ನ ಮೈಯ್ಯಾಳಗಿಲ್ಲಿದೆ? ಅವರ ಭಯದಿಂದ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಒಂದೂ ಶಬ್ದ ಹೊರಬೀಳಲಾರದು. ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾರದಾವರೂ ಒಂಬಲ ಬೇಕು. ಸುಧಾಕರರು ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದು. ನಾಳೆ ಕಲಿಸಲು ಬಂದೊಡನೆ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ಸುಧಾಕರನ ಕವಿತೆಯ ಪುಸ್ತಕ ತೋರಿಸಿ-ಫೋಟೋ ಸಂಬಂಧದ ನಿಜವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಸಂಗ ಬಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ತಂದೆಯವರ ಮನ ಒಲಿಸಲು ಏನಂತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.” ಪಾಪ! ಅಬೋಧ ಬಾಲಿಕೆ ವಾರುಣ! ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಆಗ ಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಸೆಯೂ ಕೂಡ ದೈವದ ಹೊಡೆತ, ದುರ್ವನಕ ಕಾರಣವಾದಿಂದ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅವಳಿಗಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ವಾರುಣಿಯು ಅತ್ಯಾತುರತೆಯಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ದಾರಿ ಕಾಯ್ದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ವಾಜಪೇಯ ಯಜ್ಞಾಧಿವಾಗಿ ಧನಕೂಡಿಸಲು ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪುಂಡಂಭಟ್ಟ ಮಂಡಳಿಯವರಿಗೆ ವಾರುಣಿಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಅಮಂತ್ರಣವಿದ್ದುದರಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ವಂದಿಸಿದರು. ಆ ಊಟಕ್ಕಾದರೂ ಸುಧಾಕರನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ವಾರುಣಿಯ ಬಯಕೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬನನ್ನೇ ಕರೆಯುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿರದ್ದರ ಮೂಲಕ ದಾದಾಸಾಹೇಬ, ಮಧುಕರರಿಗೂ ಅಮಂತ್ರಣವನ್ನು ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಕಳುಹಿದಳು. ಆದರೂ ಸುಧಾಕರ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕರೆಯಲು ಗಂಗಳೂರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯ ಶತ್ತರ ಹೇಳಿದರೂ ಸಾರ್ಧಕವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಪುಂಡಂಭಟ್ಟರು ಆ ಶ್ರೀಮಂತ ಸರ್ವೇಶಿಯ ಅಡಿಗೆ, ಚಹಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಹೋದರು!

ವಾರುಣಿಗೆ ಸುಧಾಕರನು ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದೊಂದೇ ಚಿಂತೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಸುಧೆಯಿಂದಲಾದರೂ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ನೂತನ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡುವ ನೆವಮಾಡಿ, ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಸುಂದರಾಬಾಯಿಯ ಅರಬ್ಬಿ ಕೇಳಬಂದಿತು. “ಏನಪ್ಪಾ ಇವಳ ಕೈಗುಣ! ರಾತ್ರಿ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹುಷಾರಾಗಿತ್ತು! ಮತ್ತೆ ಈ ಮಾರಿ ಹೋಗಿ ಕೈ ಹಚ್ಚಿದ್ದೇ ತಡ; ಮೊದಲಿನಂತೆ ‘ಪಿಷ್ಟ’ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸುಟ್ಟುಹೋಗಲಿ ಈ ಸತ್ತವಳ ಕೈ!”

ಅತ್ತಿಗೆಯೂ ದನಿಗೂಡಿಸಿದಳು. “ನನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕುವದಕ್ಕಿಂತ ತಾವೇ ಸತ್ತುಹೋದರೆ ಏನು ಹಾಳು?”

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಾರುಣಿಯು ಇಚ್ಛಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿರುವ ಸುಧೆಯನ್ನು ಸಂತೈಸದೆ ಹೋಗುವುದು ಸರಿಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಬಾಣಂತಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ

ನಿಂತಳು. ಅತ್ತಿ ಅತ್ತಿಗೆಯರು 'ಪಿಟ್ಟ' ಸುರುವಾದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಸಂಭಳ ಸುವದರಲ್ಲಿಯೂ, ಸುಧೆಗೆ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಗುಂಗಾ ಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ವಾರುಣೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಸುಧೆಯು ಹತ್ತಿಲ ಮಗ್ಗಲು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋವಳು. ಅವಳಿಗೆ ಅಳು ತಡೆಯುವದಾಗ ರಿಲ್ಲ. ವಾರುಣೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿ "ವಾರು, ದೇವರು ಏತಕ್ಕೆ ಈ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟನಮ್ಮಾ!" ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯ ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ಸಂಕ್ರಿದ್ಧವಾಗಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಳು. "ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಲು ಒತ್ತುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದ ಕೂಸು ಎಚ್ಚತ್ತಿತು. ಆ ಸುಂದರ ಚಿಕ್ಕಕಣ್ಣು, ಚಿಕ್ಕಕೈ, ನಗುಮುಖನೋಡಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಆಡಿಸಹತ್ತಿದೆ; ಮುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ನಡೆದದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಘಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ. ನಂತರ ವದು ಘಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ 'ಪಿಟ್ಟ' ಸುರುವಾಯಿತು. ನಾನು ಮುಟ್ಟಿದುದರಿಂದಲೇ ಹೀಗಾಯಿತೆಂದು ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ."

"ಸುಧಾ, ನನ್ನದೊಂದು ಕೆಲಸವಿದೆ ನಿಮಗೆ ಸುಧಾಕರರ ಭೆಟ್ಟಿ ಯಾಗಬಹುದೇ?"

"ಅತ್ತಿಯವರು ಬಂದಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಅತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಬಂದಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ."

"ಅದೇಕೆ?"

"ವಾರೂ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಲಗಾರನಾಗಿರುವುದು-ಸೊಸೆಯಾಗದಿ ವುದು ಮಹಾಪಾಪ ನೋಡು. ಭಾವನವರು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಮಾಡಿ ಅತ್ತೆಯ ತಲೆ ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಶಪಿಸು ತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಯಮುವಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ವೇ? ಆ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪರ್ವತದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಸುಧಾಕರರಿಗೊಂದು ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸುವೆಯಾ?"

“ಎಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವರಾತ್ರಿ! ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಗೂ ಬರದೆ ಎರಡು ದಿನಗಳಾದವು.”

“ನಿನ್ನ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಭಾವನವರಿ ದ್ದಾರಲ್ಲ!”

ಸುಧಾಕರನು ಮನೆಗೆ ಬಾರದಿರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸುಧಾಕರನೇ ಮೂಲಕಾರಣನಿರಬೇಕೆಂಬ ವಾರುಣಿಯ ಸಂದೇಹ ಸುಧೆಯ ಮಾತಿ ನಿಂದ ದೃಢವಾಯಿತು.

“ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವಿರಿ?”

“ಎನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ತೋಚದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ವಾಲು ನಲಿಯ ಸತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬೇರೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಕೂಸಿನ ಕೈಕಾಲು ಸೆಟೆಯ ಹತ್ತಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಕಾರಣವೆಂದು ಆ ಹೊಲೆಯ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ವಾರೂ, ನಾಯಿ-ನರಿಗಳ ಪಾಡಾದರೂ ಬೇಕು; ಈ ಸಂಭ್ರಮ ಮಾತ್ರ ಸಾಕು.”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಂದರಾಬಾಯಿಯ ಗರ್ಜನೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೆರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು ಸತ್ತವಳು. ಹೋಗಲಿ; ಹೋಗಲಿ. ತಿರುಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಾಳೆ, ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ತನ್ನ ಒಡಕು ಹಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಲಿಯೋದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾಳೆ. ಬೆರಿಷ್ಟರ ಆಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಫರ್ಯಾದಿ ಮಾಡುವವಳಿದ್ದಾಳೋ! ಎನೋ! ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವದಾದಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆ ಕೇಳಲೇ ಬೇಕು. ಕಲಿನೋದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕೋದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಗಂಡನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಊರೆಲ್ಲ ಮೆರೆಯೋದು; ನಾಳೆ ಸಂಧರವುರದ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲು ಆ ಸತ್ತವ ಸಿದ್ಧನಿದ್ದಾನೋ ಎನೋ!”

ಸುಂದರಾಬಾಯಿಯ ತೋಫಿನಿಂದ ಬಂದ ಕೊನೆಯ ಒಂದೆರಡು ಮದ್ದಿನ ಗುಂಡು ಸುಳಿ, ವಾರುಣಿಯರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವು. ಸುಂದರಾ

ಬಾಯಿಯು ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಹೇಳುವವರಿಲ್ಲರು. ಆದರೆ ವಾರುಣಿಯನ್ನು ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರವೇ ಬದಲಿಸಿತು.

“ವಾರುಣಿಯೆಂದರೆ ನೀವೇ ಅಲ್ಲವೇ? ನನಗೆ ಹಾಗೇ ಅನಿಸಿತು. ಈ ನೂರಿ- ಬಂದವರಿಗೇ ಚಹಾ ಗಿಹಾ ಮಾಡಿ ಕೊಡಬಾರದೇನೇ? ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹರಟೆ ಕೊಚ್ಚುತ್ತ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಳು.”

ಸುಧೆಯು ಚಹಾ ಮಾಡಲು ಒಳಗೆ ಹೋಗುವವಳಿದ್ದಳು “ನಿಲ್ಲು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಏಳುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನಿನ್ನ ಕೈ ಚಹಾ ಕುಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಶೂನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಒಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ವಾರುಣಿಯೊಡನೆ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ಪ್ರಕರಣ ೨೮.

ದಾಸಾಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಂದರಾಬಾಯಿಯು ಗಡಬಡಿಯಿಂದ ಜಯಗಂಧಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಅವಳ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಶೋಭಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಸುಧೆಯು ಎಂದಿನಂತೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಲಾರದೆಂಬ ಸುಧಾಕರನ ತರ್ಕ ನಿಜವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಇಡೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರೆ ಯೂ ಸುಧೆಯು ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹಾಯಲಿಲ್ಲ. ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ಎನ್ನಲೊಂದರೂ ನೂರು ಸಾರೆ ಅವಳ ನೆನಪಾಯಿತು. ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಎನ್ನೋ ಕಳಕೊಂಡಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯ ಹೂಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರಪುಲ್ಲಿತವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲು ಚನ್ನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮಂದವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. “ಮಧುಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ವಾರುಣಿಯ ಮೋಟೋ ನೋಡಿ ತಾನು ಕಲಿಸಿದ್ದು ವೃಥಾವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನವಾಗದ್ದನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ದುಃಖವಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ತುಸು

ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಕಲ್ಪೇನೂ ಮತ್ತೆ ಗಾಗಲಾರದು. ಅವಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕೋ ಹೇಗೆಂಬ ಎಚಾರವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆರಂಟು ದಿನ ಅತ್ತ ಸುಳಿಯಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

• ಮಾರನೇ ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಮಾರನೇ ದಿನ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಂಗಾಧರನು ಕರೆಯಲು ಬಂದ. ತನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ಇನ್ನೂ ತೆಗೆದುಹಾಕಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸುಧಾರಣೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಎಚಾರಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಓಪ್ಪಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿಕ್ಷಣದ ನಿಜವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆತನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಆತನ ಓಪ್ಪಣೆ ಹೀಗಿತ್ತು.

ಆದರ್ಶ ಶಿಕ್ಷಣ

(೧) 'ಶಿಕ್ಷಣದಂತೆ ಲಕ್ಷಣ' ವೆಂಬ ನಾಣ್ಣಾಡಿಯು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆಲ್ಲ ಆನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದ ದಿಕ್ಕು ಆದರೆ ಉಗಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರ್ವತ ಮತ್ತು ನೆರೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಎಂಬಿಸಿರುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಅವನ ಪಾಲಕ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಸಂಸ್ಕಾರಕೊಡುವರು. ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಅನುವಂಶಿಕ ಗುಣ ಗೋಷ್ಠಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಉತ್ತಮ ಸಹವಾಸ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚೈಥ್ಯಯಗಳು ಸಹ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವಿಕಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಮನುಷ್ಯನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅರಸನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಮನುಷ್ಯೇತರರಲ್ಲಿ ತಾರೀಕ ಬೆಳೆವದಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಿತ್ತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಹೃದಯದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಮಿತಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಕೊಲೆಗಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಅದಿ ಕವಿಯಾಗಬಲ್ಲ.

(೨) ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಹೃದಯವನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸುವವರಾರು? ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ. ಪುಸ್ತಕದಿಂದಷ್ಟೇ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದಲ್ಲ. ಜಗತ್ತೆಂಬುದು ದೊಡ್ಡ ಪಾಠಶಾಲೆ. ಜನ್ಮಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯು ಈ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾತೆಯ ಕೈಕಳಿಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತವನು. ಸೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಜವೂ ಅವನ ಗುರುವಾಗಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವು ಮೂಕ ಗುರುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಂತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ಸಹೃದಯಿಯೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಃ ಈ ಗುಣವು ದೊರೆಯಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಲಕರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

(೩) ಸದೃಶ ಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ಹೊಣೆಯನ್ನರಿಯರೆಂಬುದು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಷ್ಟೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಮುಂದಿನ ಪಾಲಕರಾಗುವುದರಿಂದ ಇಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾದರೆ ಮುಂದಿನ ಪಾಲಕರ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಪಾಲಕರನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಕಳಸವಿಟ್ಟ ಗುಡಿಯ ನೆಲಗಟ್ಟನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದಂತೆಯೇ.

(೪) ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಹೃದಯದ ವಿಕಾಸವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಿಡಿಸಿದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ತೆರಸಿರುವ ತಲೆ ಭೂತದ ಮನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತೆರವಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಪಭೋಗದ ವಿಶಾಚಿಗಳು ಕುಣಿಯುತ್ತವೆ. ಹಾಗೂ ಬರಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಯಕಾಲದ ಉರಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನೆಂದರೆ ಈಶ್ವರನ ಕಟ್ಟಿದ ಮಂದಿರವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯವೇ ಮೂರ್ತಿ, ಬುದ್ಧಿಯೇ ಬಂಗಾರದ ಕಳಸ, ಉದರವೇ ಗರ್ಭಗುಡಿ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹತ್ತಿದ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿದ್ದ ಹೃದಯ, ಇವೆರಡನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಹ ಬುದ್ಧಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

(೫) ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸುಲಭವಿದ್ದಷ್ಟೇ ಬಿಗಿಯಿದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ತ್ರಿಮಂತನಿಗೂ ಇದೆ, ಬಡವನಿಗೂ ಇದೆ. ಅವರ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಂಠಮಟ್ಟ ಪಂಚಪಕ್ಷಾನ್ನ, ಮಾಂಸವನ್ನು ಒಬ್ಬನು ತುಂಬಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಒಣರೊಟ್ಟಿ, ಕಳ್ಳು ತುಂಬಿರಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ಅದನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಶೇಖರಿಸಿಡದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಆವರಿಗೆ ಸಾಧಾತನದ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುವಂತಿರಬೇಕು. ಎವುಲ ಹಣಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

(೬) ವಯಸ್ಕನಾದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ತಾನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ತತ್ತ್ವ ಕಾಣಲು ಸುಲಭವಾದರೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರುವುದು ಬಲು ಬಿಗಿ. ಸಂಸ್ಥಾನಿಕ, ಜಮೀನುದಾರ, ಸಾವುಕಾರ, ಗಿರಣಿ ಮಾಲಕ ಮೊದಲಾದವರ ವಿಶಾಲ ಹಾಗೂ ಅಗಾಧ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬುವವರಾರು? ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಅರೆಹೊಟ್ಟೆ ತಿಂದು ದಿನಗಳೆಯುವವರು- ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಗದಗದ ನಡುಗುತ್ತ ಕೂಲಿಕುಂಬಳಿ ಮಾಡುವವರು- ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಕೊಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಉನ್ನತಿಯ ಮಾರ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ಗಿಬಿಟ್ಟಂತಹ ಒಕ್ಕಲಿಗರು- ಇವರೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಔರಂಗಜೇಬನು ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಹೂಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಓದಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೆಳಸ ತೀರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅರ್ಥ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಸದ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಹಕ್ಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿಯೇ ತೀರುವದು. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಶರೀರ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಅದರಿಂದೇನೂ ಲಾಭವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕಳೆದ ೨೫ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದೊಡನೆ ನಿರುದ್ಯೋಗವೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಕಲಿತವರೆಲ್ಲ ನೌಕರಿಗಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸುಖವಸ್ತುಗಳಂತೂ ಕೈಕಾಲು ಆಲ್ಪಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಆರಿಯರು. ಕಾಯಕಷ್ಟ ಮಾಡುವವರಿಗೂ ನೌಕರಿಯ ಆಸೆ ಹತ್ತಿದೆ. ನೌಕರಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕುಳಿತು ಮಾಡುವ ಥಂದೆಯಿಂದ ನೂರಕ್ಕೆ

ಏದು ಮಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಬಹುದು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಉತ್ಪಾದಕ ಧಂದೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲೇ ಬೇಕು. ದೇಶವು ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಸುಖವಾಗುವದು. ಸಂಪತ್ತಿಲ್ಲದ ದೇಶ ಎಂದೂ ಸುಖಿಯಾಗಲಾರದು. ಒಕ್ಕಲತನ, ಕಾರಖಾನೆಯ ಕೆಲಸ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ಪಾದಕ ಧಂದೆ ಇಲ್ಲದೆ ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತು ವರ್ಧಿಸಲಾರದು. ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೆಳೆಸಿ ದೇಶವು ಸಂಪನ್ನವಾಗಲು ಯತ್ನಿಸುವದೆಂದರೆ ಒರ್ವ ಬಂಜೆಯು ಇನ್ನೊರ್ವ ಬಂಜೆಗೆ ದತ್ತಕ ಕೊಡುವ ಆಶ್ವಾಸನ ಕೊಟ್ಟಂತೆಯೇ.

(೭) ಶರೀರ ಶ್ರಮದ ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಸಾಧಾ ಜೀವನಗಳ ನಡುವೆ ಸಮಾಪ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಣಗಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬೆವರಿಳಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆ ಅವರು ದುಂದುಗಾರರಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಬಡವರ ಹಣದಿಂದ ಎಲಾಸವನ್ನು ಪಚೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಇಂದಿನಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣದೊಳಗೆ ಒಕ್ಕಲತನ, ಬಾಗಾಯತ, ನೇಯ್ಗೆಯ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಬಡಗತನ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗಬೇಕು.

(೮) ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಗಿಳಿಪಾಠದ ರೂಪದಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಡಬಾರದು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿಸದೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಅನ್ವೇಷಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ದೇಶಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಪಕ್ಕಾ ಮಾಲನ್ನು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ತಯಾರಿಸಿ, ದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಕಲ್ಯಾಣವಾದೀತು. ಇತಿಹಾಸ, ಭೂಗೋಲ, ಆರೋಗ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಕಲಿಸುವಾಗಲೂ ಹುಡುಗರ ಹಿತವನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

(೯) ಸದೃಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೃದಯ ವಿಕಾಸವಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ವಾಚ್ಛಯದ ಅಭ್ಯಾಸ, ಇಲ್ಲವೆ ಶಿಕ್ಷಕನು ಕೊಡುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಅವರ ಮೇಲಾಗುವ ಪರಿಣಾಮ ಚಿರಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲಾರದು.

ಸಾಲೆಯ ವೇಳೆಯ ನಂತರ ಗುರು ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಅದರ್ಶವರ್ತನೆಯುಳ್ಳ ಶಿಕ್ಷಕನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಲಕಳೆಯುವಂತಾದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ, ದಯೆ, ನಿರ್ವಹಣೆ, ಸಹಕಾರಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

(೧೦) ಅವರವರ ಒಲವಿನಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಲೆ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿರುಚಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಬಾರದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಾದರೂ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರುವದಾದರೂ, ಸಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ತನುಮನ ಧನಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಸಾಧಾತನದಿಂದ ಇರುವುದು- ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಗೆಳೆಯರಂತೆ ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು-ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಅದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೀಳುವುದು- ಈ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ಹೊರತು ಆತನು ಶಿಕ್ಷಕನೇ ಅಲ್ಲ.

ಸುಧಾಕರನು ತಾನೇ ಶಿಗದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಓದಿದ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಿದ್ದುದು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನಿಸಿತು.

X

X

X

X

X

ಮಾರನೇ ದಿನವೂ ಸುಧೆಯು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ತಡೆಯುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುತದರಾಬಾಯಿಯೇ ಈ ಸ್ಥಿತೃಂತರಕ್ಕೆ ಕಾರಣನೆಂದೂ, ತಾನು ಹೋದರೆ ತನಗೂ ಅಪಮಾನವಾಗಬಹುದೆಂದೂ ಆಕೆ ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಸುಧೆಯ ಮೇಲಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಾಗೇ ಕೂಡ್ರಗೊಡವ್ವರಿಂದ ಹಿತ್ತಲಿನ ಬಾಗಿಲಿಂದ ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಳು.

ಸುಧಾಕರನೂ ಸುಧೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಆಮ್ಲನ ಮುಂದಿಟ್ಟು ವಿನಾದರೊಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಗಂಗಾಧರನು ಗುಲಾಬಿ ಬಣ್ಣದ

ಲಬೋಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಎಳಾಸವ ರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ವಾರಗಟ್ಟಿ ವಾರುಣಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ರಾಸ ಸಾಹೇಬರೇ ಬರೆದಿರಬೇಕೆಂದು, ಊಹಿಸಿದನು. ಅದರ ತರ್ಕ ಮತ್ತು ಸತ್ಯವು ಹಲವು ಬಾರಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೆಯ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಯೆಂಬುದು ಸತ್ಯ ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೀಗಿತ್ತು.

"ತಾವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿರುವರಲ್ಲವೇ? ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಿಂದ ತಾವು ಬಾರದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಬೇಸರ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ತಮಗೆ ಸೇರದಂತಹ ಸಂಗತಿಯೊಂದು ಸಂಭವಿಸಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಾರದೇ? ಈ ವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೊರತು ಇನ್ನಾರುವರು? ಅಪ್ಪ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ! ಇಡ್ಡಲಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ತೊಯ್ದರೂ ಸುಣ್ಣವಾಗಬಲ್ಲದೇ?"

ಮನೆಯೊಳಗೆ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಮನಬಿಟ್ಟ ಮೂತಾಡಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಬರುವಿಕೆಯು ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಕಾಣೆಯಾಡ ತಮ್ಮ ನಸ್ತುವೊಂದು ದೊರೆತಿದೆ. ಅವನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸುವೆನು. ನನಗೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧಳಿರುವೆನು. ತಂದೆಯೊಬ್ಬ ಆಯ್. ಸಿ. ಎಸ್. ನನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೂ ನಾನವನೊಡನೆ ಲಗ್ನವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವಂತಹ ದಾರಿಯೊಂದನ್ನು ನೀವು ತೋರಿಸುವಿರಲ್ಲವೇ?

ದುಡ್ಡಿನ ಮುಂದೆ ಧರ್ಮವೂ ತಲೆಬಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನಿನ್ನೆ ದಾದಾಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪುಂಡಂಭಟ್ಟರು ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸುಧೆಯ ಕೈ ಚಹಾ ಮುಟ್ಟದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಸವಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉರಡರು.

ತಾವು ಬಂಡಿತವಾಗಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುವಿರಲ್ಲವೇ? ತಂದೆಯವರು ರಾತ್ರಿ ಒಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ಮಲಗುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗಾಧರನಂತೂ ಯಾವಾ

ಗಲೂ ಆಮಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಒಂಭತ್ತುವರೆ ಹೆತ್ತರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆಮುಂದಿನ ದಿನೆಯ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಮಾವಿನಗಡದ ಬಳಿ ಬರುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ನಾವು ಮನಬಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಬಹುದು. ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬರುವಿರಲ್ಲವೇ? ಕೊರಳಾಣೆಯಿದೆ. ತಮ್ಮೊಡನೆ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮವಳೇ ಆದ,

“ವಾರುಣಿ”

ಪತ್ರ ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸುಧಾಕರನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟವಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮಧುಕರನಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರ ತಪ್ಪಿ ತನಗೆ ಕಳಿಸಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ “ಈ ಪತ್ರ ಮಧುಕರನಿಗೆ ಒಯ್ಯುಕೊಡು” ಎಂದನು. ಗಂಗಾಧರನ ಮೋರೆ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನಂತೆ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತು. “ನಿಮಗೇ ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದ್ದಾರ್ರೀ” ಎಂದ.

ತನ್ನ ಯಾವ ವಸ್ತು ಕಳೆದಿದೆಯೆಂಬುದರ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬರುವಿಕೆಯು ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಸೇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾರದಾದ. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಹುಡುಗ ಅಡ್ಡದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪತ್ರ ತಂದೆಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಅವಳಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಹೋಗುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡ.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳದೇ ಹೋದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ಬಂದಳು. ಆದರೆ ಅಕೆ ತಂದ ಸುದ್ದಿ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಹಿತಾವಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಹೆಂಡತಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಿರುವಾಗ ಸಕ್ಕೇರಿ ಸುಧೆಯ ಅಡಿಗೆಯುಂಡದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಈ ರೋಗ ಹತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸುಂದರಾಬಾಯಿಯು ಶಿಫ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಧೆಯನ್ನು ಮಡಿದುಕೊಂಡು ಬಿಡುವವಳಿದ್ದಳು.

ಈ ಸಂಗತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ಅಳು ತಡೆಯಲಿ ಕಷ್ಟಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನಿಗೂ ಅಳುವು ತಡೆಯದಾಯಿತು. ಅವನು ತಾಯಿ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವಳ ಬಲಗೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಶರೀರಮೇಲಿಟ್ಟು,

“ಅಮ್ಮಾ, ಸುಧೆಯ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನೂ ಸುವ್ಯವಹರಿಸುವೆಯಾ?”

“ಬೆನ್ನದಂತಹ ಹುಡುಗಿಯ ಗತಿ ಹೀಗಾಗುವದನ್ನು ನೋಡಲಾರಿ ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಅವಳು ಪರಕೀಯಳು.”

“ಇಂದು ಪರಕೀಯಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಳೆ ನಮ್ಮವಳಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಸುಧೆಯಂತಹ ಸೊಸೆಯು ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಗಲಾರಳು.”

“ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದ ಬಲ ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರದ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯಂತಹ ಸೊಸೆಯು ಸಿಗಲಾರಳು. ಆದರೆ ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ಸಂಬಂಧ ದೇವರು ಒಪ್ಪಬಹುದೇ?”

“ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುವಾವುದೆಂದು ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಹೇಳಬೇಕೇ ಹೊರತು ನಮ್ಮಂತಹ ಸಂಸಾರಿಗಳಲ್ಲ.”

ಜಾನಕಮ್ಮನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದಳು. ಸುಧಾಕರನ ಮಾತು ಹೌದೆನಿಸಿತು.

“ಧರ್ಮವೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂತಹ ಕಡ್ಡು ಪಾಪ ಮಾಡಿ ಬಡಿವಾರ ಬಡಿಯುವ ಧರ್ಮಲಂಡರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಸತ್ತ ಹೊರತು ಸ್ವರ್ಗವಿಲ್ಲ; ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗದ ಹೊರತು ದೇವರಿಲ್ಲ. ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಇಂದಿಗೆ ಹತ್ತುವರ್ಷಗಳಿಂದ ದೈವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಶಿಯಿಂದ ರಾಮೇಶ್ವರದ ವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ-ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿಯ ಸಾಧುಗಳ ಸಹವಾಸ ದಲ್ಲಿದ್ದು-ಸಂಸಾರ ಪಾಶವನ್ನು ಹರಿದು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದೇವರ ಜ್ಞಾನವೇ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲವೇ? ಮುಕ್ತಿಯ ಸರೇಕ್ಷೆಗೆ ಮುಕ್ತಗಾರನೇ ಬೇಕಾಗುವಂತೆ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಗೊತ್ತು-ಹಚ್ಚಲು ಸನ್ಯಾಸಿಯೇ ಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹಣ-ಕಾಸು, ವಸ್ತು-ಒಡವೆ, ಹೊಲ-ಮನೆ ವಿಲಾಸ, ವೈಭವಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸುಳ್ಳು ಮಾತನಾಡುವ ಹಾಗೂ ತನ್ನನ್ನೇ ಮೋಸಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಾಮಿಯವರನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು. ಸದಾಪರ
ದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅದೇ ರಾತ್ರಿ
ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವಾದ ಸುಧಾಕರನು ಸಾಲಿಗೆ ಹೊರಟು
ಹೋದನು.

ಪ್ರಕರಣ ೨೯.

ಸುಧಾಕರನು ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾರುಣಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಧುಕರ
ನಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಈಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂ
ದು ತಿಳಿದು ನಗು ಬರೆದಿತು. ಅದರೆ ತನ್ನ ನಗುವಿನಿಂದ ಆಕೆ ಗೊಂದಲ
ಬೆಲಿ ಬೀಳಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾತ್ರ ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ;
ಸುಧಾಕರನ ಹಾಸ್ಯ ಮುದ್ರೆ ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ರವಿಕಿರಣದಿಂದ ಮಾಯ
ವಾಗುವ ಮೋಡದಂತೆ ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಹ್ನೆವು
ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ನಡುವಿನ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸುಧಾರಣೆಯ ವಸ
ಯದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುವದಿತ್ತು. ಆದರೆ 'ಯಾರೊಬ್ಬರೂ' ಸಹಕಾರ
ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮಧುಕರನಂತೂ ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೆಲ್ಲ ಗೇಲಿನಾಡುತ್ತಿ
ದ್ದನು. ರಾತ್ರಿ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಲು ವಾರುಣಿಯು ಬರೆದ ಪತ್ರದ ಸುಳಿವು
ಹತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಅವನ ಮಾತಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

"ತನ್ನನ್ನು ಹೊಣೆಯುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಧುಕರನು ಕಪಟಜಾಲ
ವನ್ನು ಪಸರಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ವಾರುಣಿಯೂ ಅವಳು ಈ ಒಳಸಂಚಿನ
ಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಬಹುದು." ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು.

ಹುಬ್ಬನಾಡ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಚಂಡ
ವಿಚಾರ ಲಹರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ

ಶ್ವಾಸಗೊಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಇಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪತ್ರದ ಮುಖಾಂತರ ತನ್ನ ದುಃಖ ಕಡಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಹೊರತು ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪತ್ರ ಬರೆಯುವಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಯೋಚಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಡ್ಡ ಅಡ್ಡ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಹನವನ್ನು ಬಲು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾಗುವಂತೆ ಸುಧಾಕರನು ತನ್ನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಡಿದ ಎಲ್ಲೆ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಪತ್ರಬರೆದು ಲಖೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಂದುಮಾಡಿದನು. ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ ವಾರುಣಿಯ ಪತ್ರವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹೇತುವಿನಿಂದ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟನು. ಬಲಕಂಠ್ಯ ಮೇಲೆ ತಲೆ ಇಟ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಯಾವವಿಬಗೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತು ಮಗ್ನವಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. 'ಆ ಮೇಲೆ ತಲೆ ಎತ್ತಿದಾಗ ಕಂಚನವ್ಯಗ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಈ ಚಿತ್ರದಂತೆ ವಾರುಣಿಯೂ ಮೋಸಗಾರಳಾದಳಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಬರುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವರು ಚಿತ್ರಕಾರ ಕಾಳಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಸುಧಾಕರನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ತಾನೇ ನಂಬದಾದ.

+ × × × ×

ಚಹಾಪಾನ ಮುಗಿಸಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ ಸುಧಾಕರನು ಕಾಳಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. 'ಹೀಗೇ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ' ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಹಾರಿಸಿ ನುಡಿದನು.

"ನೋಟರು ಮನೆತನಕಾ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ?"

"ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಟ್ಟು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಸಿಕ್ಕಿದ. ಆತನು ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯ ಹಾದಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ. ಇರಲಿ, ನೀವಿನ್ನೂ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮಗಳಿಗೆ ಕರಿಸಲು ಹೋಗುವಿರಷ್ಟೆ!"

ಕಾಳಿಯ. ಮಾತಿನ ಒಲವು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಸರಳವಾಗಿ,

"ಸದ್ಯ ಎರಡುದಿನ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಪ್ತೇ! ಆ 'ಮಧುಬಿಂದು' ನಿನಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೇ?"

"ನಿನ್ನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಕ್ಕಿತು."

ಸುಧಾಕರನು ಎಂದಿನಂತೆ ಮನಬಿಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಳಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ತಾನು ಸರದಾರರ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಹುತುಗವಾರುಣಿಯೇ ಎಂದು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಾವಿರ ಸಾರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. 'ಹೇಗಾದರೂ ಅವಶ್ಯಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎತ್ತಿದಾಯಿತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಿಡುವಿಟ್ಟು."

"ಕಾಳೇ, ಆಗಲೇ ನಿನಗೊಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಮೇಜನ ಮೇಲೆಯೇ ಇದೆ. ನಾನೇ ಓದಿಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅಮ್ಮನ ಸಂಗಡ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನಗೆ ದಣುವಾಗರಬೇಕು. ಮಲಗ ಕೋ" ಎಂದು ಊಟ ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ನುಡಿದ.

ಹೊರಗ್ಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಚಲ್ಲಿದಂತೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮರಗಳು ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹನೆಯು ಹಾಡುತ್ತಿತ್ತು. "ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲೂ ಸಂತಸವು ಸಸರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು ಇಂತಹ ರಮ್ಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನು ತನ್ನನ್ನು ಕರೆಯದೆ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಳಿಗೆ ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು. ಸುಧಾಕರನ ಮೋರೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಉಲ್ಲಾಸವಿರದ್ದರಿಂದ ಜೊತೆಗೆ ಬರುವನೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿಯಲು ಕಾಳಿಗೆ ಶಕ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರ, ಜಾನಕಮ್ಮ ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕಾಳಿಯು ಮೇಜನ ಮೇಲಿನ ಒಂದೆರಡು ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ವಾಚನವು ರುಚಿಸುವದೇ? ಆ ಮೇಲೆ ಸುಧಾಕರನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಪತ್ರದ ನೆನಪಾಗಿ ಮೇಜನ ಮೇಲಿದ್ದ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಓದಹತ್ತಿದನು.

ಜಯಗಾಂವ

೩೧-೮-೧೯೨೮

ನಮಸ್ಕಾರ. ಇಂದು ಸಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಈ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಚಲಿತ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬ ಕಾಂಚನ ಮೃಗದ ನಿಜವಾದ ರಾಕ್ಷಸೀ ರೂಪವು ಇಂದು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಜಯಗಾಂವದ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಷ್ಟರೆ ನಾನು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ? ಹೊರತು ನನ್ನ ಧೈಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದು. ಪ್ರಿಯಗಳೇ ಯಾ, ಗೇಣುದ್ದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ, ಭಾವನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಲೇ? ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಯಾರು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ? ಕಾಗೆ ನಾಯಿಗಳು ಸಹ ಉಪವಾಸ ಸಾಯುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಾಗೆಗೆ ನಾಯಸಬಲಿ ಸಿಗುತ್ತಿರಬಹುದು, ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಎಂಜಲದಲ್ಲಿಯೆ ಅಗುಳು ಹೆಕ್ಕಿ ಅನ್ನಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಅಲ್ಲವೇ?

ನಮಗೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ರಕ್ತವನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವ ಸಹಸ್ರಾರು ಮಂದಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡುತ್ತ ಬಿದ್ದಿರುವಾಗ ನಮ್ಮಂತಹ ತರುಣರು ಹೋಳಿಗೆಗೆ ತುಪ್ಪ ಸವರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ದಿನದ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಪ ತಾಸು ವೆಚ್ಚಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಲಜ್ಜಾಸ್ಪದವಲ್ಲವೇ? ನನಗೆ ಹಣಗಳಿಸುವದೊಂದೇ ಧೈಯವಾಗಿದ್ದರೆ- ಬಡ ದೇಶ ಬಂಧವರು ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಹೊದೆಯಲು ಬಂದಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಡುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾನು ಕಾಶ್ಮೀರಿಶಾಲೆ ಹೊದ್ದು ಬಂಗ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಬೀಳುವದೇ ಸುಖಕರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೆ- ಕೊಟ್ಟವಧಿ ಬಂಧವರು ಅಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ದುಷ್ಟಾಳದ ಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಸಟ್ಟು ಬಾದಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯ ಕಾರಂಜಿಯ ಜಲತುಷಾರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಧನ್ಯತೆಯನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ- ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಹಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ, ಹೊದೆಯಲು ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿರಕ್ಷರತೆಯ ಮೂಲಕ ಅನಂದವಾಯಕ ವಾಡ್ಡಿಯವನ್ನು ಓದಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಬನ್ನ ಬಡುವವರು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ

ಹರಡಿರುವಾಗ ಸ್ವತಃ ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೋ ಹೆಂಡತಿಯ ಅಭರಣವನ್ನೋ, ಬೇಂಕಬೂಕಿನಲ್ಲಿಯ ಧನವನ್ನೋ ನೋಡಿ ಸಮಾಧಾನ ಪಡುವಷ್ಟು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದರೆ- ನಾನು ಎಂ. ಎ. ಆಗದೆ ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಆಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಣ ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದಾರಿಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ದೇಶ ಬಾಂಧವರ ಸೇವೆಗೆ ಕೆಲವೇ ಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವೆಂದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿತ್ತು.

ಜಯಗಾಂವದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯ ಹತ್ತಲು ನನಗೆ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಹೊಂಡ ಮತ್ತು ಪಸರಿಸಿದ್ದ ಮುಳ್ಳು ಕಾಣಹತ್ತಿದವು. ದೇಶೋನ್ನತಿಯ ಈ ಮಾರ್ಗವು ಪೂರಾ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತದ ಪ್ರಗತಿಯು ಇರಿವೆಯ ಗತಿಯಿಂದ ಆಗುವದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ, ಸಾಲೆ ಕಾಲೇಜುಗಳು ತೆರೆಯಲ್ಪಡುವದನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವ ತರುಣರಿಂದ ದೇಶವು ಸಂಪನ್ನವಾಗುವ ಬದಲು ದೊರವಾಗುತ್ತ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಚಿತ್ತ ವ್ಯಾಕುಲವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಔಷಧದಿಂದ ರೋಗ ಗುಣವಾದೇತೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ರೋಗಿಯೇ ಸಾಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾಯಿತು. ಹೀಗೇಕೆ? ಇದನ್ನು ನಾವು ಕಣ್ಣುತೆರೆದು ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ಉದಾರ ಹೃದಯದಿಂದಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಡವೇ? ಕಳೆದ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನೇಕ ಹ್ಯಾಸ್ಟುಲುಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಬರೆದಿವೆ. ನಮ್ಮ ಜಯಗಾಂವ ಸಾಲೆಯೂ ತನ್ನ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಹಾಗೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇನೋ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ದಾರಿ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಚಲಿತ ಶಿಕ್ಷಣವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬುಡವನ್ನೇ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸುಧಾರಣಾವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಹಿಂದುಳಿದವರು ತಾರ್ಕಿಕ

ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಾಚಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಕ್ಕಲಿಗ, ಕೂಲಿಕಾರ, ಹೆನೂರಿ, ಗಾಡಿಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಜನರ ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳು ನೌಕರಿ ಸಿಗದಿದ್ದರೂ ಪರಂಪರಾಗತ ಧಂದೆ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಒಗೆದ ಚೂರು ರೊಟ್ಟಿಗೆ ನೂರಾವಂಟು ನಾಯಿಗಳು ಕಚ್ಚಾಡುವಂತೆ ನೌಕರಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾರತಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗ ಧಂದೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬರಲಾರದೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಬಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸದೆ ಸದ್ಯದ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರು ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಬೆನ್ನುತಿರುವ ನೌಕರಿಯ ಜಸಮಾಲೆ ಹಿಡಿದು ಜವಮಾಡುತ್ತ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಉದ್ಯೋಗ ಕೀಳು, ಆ ಉದ್ಯೋಗ ಮೇಲು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಲಗಬೇಕಾದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಶೂಢಿ ಬೀಳಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಪುತ್ತಕ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೋಗುವುದು ಸಹ ಅವರಿಗೆ ಕೀಳು ಕೆಲಸವೆಂದು ಅನಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಧಾತನದ ಕಲ್ಪನೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಸಾಧಾತನವಿಲ್ಲದೆ, ಸಾರ್ಥತ್ಯಾಗವಿರದು. ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವಿರದೆ ಸಮಾಜಸೇವೆ ಘಟಿಸದು. ಸಾಧಾತನದ ಜೊತೆಗೆ ಹೃದಯದ ಉದಾರತೆಯೂ ಬೆಳೆಯ ಬೇಕು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಜಮೀನುದಾರರ ಮಕ್ಕಳು 'ಶಾ' ನನ್ನು ಓದುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ, ತಮಗೋಚ್ಛರ ಹನ್ನೆರಡೂ ತಿಂಗಳು ವೈಯುರಿ ದಡಿಯವ ಒಕ್ಕಲಿಗನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಸಹಾನುಭೂತಿಯೆಂಬುದು ಆಕಾಶದಿಂದ ಬೀಳುವ ವಸ್ತುವಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕಾದುದು. ಸದ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ನೋಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ರೊವಿಯೋ ಜ್ಯಾಲಿಯೆಟ್ಟರ ಪ್ರೇಮವನ್ನೋದಿ ಕಣ್ಣೀರಿಳಿಸುವ ತರುಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಮದುವೆಯ

ಹೊತ್ತಿಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯು ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಗುಣವತಿ ಯಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಹೊರತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಠಪಾಠಮಾಡಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಪಾರಕಂತ್ರ್ಯ ಶೃಂಖಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಈ ಗಿಳಿಪಾರದ ಮಂದಿಯಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಗೆಳೆಯಾ, ಬಹಳ ಮಾತಿನಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಈ ಸ್ಥಿತಿತಿಳಿದವರು ಅದನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಧೈಯವೂ ಸಹ ಕಲ್ಪನಾಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಕನಸೆಂದು ಅನೇಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಸಹೃದಯನು ಹಾಗೆಂದೂ ಹೇಳಲಾರನು. ಧೈಯವಿಲ್ಲದ ಮಾನವೀ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದ ಜಗತ್ತಿನಂತೆ. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಧೈಯವು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಧೈಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿಯ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಿಸಿ, ಧೈಯದ ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವದೇನೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾತಲ್ಲ. ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಸಾಧಿಸದು.

ಹೀಗೆಲ್ಲ ಬರೆದುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಜಯಗಾಂವದ ಸಾಲೆ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ. ಆದರೂ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಣಯ ಇಂದು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯೊಳಗೆ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ನಿರ್ಣಯವಾದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಬೇಕು ಇನ್ನೊಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯುವೆನು. ನಿನಗೆ ತಾಯಿಯ ಅಶೀರ್ವಾದ.

ನಿನ್ನವನೇ

ಸುಧಾಕರ.

ಆ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ಕೆಳಗಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಲಾಬಿ ಬಣ್ಣದ ಲಬೋಟಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೆರವರ ಪತ್ರ ಓದಬಾರದೆಂದು ಮೊದಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರೂ ಇಂದು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯೊಳಗೆ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಣಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿದೆಯೆಂದು ಸುಧಾಕರನ ಪತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಓದಿಯೇ ಬಿಟ್ಟನು.

ಆದು ವಾರುಣಿಯ ಪತ್ರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆ ಪ್ರೇಮ ಪತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸುಧಾಕರನು ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದೇ ಇದ್ದುದು ಇದೇ ಕಾರಣವರಬೇಕೆಂದು ಕಾಳಿಯು ಊಹಿಸಿದನು. "ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೊಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಈ ತರುಣಿಯು ನಿರ್ದೇಶ ಪಡಿಸಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸುಧಾಕರನು ಹೋಗಿರುವನು. ವಾರುಣಿಯು ಸುಧಾಕರನನ್ನು ಸ್ತೀತಿಸುವುದು ನಿಜವಾದರೆ, ನಾನು ಬಂದ ಕೆಲಸ ನಿರರ್ಥಕವೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಪರಾಂಬರಿಸಿ ನೋಡುವುದು ವಿಹಿತವೆ" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕೋಟು ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹೊರಬಿದ್ದನು.

ಕಾಳಿಯು ಹೋದ ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಕೂಸಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಧಾರಣೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಪುಂಡಂಭಟ್ಟರು ಸುಧೆಯನ್ನು ಮಡಿಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಕೂಸಿನ ರೋಗ ಗುಣವಾಗುವ ದಿಲ್ಲಿಂದು ಪರಿಹಾರ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧೆಯ ಅತ್ತೆ ಮತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆಯರು ವಿಲಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಸುಧೆಯನ್ನು ಮಡಿಮಾಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು.

ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಮೈದನರು ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಡಿಮಾಡುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅದೂ ಅವರ ಮಾತಿನಿಂದ ನಿರಾಶೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಮಧುಕರನು ದಾದಾಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸುಧಾಕರನು ವಾರುಣಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಲು ಹೊರಟು ಹೋದುದರಿಂದ ಸುಧೆಯ ದಾರಿ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಯಿತು. ಬರುವಾಗ ಮನೆಯ ಒಳಗೊಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿಹಾಕಿದಳು; ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಒಳಗೆ ರೌದ್ರವನರಕವಿತ್ತು. ಬಲಾತ್ಕಾರ, ಅಸಹನೆ, ಕೇಶವಪನದಂತಹ ಅತ್ಯಾಚಾರದ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತು ಅವಳು ಹೋದ ಕುಲವೆರಡೂ ನಾಳೆ ಅವಳ ವಿಡಂಬನೆಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊರಗೆ

ಅವಳಿಗೆ ಅಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯರಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಜಾತಿಪಾತಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಸ್ವರ್ಗವಿತ್ತು. ಸ್ವರ್ಗ! ಸುಧಾಕರ ಕೂಗಲತೆಯ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಿರುವಾಗ ಅಮರಣ ನರಕದೊಳಗೆ ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಬೀಳುವವರಾರು? ದೇವರು ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಾಗ ಅಸ್ಥಿರ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮೋಹಗೊಳುವವರಾರು? ಸುಧೆಯು ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿಲೆಳೆದು ಹೊರ ಬಿದ್ದಳು.

ಸುಧಾಕರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಎದೆಯು ಧಸಿಲ್ಲೆಂದಿತು. ಸುಧಾಕರನು ವಾರುಣಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ಬಂದದ್ದೇ ತಡ. ಆಕೆಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಭೂಕುಸದಿಂದ ಧಕ್ಕೆ ತಗುಲಿ, ತಲೆಯೊಳಗೆ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಕಮ್ಮನವರೂ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಶೇಷವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭವಿತವ್ಯದ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಕೆ ಶಿವಮಂದಿರದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ಸುಧಾಕರನು ಆಕೆಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಒತ್ತಿಂದರೆ ಸಾಗರವಾದರೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಪ್ರಕರಣ ೩೦.

ಸುಧೆಯ ಪುನರ್ವಿವಾಹದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾನಕಮ್ಮನವರ ಮನಒಲಿಸುವದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದಂದಿನಿಂದ ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಸಹ ಬಾರದಾಯಿತು. ವಾಲಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧೆಗೆ "ಸೌಧಾಗೃಹತೀ ಭವ" ಎಂದು ಮರೆನೆಯಿಂದ ಅಶೀರ್ವದಿಸಿದ್ದರು. ಜಯಗಂಧದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾರನೇ ದಿನವೇ ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಸುಧೆಯು ಯಮೂಳ ಮನೆಗೆ ಹೋದದ್ದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಒಂದೆರಡು ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಶಿವಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಕಂಡರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಸುಧೆಯು

ಬಗ್ಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾವನೆಯಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಸ್ವಾರ್ಥಶಾಸ್ರಿ, ಮಾಯಾಳು ಅಂತಃಕರಣದೊಳಗೆ ಸುಧೆಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವಳೆಂದು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಅವರಿಗೆ ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾಯಿತೋ-ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ದೀಪದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವಾಗುವಂತೆ, ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿರಬೇಕೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಅವನೊಡನೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಾದೊಡನೆ ಮುಖ ಮುದ್ರೆ ಆರುಳುತ್ತದೆ. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಆನಂದ ಲಹರಿಗಳು ಉಕ್ಕುತ್ತವೆ. ನೇತ್ರ ಚಂಚಲಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಾಧುರ್ಯವು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪುರಾವೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಕೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ಪ್ರೇಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತರ್ಕಿಸುವದು ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಕಠಿಣವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೀತಿಸುವದು ಹೃದಯದ ಧರ್ಮ. ಆದರೆ ಹೃದಯ ನಾಲಗೆಗಳ ಅಂತರ ಹರಿಯುವದು ಮಾತ್ರ ದುಸ್ತರವೆಂದು ಅವರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಹತ್ತಿತು.

ಸಂಕೋಚ ಮತ್ತು ನಿರಾಶೆಯ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಕಾಮುಕತೆ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕಂಡುಹಿಡಿದರು. ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಟಿಅನುಭವದಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ನಿರಾಶೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವ ಸಂಭವ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಕಂಡುಬರಹತ್ತಿದಂತೆ ಸುಧೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಮನಬಿಟ್ಟ ಮಾತನಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆಯೆಂಬುದು ದೃಢವಾಗಹತ್ತಿತು. ಫಲವು ಎಷ್ಟೇ ಹೆಣ್ಣಾಗಿದ್ದರೂ ಪಕ್ಷಿಯ ಚುಂಚು ತಗಲಿದ ಹೊರತು ರಸ ಹೊರಬೀಳದು. ಸುಧಾಕರನ ಭಾವನೆಯೂ ಇದೇ ತೆರನಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪಿತೃಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನ ಸಹಸ ಸಫಲವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವ ಅಭಿವಚನವನ್ನಿತ್ತರು.

ಈ ಅಭಿವಚನದಿಂದ ಸುಧಾಕರನಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೂ ಸುಖವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪಾಪದ ಕಟುಫಲವನ್ನು ನಿರಪರಾಧಿ ಸೊಸೆಯು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಭಾಸವಾದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಹೃದಯದಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಸುಧೆಯ ಕುಂಕುಮ ಹೀನ ಹಣೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಭಯವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸ್ಥಳದ ತನ್ನ ಪಾಪವು ಮೂರ್ತಿಮಂತವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದೆಯೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿವಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಸುಧೆಯು ಬಂದಾಗ ಅವರು ಸಂಕೋಚ ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣವಿತ್ತು. ಸುಧಾ ಮತ್ತು ವಾರುಣಿಯರು ಬಂದಾಗ ಅವರು ಬಲುಕಷ್ಟದಿಂದ ಮನೋನಿಗ್ರಹಮಾಡಿ ಸುಧೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಗೊಡಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಸುಧೆಯ ವಿವಾಹವಾಗುವದು ಶಕೃವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅಶ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪಾಪ ತೊಳೆದು ಹೋಗುವ ಸಂಧ್ಯೋದಗತೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಶಕೃವಿದವನ್ನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೀನೆಂದು ಮಾತುಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತು. “ಪಾಯಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ? ಬೆಳೆದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮುರಿಯುತ್ತದೆಯೇ? ಹೊರತು ಬಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಜಾನಕಮ್ಮನವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪಾಪಪುಣ್ಯದ ಪರಂಪರಾಗತ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಈ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿದೆಯೇ? ಮಾತಿನಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವದು ಶಕೃವಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯ ಹದಿನೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಅರ್ಜುನನು ಮಡಿದ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿಗಾಗಿ ಗಳಗಳನೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಆಯುಷ್ಯದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಹೃದಯದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯ, ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನೂ ಬರೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ”

ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸುಧಾಕರನು ಬಂದೇ ತೀರು ವನೆಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಒಣವೇದಾಂತದಿಂದ ಆಕೆಯು ಸಮಾಧಾನ ಪಡ ದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸ ಹತ್ತಿದರು. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಹವೆಯು ಕ್ರೂರ ಪಶುಗಳಂತೆ ಗರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಹತ್ತಲು ಶಿವಮಂದಿರದ ಮೆಟ್ಟಿಲ ಮೇಲೆ ಅವರು ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ನಿಷ್ಪಾಸ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸುಖಿಯನ್ನಾಗಿಸುವ ಅಲ್ಪ ಸಂಗತಿಗೆ ಅದೆಷ್ಟು ತೊಂದರೆ ಬರಬೇಕು? ಮನುಷ್ಯರ ರೂಪದಿಂದ ಬರುವ ಸಂಕಟಗಳು ಕಡಿಮೆ ಎನಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸಮಾಜವು ದೇವರ ರೂಪದಿಂದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿದೆ. ಸುಧೆಯನ್ನು ವೈಧವ್ಯನರಕದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ದೇವರು ನನಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡಬಹುದೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಬರಲು ಅವರ ಮೈ ಕಂಪಿಸಹತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿಡಿಲು ಮಿಂ ಚುವಂತೆ ಆಕಾಶದ ಪರದೆಯನ್ನು ಮೂರಮಾಡಿ ದೇವರು. ಒಂದುನೇಳೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಎಲೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಇಣಕಿ ನೋಡುವ ಮೊಗ್ಗಿ ಯಂತೆ ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಶೇಷಶಾಯಿಯು ಕಂ ಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಗಾಳಿಯ ಸಪ್ಪಳದೊಳಗಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಬಹುದಾದ ದೇವವಾಣಿ ಒಂದುನೇಳೆ ಹೊರಡಬಹುದಾದರೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಿಯಾದರೂ ಸುಧೆಯ ಪುನರ್ನಿವಾಹದ ಬಗ್ಗೆ ದೇವರ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ದೇವರು ಈ ಪ್ರಕಾರ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲಾರ ನೆಂಬುದು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಉದಾಸೀನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಧಾಕರನು ಜಾನಕಮ್ಮನವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಾಗ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗೇಳು ತ್ತಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ತಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತಿಂ ದು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಜಾನಕಮ್ಮನವರು ದೇವರಿಗೂ, ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಮೂವರೂ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮೆಟ್ಟಿಲ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು

ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಬೆಳದಿಂಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಧೈರ್ಯ ತಂದು ಸುಧೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೆತ್ತಿದರು. ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸುಧಾ-ಸುಧಾಕರರ ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಖೋದ್ಗತವಾಗಿತ್ತು. ದಾಸಬೋಧ ಅವರಿಗೆ ಕಂಠಸ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ತುಕಾರಾಮರ ಅಭಿಂಗಗಳು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗಿದ್ದವು. ಅವರ ವಕ್ರತ್ವ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಜಾನಕಮ್ಮ ನೇ ಏಕೆ, ಸುಧಾಕರನೂ ಹೌದು ಹೋದನು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ತಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಪಾಪದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ೧೫

ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನಿಂದ ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಮಾತ್ರ ಸಮಾಧಾನವಾಗಬಹುದೆಂದು ಕಂಡುಬಂದದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ತುಸು ಆಚೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿ 'ಅಮ್ಮಾ' ಎಂದರು.

“ತಮ್ಮಂತಹರ ಉಗುರಿನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ನನಗೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾತನಾಡಬಾರದು.”

“ಅಮ್ಮಾ, ನನ್ನ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ನಿಮಗೇಕೆ ಅಮ್ಮಾ ಎಂದೆನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು. ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಉಗುರು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ; ಕೈ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ; ಕಾಣಿಬಟ್ಟೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಿಸುವದು ಬಲು ಕಠಿಣ. ಆದರೆ ಕಳೆದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಘನಸ್ಸು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವದು.”

“ಅಮ್ಮಾ, ಸುಧೆಯ ಎರಡನೆ ಮದುವೆಯು ನಿಮಗೆ ಪಾಪವನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ದೇವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಪಾಪವಿರುತ್ತದೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಮನವರಿಕೆಯಾದಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸುವದೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡ ಪುಣ್ಯ. ಮತ್ತು ಪರಸೀಡನೆಯೇ ಪಾಪ. ಈಗ

ಸುಧಾಕರನು ಸುಧೆಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಅರ್ಥಾತ್ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವಳ ಮದುವೆಯಿಂದ ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಹಾನಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಮೈದುನನ ಮನೆಯ ಒಬ್ಬ ಕೆಲಸದಾಕೆಯು ಕಡಿನೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವೆಚ್ಚ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರ ನಾಲ್ಕುದುಡ್ಡು ಉಳಿಸಲಿಕ್ಕಂದೇ ದೇವರು ಸುಧೆಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. 'ಜೀವೋ ಜೀವಸ್ಯ ಜೀವನಂ' ಎಂಬ ತತ್ವ ಸತ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಜೀವವು ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಆದರ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಒಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವವ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಅಶಕ್ಯವೆಂದೇ ಆದರ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥ. ತನ್ನ ಜೀವನವ ಜೀವನವೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಆದರೊಡನೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿದೆ. ಆಮ್ನಾ, ಸುಧಾಕರನಂತಹ ಮಗನು ನಿಮಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ನಿಮಗೆ ಮಸಣದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ?

ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂತು. ನನ್ನ ಮಗನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸದ್ಗುಣ ಇದ್ದಾನೆ."

"ಆಮ್ನಾ, ಸುಧೆಯ ಪುನರ್ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಪಾಪವಿದೆಯೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದಲ್ಲವೇ? ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಪೀಡಿ ಸುವುದೇ ಇವಳ ಸುಧಾ-ಸುಧಾಕರರು ಹಿಂದೆಂದೂ ಪಾಪ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ಮಾಡಲಾರರು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಜನರು ಈ ಮದುವೆಗೆ ಪಾಪವೆನ್ನುವುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೋರಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕತನವೆಷ್ಟು ತುಂಬಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗತ್ತಿನ ಜನರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪುಣ್ಯವಿರುತ್ತದೆಯೇ? ಹೊರತು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯ ಪುನರ್ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಪಾಪವೆನ್ನುವ ಈ ಜನರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಒಂದುನೇರೆ ತನ್ನ ಜಮಾಖರ್ಚನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ "ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಸಹ ಯಾರು ನೋಡಿರುವದಿಲ್ಲ

ನೋ! ಅಂಧವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪುನರ್ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಪಾಪವೆಂದು ಹೇಳುವ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ 'ವಾಪ-ವಾಪ' ಎಂದು ಈಗ ಬೊಬ್ಬಿಡುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ನಾಲಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಲೂ ಆ ಶಬ್ದ ಹೊರಬೀಳಲಾರದು. ಆಮ್ಮಾ, ಜಗತ್ತಿನ ದುಃಖದ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಜಗತ್ತು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿಯೋ! ಕೇಳಿದ ಯಾವುದೋ! ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ತಿಕ್ಕುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ! ಅದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬದಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ ತನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಹೃದಯದ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿ ಅದರಲ್ಲಿಯ ತುಣುಕು ಚಿಂದಿಗೂ ಬೆಲೆಯಿದೆಯೆಂದು ಸಾರುತ್ತಾನೆ."

"ಆದರೆ ಹೆಂಗಸರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆಂದು ದೇವರೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವನಲ್ಲವೇ?"

"ಆಮ್ಮಾ, ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮತಗಳನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಅದನ್ನು ಆಳುವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಸರಮಾತ್ಮನು ತಟಸ್ಥನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾಯಿದೆಯು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿ ದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನೇ ಅದನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಈಶ್ವರನೇನೂ ಬದಲಿಸಲು ಅವತರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೇವರು ನೀಡಿದ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದುರುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿಯಿಟ್ಟು ಹೃದಯವನ್ನು ಮಾರಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಇತರರೂ ತನ್ನಂತೆ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ಅವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತಲೆಯ ಕೂದಲು ಉದುರಿದ ಬೊಕ್ಕತಲೆಯ ಗಂಡುಕುರಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದು ಒಂದು ಕೂದಲು ಸಹ ಹೆಣ್ಣಾಗದಿರುವ ತರುಣಿಗೆ

ಮಾತ್ರ ಆ ಅಧಿಕಾರವಿರದಿರುವುದು ಅತ್ಯಾಚಾರವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು? ಇಂದಿನ ಮಾನವ ಜಾತಿಯು ತನ್ನ ವಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ದೇವರ ವಿರುದ್ಧ - ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡೆಬ್ಬಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬಂಡಾಯಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಜಯ ದೊರೆಯಲಾರದು. ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಪಾಪವೆಂದೆನ್ನುವವರೆಲ್ಲ ಈ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಆಮ್ನಾ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು, ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಸುಖ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಚಿಂತನ— ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಿಸರ್ಗವು ನಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಜನರಿಗೆ ಎದ್ದು ದೊರಕುವದಿಲ್ಲ. ಸುಖಯಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಯವಧಿ ಜನರು ಸಂಸಾರ ಸುಖಕ್ಕೆ ಎರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಈಶ್ವರ ಚಿಂತನೆಗೆ ವೇಳೆಯೇ ದೊರಕದು. ಸ್ವಾರ್ಥದ ಸಗಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಈಶ್ವರನ ದಿವ್ಯನಿಯಮಗಳ ಮೊಮಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏನರ್ಥವಿದೆ?

‘ಹಾಗಾದರೆ ದೇವರು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವೆ?’

ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗದ್ದರಿಂದ ಜಾನಕಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

“ಕಾಣದೇ ಎನು? ಆದರೆ ಕಷ್ಟಪಡದೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಲು ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಆಮ್ನಾ, ನಿಮಗಿನ್ನೂ ಈ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಪವೆಂದೆಯೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾದ ಪಾಪವೆಲ್ಲದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ಆಮ್ನಾ, ನನ್ನ ಈ ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನೋರ್ವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯನಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ನೆರವಾಗುವಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತು ನನಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾನು ಹಣದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದೆ. ಬಡವರನ್ನು ನಂಬಿಸಿ ಆಣೆಯ ಔಷಧಿಗೆ ರೂಪಾಯಿ ಪಡೆದು ತ್ರಿಮಂತನಾದೆ. ಲೋಭವೆಂಬುದು ಮಹಾ ಪಾಪವೆಂದು ನನಗೆ ಆಗಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಲೋಭದಿಂದ ಅಂಧನಾಗಿ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ

ಒಬ್ಬ ಬಡರೈತನ ಮಗನಿಗೋಸುಗ ಬೇಷಧ ಕೊಟ್ಟು ವಕ್ಕಾಗಿ ೫೦ ರೂಪಾಯಿ ಬೇಡಿದೆ. ಆ ಬಡವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕವಡಿ ಕಾಸಿರದ್ದರಿಂದ ಹೊಲವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಇಡಲು ಒಪ್ಪಿದನು. ಅವನು ಅಮ್ಮಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಧಿ ಸಾಧಿಸಿ ಒತ್ತೆಯ ಕರಾರಿನ ಬದಲು ಕ್ರಯಪತ್ರ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಇಂದು ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಅನ್ನವನ್ನ ಗತಿಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಮಗನು ಹೊಡಗುದು ಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಬಾಣಂತಿ ಸೊಸೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಸಿಗೆ ಹಾಲು ಕೊಳ್ಳಲು ಹಣವಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಆ ಕುಟುಂಬವು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಯಾರು? ಈಶ್ವರನಲ್ಲ, ನಾನು-ಈ ಮಹಾ ವಾತಕಿ-ಸದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿ "

ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅಶ್ರುಪ್ರವಾಹವು ಹರಿಯ ಹತ್ತಿತು. ಆ ದರೂ ನಗುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ, "ಅಮ್ಮಾ, ಬೇಸರಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೇವರ ದರ್ಶನವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದೀರಿ. ತನ್ನ ಪಾಪ ಹಗಲಿರುಳೂ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಕಾಣಹತ್ತಲು ಈಶ್ವರನ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿದೆ. ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಆ ಈಶ್ವರನು ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕಳೆದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೇವರು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅವನು ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮಾ, ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವನ ಮಾತು ನನ್ನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿಂದ ಯಾವ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಆಡಬೇಕು, ಯಾರೊಡನೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಮ್ಮಾ, ನನ್ನ ಸಾಸದ ಕಟು ಫಲ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಅನುಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀವು ಸುಧೆಯನ್ನು ಸೊಸೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನನ್ನ ಪಾಪ ಅಷ್ಟೇ ಕಡಿಮೆಯಾದೀತು."

ಜಾನಕಮ್ಮ ಚಕಿತರಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದಳು.

"ಅಮ್ಮಾ, ನನ್ನ ಪಾಪದ' ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಹಿರೇಮಗನು ಸತ್ತು, ಗಂಡನೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನರಿಯುವುದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಧೆಯು ವಿಧವೆಯಾದಳು. ಅವಳು ಸುಖಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ."

ಅವಳ ಪುನರ್ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಪಾವನವಿದೆಯೆಂದು ಆ ಜಗಚ್ಛಾ-
ಲಕನಾದ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅನಿಸಿದರೆ ಅವನು ಅದರ ಫಲವನ್ನು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ
ಹಾಕಲಿ. ಆಮ್ನಾ, ನಾನು ಸುಧೆಯ ಮಾವನೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವದಿಲ್ಲ
ಅವಳ ತಂದೆಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಶರಗೊಡ್ಡುವೆನು. ಕೃಪೆಮಾಡಿ ನನ್ನ
ಈ ಗುಣವಂತೆಯಾದ ಮಗಳನ್ನು — ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಸುಧೆಯನ್ನು — ಉಡಿ-
ಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.”

ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಎಷ್ಟು ಚಾನಕಮ್ಮನ ಮುಂದೆ ಬಿಡುಬಿಟ್ಟರು.
ಚಾನಕಮ್ಮ ಸದ್ಗದಿತಳಾದಳು. ‘ಸುಧೆಯೂ ನನ್ನವಳೇ ಇರುವಳು’ ಎಂ-
ದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತೀರ್ಥದಂತೆ ವನಿತ್ರವಾದ ಅಶ್ರುವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದೋ
ಎನೋ ಚಂದ್ರಮನು ಅದೇ ಹುತ್ತಿಗೆ ಮೋಡಮೋಳಗಿಂದ ಹೊರಬಿಡ್ತನು.

✓

✗

ವಾರುಣಿಯ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ದಿನ್ನೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕಾಕೆಯು
ಒಂದು ಮರದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದ-
ರ್ಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಹತ್ತಿದನು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಭೂಮಿಯವರೆಗೆ ಬೆಳ-
ದಿಂಗಳ ನಾಗರವು ವಸರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ದಿನ್ನೆಯು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳು-
ಗಿ ಹೋಗಿರುವ ಪರ್ವತದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ವಾರುಣಿಯು ಬರಲು
ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರಿದ್ದರೆಂಬ ಪೌರಾಣಿಕ ವರ್ಣನೆಯು ಸಾರ್ಥಕ
ವಾಗಬಹುದೆಂದು ಕಾಳಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಒಂದು ಸುಖ
ಸ್ಮೃತಿಯಂತೆ ಆ ರಮ್ಯದೃಶ್ಯವು ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕುಣಿಯಹತ್ತಿತು.

ಕೆಲಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಂದೆಯು ಮಲಗಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾರು-
ಣಿಯು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿಡ್ತಳು. ಗಂಗಾಧರನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿ-
ದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನೂ ನೋಡಲು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಮಧುಕರನ
ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಅತನು ನಿಶ್ಚಯ ಸೋಗು ಹಾಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ

ಕಡೆಗೆ ಎಲೇಷ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡದೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿಳು.

ದಿನ್ನೆಯ ಕೆಳಗೆ ಸಂತಿರುವ ವಾರುಣಿಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ-
ನೋಡುತ್ತ ಕಾಳಿಯ ದೇಹಭಾನವೇ ಹಾರಿಹೋಯಿತು ಚಂದ್ರವನು
ತನ್ನ ಅಮೃತ ಕರಗಿಂದ ಅವಳ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರಬೇಕು.
ಕಾಳಿಯು ಸಂತ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅವಳ ಮುಖಮಂಡಲವು ತಿರುಗಿದಾಗ ಅವಳ
ಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲಿನ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಸುತ್ತಲಿನ ಬೆಳದಿಂಗಳಿಗಿಂತ ರವ್ಯ
ವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅತನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ
ಲೇ ಮರಣ ಲಭಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದರಂತಹ ಅನಂದವಾಯಕ ಮೃತ್ಯುನೇ
ಇಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿಹೋಯಿತು ಮಧಾ-
ಕರನು ಬಂದೊಡನೆ ಏನೇನು ಸಂಭವಿಸಬಹುದೆಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಅವ-
ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ದಿನ್ನೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರು-
ವುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅವನು ಮಧಾಕರನೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇ-
ಹವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕಾಳಿಯು ಮುಖತಿರುಹಿದನು. ಆದರೆ ಕೂಡಲೇ ವಾರು-
ಣಿಯು ಚೀರಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು
ವಾರುಣಿಯೊಡನೆ ಬಡಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು; ಹಾಗೂ ಅವಳ ಕೈಯ್ಯೊಳಗಿನ
ಬಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಳಿಯು ಕೂಡಲೇ
ಓಡಿಹೋಗಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆದನು. ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ
ಕೆಲಹೊತ್ತು ಬಡಿದಾಟವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಕಳ್ಳನು ಜಾರಿ ಓಡಿಹೋಗಹತ್ತಿ-
ದನು. ಕಾಳಿಯು ಅವನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತುವವನಿದ್ದ. ಆದರೆ ವಾರುಣಿಯು
ಅವನಿಗೆ ಹೋಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

"ಸಕ್ಕಾ ಹೆಂಡಗುಡುಕನ್ನದ್ದಾನೆ. ಸತ್ತವ! ನಾಳೆ ತಂದೆಯವರಿಗೆ
ಹೇಳಿ ಹೊರದಬ್ಬಿದರಾಯಿತು."

"ಕೈಯ್ಯೇನಾದರೂ ಹತ್ತಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ! "ಕಾಳಿಯು ಕೇಳಿದನು.

ವಾರುಣಿಯು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಬದಲು ಚಕಿತಳಾಗಿ ನೋಡ ಹತ್ತಿದಳು. "ತಾವೇ ಏನು ಆವರು...?"

ತನ್ನನ್ನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಳೆಂಬುದೇ ಕಾಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು.

"ಸುಧಾಕರರಿಗೆ ಕಾಂಚನವ್ಯಗ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಅಲ್ಲವೇ?"

ಕಾಳಿಯು, ಅಹುದೆಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾ ಡಿಸಿದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಏನು ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಹೊಳೆಯದು ಸ್ತ್ರೀತಿ ದೇವಿಯು ಮಂ ಕುಬಾದಿಯನ್ನೆರಚಿ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಳೋ ಏನೋ! ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ಎರಡೂ ಜೀವಗಳ ಈ ಮೂಕ ಭೆಟ್ಟಿ ಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಅನಂದವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮೋಡಗಳನ್ನು ದೂರಸರಿಸಿ ಅದು ಈಗ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಾರುಣಿಯ ಕೈಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪೆಟ್ಟುತಗಲಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾಳಿಯು ಅವಳ ಬಲಗೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈ ಯೊಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಇಬ್ಬರ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂದದ ನವೀನ ಪ್ರವಾಹವು ಹರಿದಾಡಹತ್ತಿತು. ಕಾಳಿಯು 'ವಾರುಣಿ' ಎಂದು ಕರೆದನು. ಆ ಮೂರು ಅಕ್ಷರ ಅವಳಿಗೆ ಹೊನಿನಂತೆ ಕೋಮಲವೆನಿಸಿತು. ಆದರ ತನ್ನ ಹೆಸರು ಇವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಳಿಯು ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ನಿಂತು ಕೊಂಡನು. ವಾರುಣಿಗೂ ತನ್ನ ಕೈ ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೆನಿಸ ಲಿಲ್ಲ.

ಎದುರಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಕೆಲವರು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ವಾರುಣಿಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ದೂರಸರಿದಳು. ಅವಳು ಕಾಳಿಗೆ ದಿನ್ನೆ

ದಾಟಿ ಆಚೆಯ ಕಡೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಎದುರಿನಿಂದ ಬರುವ ಮೂವರ ಕಡೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾಳಿಯು ದಿನ್ನು ಹುತ್ತ ತೊಡಗಿದ

ಮಧುಕರ, ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಮೊದಲು ರಾವ ಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ವಾರುಣಿಯು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲು ಗಂಗಳಾಧರನು ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಅವಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹೋಗಿ ಸುಧಾಕರನು ಬಂದಿರುವನೋ? ಇಲ್ಲವೋ? ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಧುಕರನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆದರೆ ರಾವ ಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಮಧುಕರ, ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗಳಾಧರನ ಸುಳಿವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಾರುಣಿಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾದರೂ ರಾವಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಅವರನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ವಾರುಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದರು. ಮಧುಕರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವಾರುಣಿಯ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ರಾವಸಾಹೇಬರು ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಈ ಮೂರ್ತಿಗಳು ದಿನೈಯ. ಸಮೀಪ ಬರಲು ವಾರುಣಿಯು ಯಾರದೋ ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಕಂಡು ಬಂತು. ಅವರು ಅವಳನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದಿನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತ ಬೇಕೆಂದು ಮಧುಕರನು ಯೋಚಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅಂಜುಬುರುಕುತನದಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಅವನ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ವಿಚಾರ ಕಾಲತನಳ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ವಾರುಣಿಯ ಸಮೀಪ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ರಾವಸಾಹೇಬರು ಕೆರಳಿ “ ಎ ... ಸೂ.....ಮಗಳೆ! ಈ ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ.”

“ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕೆ.”

“ಮುಖಚಂದ್ರ ಇರಬಹುದು.” ಎಂದು ಮಧುಕರನು ಗುಣುಗುಟ್ಟಿದರೂ ವಾರುಣಿಯು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

“ಈಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ದಿನ್ನೆ ಹತ್ತಿಹೋದವರು ಯಾರೇ? ಅವನೊಡನೆ ಅಂಧಾ ಕಲಿಸವೇನಿತ್ತು? ಸುಧಾಕರನು ಕಲಿಸಲು ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನೀನಷ್ಟೇ ಕುಣಿದರೂ ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ.”

“ನಾನೂ ಸುಧಾಕರನೊಡನೆ ಮದುವೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ.”

ಇದರಲ್ಲಿ ಕನಟವಿದಯೆಂದು ಮೂವರಿಗೂ ಅನಿಸಿತು. ಸುಧಾಕರ ನಂತಹ ಶಿಕ್ಷಕನು ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯ ಭಟ್ಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದೆಂದರೂ ಅಸಭ್ಯತನದ್ದಿರುವದ ರಿಂದ ಅವನಿಂದ ಲೇವಿ ಮಾಸ್ತಿ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊರತು ಸಾಲೆಯ ಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳ ಬಾರದೆಂದು ಆ ಮೂವರೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಪ್ರಕರಣ ೩೧.

ಶಿವಮಂದಿರದ ದಿನ್ನೆ ಕಾಣಹತ್ತಿದಾಗ ಸುಧೆಗೆ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಬಂದಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಭಾವ ಮತ್ತು ಅಣ್ಣ ಹಿಂ ದೆಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆಗ ಆಕೆ ಗೆ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಿಂದ ಅರಳ ತೋರುವ ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ತೋರ ಲಿಲ್ಲ. ಅವರಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಓಡುತ್ತಿ ದ್ದುನೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ನೇತ್ರ ಮನಸ್ಸುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಧಾಕರನ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವು.

ದಿನ್ನೆ ಕಾಣಹತ್ತಿದಂತೆ ಮಾತ್ರ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಂಚಿನಂ ತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಧೈರ್ಯ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದಿತು. “ಜಾನಕ ಮ್ಮನವರ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮಾತಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು? ಸುಧಾಕರ-ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಬಂಧ ಉಳಿದೀತು?”

ನಾನೇನೋ ರೌರವ ನರಕದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಲು ಓಡಿ ಬಂದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವರ್ಗದೊಳಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟು ಪುಣ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿದೆಯೇ? ಜಾನಕಮ್ಮ ಅಲ್ಲಗಳೆದರೆ ನನಗೆ ತ್ರಿಶಂಕು ಸ್ವರ್ಗವೇ ಗತಿ.”

ಈ ವಿಚಾರದಿಂದ ಸುಧೆಯ ಕೈಕಾಲೇ ಹೋದವು. ಎನ್ನೆಯ ಕೆಳ ಬದಿಯ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಳು. ನಿರಾಲೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರನೆಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ‘ಚಂದ್ರನು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಹತ್ತದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಸುಧಾಕರನು ನನ್ನ ವನಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಪ್ರೇಮ ಲಭಿಸಲು ಏನಡ್ಡಿ?’ ಸಮುದ್ರದ ತುಷಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬರುವ ಶೀತಲವಾಯುವನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಳು. ಗಾಳಿಯು ಬುರ್ರನೆ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ಅನಂದಕರ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿಲ್ಲ. ಸುಧಾಕರನು ತನ್ನ ವನಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಸುಖದಾಯಕ ಪ್ರೇಮ ತನಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದೆಂಬ ಆಸೆಯು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯ ಹತ್ತಿತು. ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ, ಆಕಾಶದತ್ತ, ಸಮುದ್ರದೆಡೆಗೆ ಅವಳು ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿದಳು. ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಉಕ್ಕಿಟ್ಟ ಪ್ರೇಮ ಮಾಡಲು ಬರುವದೆಂಬ ತತ್ತ್ವ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಆಕಾಶದ ಬಾಹುವಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಸುಖವೆಂದೂ ಲಭಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳ ಇಡೀ ಜೀವನ ಆಕಾಶವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆಕಾಶವು ಕ್ಷತಿಯರೂಪಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಪಸರಿಸಿದರೂ ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಬರೇ ಸ್ಪರ್ಶದ ಆಭಾಸ ಮಾತ್ರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಆಕಾಶದ ಹೃದಯದಿಂದ ಹರಿಯುವ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಯಾರೂ ತಡೆಯಲಾರರು. ಅದು ಸಹಜವಾಗಿ ಪೃಥ್ವಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಅರಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸಾಗರ ಲಹರಿಗಳು ಸಹ ಇದರಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಅವು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಿದ್ದರೂ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಂದ್ರನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು ಆದರೂ ಅವನ ದರ್ಶನವಾದರೆ ಸಾಕು. ಅವುಗಳ ಹೃದಯ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತದೆ.

"ಸುಧಾಕರರ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರೇಮ ಮಾಡಲು ಬರಬಹುದು. ಜಾನಕಮ್ಮನವರು ಅವರನ್ನು ನನ್ನವರಾಗ ಗೊಡದಿದ್ದರೂ ಅವರು ನನ್ನವರಾಗಬಹುದು. ಅವರ ಶರೀರ ನನ್ನದಾಗ ದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಹೃದಯ ನನ್ನದಾಗಿಕ್ಕೆ ಏನಡ್ಡಿ? ಪ್ರೇಮ ಮಾಡುವ ದು ಶರೀರದ ಮೇಲೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಶರೀರವೇನೂ ನಿನ್ನೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ, ಇಂದು ಇದೆ, ನಾಳೆ ಇರಲಾರದು. ಆದರೆ ಪ್ರೇಮ ಅಮರವಾದದ್ದು. ಪ್ರೇಮ ಕ್ಷಾಗ್ರಿಯೇ ಪ್ರೇಮಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವರಿಯ ಪ್ರೇಮ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ದೇವರು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಬಹುದೇ?" ದಯಪಾಲಿಸದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾ ಗಿದೆ? ಯಾವ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಶರೀರ ಸುಖದ ಸಂಬಂಧ ಲೇಶ ಮಾತ್ರ ವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಪ್ರೇಮವೇ ಉಚ್ಚ ತರಗತಿಯದಾಗಬ ಹುದು "

ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ತಲೆ ಇಟ್ಟುಂದಿನಿಂದ ಸುಧೆಗೆ ಗುಗು ಏರತೊಡಗುತ್ತ. ಕಳೆದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಅವ ಳ ಹೃದಯ ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿ ಭಾರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಒಂ ದು ನಿಮಿಷವೂ ನಿದ್ರೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಹೃದಯದ ಭಾರ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವಳು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮೈಯ್ಯಾ ನಿಸಿದ್ದೇ ತಡ, ಸೃಷ್ಟಿಮಾತೆಯು ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಸುಗಂಧದಿಂದ ಸುವಾಸಿಕವಾದ ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಾಡಿಸಿದಳು ಗಾಳಿಯ ಭೀಸಣಿಕೆಯಿಂ ದ ಗಾಳಿಹಾಕಹತ್ತಿದಳು. ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಅವಳ ನಿದ್ದೆ ಕೆಡಬಾರ ದೆಂದು ಮೋಡದ ಕಾಗದ ಹಚ್ಚಿ ಅದರ ಬೆಳಕು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಸುಧೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಹತ್ತಿ ಎಂಟು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಾಗಿರಲಿ ಕ್ಕೆಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸ್ವಲ್ಪಮೂರ ಹೋಗಿಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂ ದ ಸುಧಾಕರನು ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂ ದು ದಿನ್ನೆ ಇಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ನಿದ್ರಿತ ಸುಧೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಎಸ್ಮಯಗೊಂಡನು. "ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರಳಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರಬಹುದು; ತಾಯಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ದೊರೆ

ತೊಡನೆ ದಾದಾಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ನನ್ನ ಈ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಚಕಿತರಾಗುವರು ” ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಪನಗಳು ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸುಧೆಯ ನಿವೃತ್ತ ಮೂರ್ತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನು ತನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟನು. ಅವಳೊಂದು ಸುಂದರ ಪ್ರತಿಯಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಕಂಡಳು. ಜಗತ್ತಿನ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ತಿರುಗಿ ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ದಂಡೆಯವರಿಗೆ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಯಾದರೂ ಏನು ಮಾಡುವದೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಒಳ್ಳೆ ಕುಳಿತಾಗ ನಿಡ್ಡೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಬಾಲಕನಂತ ನಿಷ್ಪಾವವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಅವಳ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅವಳೊಡನೆ ಆಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮೈ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಗಾಳಿಯು ಅವಳ ಕೂದಲಿನೊಡನೆ “ಹುತ್ತುತ್ತು” ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಕಿರಣಗಳು ಅವಳ ಸರಗಿನೊಡನೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆಡುತ್ತಿವೆ. ಈ ರಮ್ಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ಅನಂದದಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟನು. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಧೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿರುವಳೆಂದು ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಸುಧಾಕರನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಓರ್ವ ಸುಂದರ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಲು ಮುದ್ದಿಡುವ ಮೋಹ ತಡೆಯಲಾಗದಂತೆ ಅರಿಯದೆ ಅವನ ಅಧರ ಸುಧೆಯ ಗಲ್ಲದ ಕಡೆ ಹೋಯಿತು. ಅವಳ ಗಲ್ಲಕ್ಕೆ ಅಧರ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಅವಳ ಹಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮ ತಿಲಕವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ತಿಲಕ ಹಚ್ಚಬೇಕೋ ಬಾರದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮೇಲೆ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ.... ಅದಕ್ಕೆ ತಾಯಿ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ?

ಸುಧಾಕರನು ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟ. ಸುಧಾಕರನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಧೆಯು ಏಳ ತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳನ್ನು ಏಳಗೊಡದೆ ‘ಸುಧಾ’ ಎಂದು ಕರೆದನು.

“ಜಾನಕಮ್ಮನವರು ಒಪ್ಪಿದರೆ?” ಸುಧೆಯು ತಡವರಿಸುತ್ತ ಕೇಳಿದಳು.

“ಇನ್ನೂ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ.”

“ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಸೇರದಿದ್ದರೆ?”

“ಸೇರಲಿ, ಸೇರದಿರಲಿ; ನೀನು ನನ್ನವಳೇ ಇರುವಿ. ನನ್ನ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಆದರೆ ನೀನು ನನ್ನವಳಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ.”

ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ನೋಡಹತ್ತಿದಂತೆ ಪರಸ್ಪರರ ಆತ್ಮಗಳು ನೇತ್ರಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಶರೀರಮೂಳೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಉಸುಕಿನೊಳಗಿಂದ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಮಂದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಸುಧಾಕರನು ಈ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತನು. ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಜನರು ಹೀಗೇಕೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವನು ಮುಂದಾದನು. ಸುಧೆಯು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು.

ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮುಂದೆ ಗಂಗಾಧರನಿದ್ದ. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕೂಸು ಇತ್ತು. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಜಗನ್ನಾಥ ಓಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಯಮುಳು ಉಬ್ಬಸಬಡುತ್ತ ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಧಾಕರನು ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಕೂಸನ್ನು ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಗೆಯುವನಿದ್ದ. ಆದರೆ ಸುಧಾಕರನು ಅವನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೈಯ್ಯೊಳಗಿನ ಕೂಸನ್ನು ಸುಧೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಸುಧೆಯು ಮಗುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥ ಮತ್ತು ಯಮಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಗಂಗಾಧರನು ತುಂಬಾ ಜಗ್ಗಾಡಹತ್ತಿದನು. ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವಿಲ್ಲೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಗಂಗಾಧರನು ಹೆಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಬಯ್ಯುತ್ತ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ದಿನೆ ಹತ್ತುವಾಗ ಯಮು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥರ ಕಡೆಯಿಂದ ಗಂಗಾಧರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಯಮುವಿಗೆ ತುಂಬಾ ಬಡಿತ ಬಡಿದು ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಹೋಗುವಾಗ ಹೆಂಡಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವನು ಎಂಟಾಣಿ ಹಣ ಬೇಡಿದನು. ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ನಿನಗೆ ತುಂಬಾ ಅಭರಣ ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅತಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಯಮುವು ಅವನ ಕೈಗೆ ಒಂದು ಪೈಯನ್ನು ಸಹ ಹತ್ತಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಲ್ಲುಕಡಿಯುತ್ತ ಹೊರಟುಹೋದ. ಆ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ಹತ್ತುಘಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆಗಲೂ ದುಡ್ಡು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಬಡಿಯಹತ್ತಿದನು. ಮತ್ತು ನಾಳೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ಕೇಳಿದರೆ ತಾನು ಒಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಯಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಯಮುವಿಗೆ ಅಗ್ರಹ ಮಾಡಹತ್ತಿದ. ಅದರ ಅವನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡ ಯಮುವು ನಿರಾಕರಿಸಲು, ಚಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ಓಡಿದನು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕೂಸನ್ನು ಬಾವಿಗೆಸೆದರೆ ನಾಳೆಯೇ ಪತ್ತೆ ಹತ್ತಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರ ಬಂದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ, ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಹತ್ತಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅಕ್ಕ ತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ವ್ರತ ಎದ್ದುದರಿಂದ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಆತನ ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗಾಧರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಸಶ್ಚಾಕ್ತಪವಾದದ್ದು ಆತನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ತಾಯಿ ಮಗು ಸುಖವಾಗಿರುವರೆಂದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಘುಟ್ಟಿಸಲು ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಸುಧಾಕರನು ಯಮುವಿಗೆ “ಇಂತಹ ಗಂಡನಿಂದ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಸುಖ ದೊರೆತೀತು? ಇಂದು ನಿನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಗೊಡರೆ ನಾಳೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ನೂಕಬಹುದು” ಎಂದನು.

ಯಮೂಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯ ಒಡಮೂಡಿತ್ತು. ಸುಧಾಕರನ ಮುಂದೆ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬಳು ಎಥನೆಯೆಂದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಸಧನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ದುಃಖಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಸೌಭಾಗ್ಯದಂತಹ ಸುಖ ಇನ್ನಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕಾಂಚನಸ್ಯಗದಂತೆ ನಂಜಕವಿದೆಯೆಂಬ ವಿಚಾರ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಬಂದಿತು.

ಶಿವಮಂದಿರದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಜಾನಕಮ್ಮ ಸುಧೆಯನ್ನು ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು. ಸುಧೆಯು ಅವರ ವಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಆಶ್ರಯವಿರದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದಳು.

>

<

x

x

x

ಸುಧಾ ಮತ್ತು ಯಮುಳನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದೇ ಲೇಸೆಂದೆನಿಸಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಜಗನ್ನಾಥನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸುಧಾಕರನು ಅವನ ಹತ್ತರ ಕೆಲವು ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಿವಮಂದಿರದ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾದುದರಿಂದ ಕಾಳಿಗೆ ದಣುವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತು ತನ್ನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆಯಹತ್ತಿದನು. ಆದರೆ ಕಾಳಿಗೂ ನಿದ್ರೆಯೆರಡರಿಂದ ಸುಧಾಕರನ ಮೊದಲಿನ ಕರೆಗೇ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು. ಇಬ್ಬರೂ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು.

ವಾರುಣಿಯ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗದೆಯೆಂದು ಸುಧಾಕರನು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ವಾರುಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅಭಿಮಾನವೆನಿಸಿತು.

ಆ ಮೇಲೆ ಸುಧಾಕರನ ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತುಕತೆಯಾಗಿ, ಕಾಳಿಯು ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದ್‌ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ನೆರವಾಗಲು ಆಶ್ವಾಸನವನ್ನಿತ್ತನು.

ಬೆಳಗುಂಜಾವದ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತು. ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ನಿದ್ರೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದೇ ದೈವ! ಸಂಕಲ್ಪವಿರಬೇಕು. ಅವರು ಮಲಗಿ ಒಂದು ತಾಸು ಹೊತ್ತಾಗತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ರಾವಸಾಹೇಬ, ದಾದಾನಾಹೇಬ, ಮಧುಕರ ಇವರು ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು.

“ಒಳ್ಳೇ ಸುಧಾರಣೆ ನಡಿಸಿರುವಿರಿ ನೀವು, ವ್ರಾಯದ ಹುಡುಗಯ್ಯನು ರಾತ್ರಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಎನಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ?” ದಾದಾನಾಹೇಬರು ನುಡಿದರು.

“ಮತ್ತೆ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಘಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ವಾರುಣಿಯ ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದದ್ದೇಕೆ? ರಾಯರೇ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೀವು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೀರೆಂದು ಈಗಷ್ಟೇ ಗಂಗಾಧರನೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ.” ರಾವಸಾಹೇಬರು ಒಳ್ಳೇ ಜೋರಿನಿಂದ ಕೇಳಿದರು.

“ಒಂದು ವಿಧವೆ, ಒಂದು ಕುಮಾರಿಕೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಧವೆ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಇನ್ನೇನು ಉಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು?” ಮಧುಕರನು ಕುತ್ತಿತ ತನದಿಂದ ಉದ್ಗರಿಸಿದನು. ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಸಂತಾಪವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು.

“ರಾವಸಾಹೇಬರೇ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅನೀತಿಯ ಅರೋಪ ಹೊರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲ್ಪುಡದಲ್ಲಿ ಎನು ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನಷ್ಟು ನೋಡಿ.”

“ನನ್ನ ಕಾಲ್ಪುಡದಲ್ಲೇನಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಸಮರ್ಥನೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಸ್ವತಃ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದುದರ ಬಗ್ಗೆ ನೊವಲು ಜವಾಬು ಕೊಡಿ. ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಘಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ದಿನೈಯ ಮೇಲೆ ವಾರುಣಿಯನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಅಗತ್ಯವೇನಿತ್ತು?”

“ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ವಾರುಣಿಯನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ ”

“ನಾವು ಸ್ವತಃ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಗಂ
ಗಾಧರನಿದ್ದಾನೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೆ
ಯದಾಯಿತು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ. ಎಂತಹ
ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯರು!”

“ದಾವಾಸಾಹೇಬರೆ. ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಮಾತಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.
ನನ್ನ ರಾಜಿನಾಮೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ.”

ಸುಧಾಕರನು ಕೂಡಲೇ ರಾಜಿನಾಮೆ ಗೀಚಿದನು. ರಾಜಿನಾಮೆ
ಕ್ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ದಾವಾಸಾಹೇಬರು, “ಸುಧೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಅಡಗ
ಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಸುಧೆಯು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರಲಾರಳು.”

“ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಫಿರ್ಯಾದಿ ಕೊಟ್ಟೀನು?”

“ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು.”

“ನಮಗೆ ಫಿರ್ಯಾದಿ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮಂತಹರೆ ಬೆನ್ನು
ಬಿದ್ದರೆ ಆಯುಷ್ಯದ ಹಾನಿಯಾದೀತೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದ
ದೆ. ಏನೇ ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ನಾವು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತಿದೆ. ‘
ಮಧುಕರನು ಸಂಭಾವಿತನಂತೆ ನುಡಿದನು.

ಸುಧಾಕರ ಮತ್ತು ಕಾಳಿ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸುಧೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿನ
ಅವನ ಒಣಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಗು ಬಂದಿತು. ‘ಇನ್ನು
ನಾನು ನಿಮ್ಮವಳಲ್ಲ’ ಎಂದು ಸುಧೆಯ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದ ಸೊರ
ತು ಈ ಕಟಕಟಿ ತವ್ವರಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಸುಧಾಕರ
ನು ಅವರನ್ನು ಸುಧೆಯಬಳಿ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಒಪ್ಪಿದನು. ಸುಧಾಕರನು
ವಾರುಣಿಯನ್ನು ರಾತ್ರಿಭೆಟ್ಟಿಯಾದದ್ದು ಸಟಿಯೋ ದಿಟವೋ ಎಂದು
ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ರಾವಸಾಹೇಬರು ವಾರುಣಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೋದ

ರು. ಬರುವಾಗ ಗಂಗಾಧರನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ನ.ಘಕ
ರನ ತಾಯಿಯೂ ಬರುವವಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತ ಹಿಂದೇ ಬುಳಿದನು.

ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಶಿಸನುಂದಿರದ ಕಡೆ ಹೊರಟರು.
ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರು ಮಾತಾಡುವಿದ್ದರೂ ಮಾರುಣಿ ಮತ್ತು ಕಾಳಯ,
ವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮೂಕ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿದ್ದವು.

ಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಸುಧಾ ಮತ್ತು ಯಮು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು.
ಜಗನ್ನಾಥನು ಅಕ್ಕನ ಮಗುವನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದನು.
ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಧಾ, ಯಮು ಎದ್ದು ನಿಂತರು.
ಯಮುವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಗಂಗಾಧರನು ಅವಳ ನೈಮೇಲೆ
ಹರಿಹಾಯ್ದನು. ಸುಧಾಕರ, ಕಾಳೆಯವರು ನಡುವೆ ತಡೆದದ್ದರಿಂದಲೇ
ಅವಳು ಬುಳಿದುಕೊಂಡಳು.

“ನೀನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲ ನಾನಿನ್ನ ಗಂಡನಲ್ಲ.”

ಅಕೆಯೇನೂ ಬುತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

“ನಾನು ನಿನ್ನ ಗಂಡನಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಕುಂಕುಮವನ್ನೇ (ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದೀ
ಯೆ. ಅಳಿಸು ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ”

ಗಂಗಾಧರನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಅಕೆಯ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಒರ
ಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅದರೆ ಅವನಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಷ್ಟ ತಪ್ಪಿ
ತು. ಯಾಕಂದರೆ ಯಮುವೇ ತನ್ನ ಬಲಗೈ ನಡುಬೆರಳಿನಿಂದ ಕುಂಕು
ಮವನ್ನೊರಸಿದಳು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರೂ ಇತ್ತ ಹೊರಳಿ
“ಮಗೂ, ಆ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಇವಳಿಗೆ ಹಚ್ಚು” ಎಂದರು.

“ಸುಧಾ, ಇದೇನು ನಡೆಸಿರುನಿ? ಒರಸು ಅದನ್ನು” ಎಂದು
ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಚೀರಿದರು.

“ದಾದಾಸಾಹೇಬರೇ, ಸ-ಛೆಯೂ ನಿಸ್ತು ತಂಗಿಯೊಂದು ಈ ರೀತಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮುಂಚೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಬಿಡಬೇಡಿ.”

ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಹತಾಶರಾದರು. ವಾರಣಸಿಯ ಮುಂದ ಜೋಗಿ ತನ್ನ ಉಡುಗರವೊಂದು ಸುಧಯ ಕೋಮಲಾಂಗುಳಿಯೊಳ ಗೊಂಡು ಉಂಗುರವನ್ನು ಟ್ಟಳು. ಅವರ ಮೇಲೆ ‘ಸುಧಾಕರ’ ಎಂದು ಕರೆದಿತ್ತು.

ಅನ್ನು ರಾವಸಾಹೇಬರು ಸುಧಾಕರನ ಮೇಲೆ ಹರಿಯಾಯುವವರಿ ವರು. ಅವರ ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ವಾರಣಸಿಯ ‘ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿ ತನಗೆ ಭಟ್ಟಯ್ಯ ದವರು ಸುಧಾಕರರವರ ಕಾಳೆಯವರು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ರಾವ ಸಾಹೇಬರು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಗಂಗಾಧರನ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ದಾದಾಸಾಹೇಬರು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗಾಧರನೂ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮುಂದೆ ಸುಳ್ಳಾದುವುದು ಶಕ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಲಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯವರೇ ಆರನ ಪಾಣ ವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಗಂಗಾಧರನು ವಶ್ವಾತನದಿಂದ ತಾನು ಮಾಲವ ರವ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು.

“ಕಾಳಿ ಬಂದಿದ್ದನಂತೆ, ಕಾಳ! ಅವನೇನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಹೇಬ ರ ಮಗನೇ? ಅವನೊಡನೆ ಮದುವೆಯಾದರೆ ನಿನಗೇನು ಸಿಕ್ಕೀತು?” ಎಂದು ಒಂದೇಸವನೆ ರಾವಸಾಹೇಬರು ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದ ರು. ಅವರೆ ಅವಳು ಒಂದಕ್ಕೂ ಉತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಈಗ ದಾದಾಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನಾಲೆಯ ಚಿಂತೆ ಸುರುವಾಯಿತು. ಸುಧಾಕರನಂತಹ ಎಂ. ಎ. ನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದ ನಿಸಲಿಲ್ಲ. “ಸುಧಾಕರ, ಆದಷ್ಟು ಅಗಿಹೋಯಿತು. ನಿನ್ನ ರಾಜಿನಾಮೆ ಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು. ಅಂದರೆ ನಿನಗೂ ನಾಲೆಗೂ ಕೂಡಿಯೇ ಒಳಿತಾದೀತು.”

“ನನಗದರಲ್ಲಿ ಒಳಿತಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯೇ ನನಗಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸುವಿರಾ?”

“ಅದೇನೋ ನಿಜ. ಆ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾ, ಯಮು, ಜಗನ್ನಾಥ, ಗಂಗಾಧರನಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ದೇಶವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಯ್ಯುವರು.”

“ಮನೋರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕೆ ಕಟ್ಟುತ್ತೀರಿ? ಹಣವ ಹೊರತು ಇಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳೊಂದೂ ನಡೆಯದು.”

“ಸುಧಾಕರನ ಕಾರ್ಯ ನಾನಿರುವ ವರೆಗೆ ಹಣವ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಎಂದೂ ಬಂದು ಬೀಳದು. ನನ್ನ ಗಿರಣಿಯ ವಾರ್ಷಿಕ ೨೫ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಅವನ ನೆರವಿಗಿಡೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ.”

ರಾವಸಾಹೇಬರ ಮನಸ್ಸಿ ತಿರು ೨೫ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಬದಲಿಸಿತು. ಅವರು ಕಾಳಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸುವವನಿತ್ತು “ಮಿ. ಕಾಳೆ, ನಾನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ತರುಣ ತರುಣಿಯರು ಓಗೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗದ ಹೊರತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿವಾಹವಾಗುವದೆಂತು? ಪ್ರೇಮ ವಿವಾಹದ ಹೊರತು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಗುವದು ಹೇಗೆ? ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿವಾಹವಿಡೆಯೆಂದೇ ಸ್ವರಾಜ್ಯವಿದೆ. ನಮ್ಮ ಓಲ್ಡ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಸಾಹೇಬರು ಅಲ್ಲಿಯ ಎಷ್ಟೋ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುವದೇನು? ಚುಂಬಿಸುವದೇನು? ನೀವು ಬೇಕಾದರೆ ಜನ್ಮದ ಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನೇನೂ ಬೇಡವೆನ್ನುವದಿಲ್ಲ.”

ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ರಾವಸಾಹೇಬರ ಹರಟೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ತಡೆದಿದ್ದರು. “ದಾದಾಸಾಹೇಬರೇ, ಸುಧಾಕರನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯ ಹಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಡೆಯಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಬೇಡಿರಿ. ಅವನಿಗೆ

ಕಾಳಿಯಂತಹ ಗೆಳೆಯರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನಂತಹ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಸಹ ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾಗಬಹುದು.”

ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಧ್ವನಿ ಪರಿಚಿತವಾದಂತೆನಿಸಿತು. ಆದರೂ ದಾದಾ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸುಧಾಕರನ ಗೇಲಿಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರಿಂದ “ಸುಧಾಕರ, ಈ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವರ ದಂಡವನ್ನು ಭಡಿಯಂತೆಯೂ, ಕಾವೀಶಾಟಿಯನ್ನು ಬೋರ್ಡ್ ಒರೆಸುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಸಾಲೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು.”

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಧುಕರ, ಸುಂದರಾಬಾಯಿಯವರು ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದರು.

“ದಾದಾಸಾಹೇಬರೇ, ಸಾವಂತವಾಡಿಯ ಸದುಭಾವು ವೈದ್ಯನು ತನ್ನ ಕಷ್ಟಾಜಿತ ಉತ್ಪನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಸುಧಾಕರನ ಹೊಸ ಸಾಲೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತಿಳಿಯಿತೇ?”

‘ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೇ!’ ಎಂದು ಚೀರಿವನಳೇ ಸುಂದರಾಬಾಯಿಯು ಕಳಕ್ಕೆ ಬಿಡುಬಿಟ್ಟಳು.

“ಮಧುಕರಾ, ನಿನಗೆ ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿತ್ತಕರ್ತವ್ಯ ತೀರಿದಂತಾಗಿದೆ. ತಂದೆಯು ಪಾಪದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಮಗನು ಪಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ವಜ್ರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಬೆವರಳಿಸಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣ ಅಮೃತವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೆರವರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊಡೆದು ಸಂಚಯಿಸಿದ ಹಣವೇ ಹಾಲಾಹಲವಿರುತ್ತದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ-ನಾನು ಪಾಪದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಮಗನಿಗೋಸ್ಕರ ಇಡುವ ಇಚ್ಛೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಬಡವರ ರಕ್ತ ಹಿಂಡಿ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವೆನೋ, ಅಂತಹ ಹಣವನ್ನು ಸುಧಾಕರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಡವರಿಗೆ ಸಂಜೀವನಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ನಾನು ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಿರುಗಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನಂತಹ ಶಾಂತಿ ನನಗೆ ಹಿಂದೆಂದೂ ದೂರವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇಂದು ನನಗೆ ದೇವದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಹೆಣವನ್ನು ಕೂಡಿಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬಡವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕ ಸುಖವಿದೆಯೆಂದು ಇಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡೆನು. ಈ ಕಾಂಚನಮೃಗದ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತ ಕೋಗೆ, ಸುಖದ ಪರ್ಣಕುಟೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ದುಃಖದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ನಟ್ಟಿತು. ಸುತ್ತಲೂ ಹಿಂಸ್ರ ಪಶುಗಳು ಕೂಡ ಹತ್ತಿದವು. ಆದರೂ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಬದ್ಧಿ ನನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭೋ! ಇಂದು ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಈ ಕಾಂಚನಮೃಗದ ಮೋಹವನ್ನು ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹರಿದು. ಚಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನ ಪರ್ಣಕುಟೆಯು ನನಗೆ ಕಾಣಹತ್ತಿತು.

ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿದರು.
ಹೀಗೆದವರೆಲ್ಲರೂ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು

❧ ಮುಗಿದುದು. ❧

ಪಂಚಕುಟಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ,
ಗೋಕರ್ಣ.

